

Izvještaj

o stanju ljudskih prava seksualnih
i rodnih manjina u 2010. godini

ISKORAK

E-mail: kontra@kontra.hr, informacije@iskorak.org

Web: www.kontra.hr, www.iskorak.org

IMPRESSUM:

Tekst pisala:

Sanja Juras, koordinatorica Lezbijske grupe Kontra

Poglavlje «Zdravstvo» pripremio:

Edo Bulić, koordinator Iskoraka

Grafičko oblikovanje i prijelom:

Zdravko Horvat

Financijska podrška:

Tiskanje ove publikacije omogućeno je temeljem financijske potpore Nacionalne zaklade za razvoj civilnog društva u skladu s Ugovorom broj 421-02/10-PP-6/09. Mišljenja izražena u ovoj publikaciji su mišljenja autora/ica i ne izražavaju nužno stajalište Nacionalne zaklade za razvoj civilnog društva.

Nacionalna
zaklada za
razvoj
civilnoga
društva

Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga društva

<http://zaklada.civilnodrustvo.hr>

ILGA
EUROPE

 OPEN SOCIETY INSTITUTE
& Soros Foundations Network

ISBN 978-953-98889-6-9

CIP zapis dostupan je u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 762543.

Sadržaj

1. Uvod	4
2. Zakonodavstvo	7
3. Suradnja s državnim institucijama i tijelima	23
4. Obrazovanje	40
5. Mediji	47
6. Homofobični istupi javnih osoba	49
7. Nasilje i diskriminacija	51
8. Zdravstvo	70
9. Javne manifestacije	73
10. Zaštita ljudskih prava seksualnih i rodni manjina od strane međunarodnih institucija	75
11. Buduće aktivnosti Pravnog tima Iskoraka i Kontre	76
12. Zahtjevi prema državnim institucijama	77

1. Uvod

Pravne promjene

Lezbijska grupa Kontra i Iskorak – grupa za promicanje i zaštitu različitih spolnih usmjerenja započele su suradnju na području javnog zagovaranja u proljeće 2002. godine, što je ujedno i početak intenzivnijeg zagovaranja za zaštitu prava spolnih i rodni manjina u hrvatskom pravnom sustavu.

Prilikom zagovaranja za ljudska prava LGBT osoba (lezbijke, gejevi, biseksualne i transrodne osobe), često smo se osvrtale/-i na međunarodne dokumente za zaštitu ljudskih prava, posebice one koje su izdali Vijeće Europe i Europski parlament.

Ostvarile/-i smo i značajnu suradnju s nevladinim organizacijama i aktivistima/-icama za zaštitu ljudskih prava LGBT osoba iz Slovenije, Srbije, Bosne i Hercegovine te Makedonije, budući da su se slične promjene događale i u drugim zemljama regije.

U 2003. godini dogodio se najveći napredak u zaštiti prava spolnih i rodni manjina u hrvatskom zakonodavstvu. Nakon uspješnog zagovaranja za zaštitu prava spolnih manjina u hrvatskom zakonodavstvu većinu naših prijedloga usvojio je Sabor RH u srpnju 2003. godine.

U hrvatskom zakonodavstvu spolna je orijentacija prvi put eksplicitno navedena u člancima koji brane diskriminaciju temeljenu na određenim razlikovnim osnovama. Zabrane diskriminacije na temelju spolne orijentacije uvedene su u Zakon o ravnopravnosti spolova, Kazneni zakon, Zakon o radu, Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom školstvu te Udžbenički standard. Također je usvojen Zakon o istospolnim zajednicama.

Izmjene u hrvatskom zakonodavstvu bile su rezultat javnog zagovaranja Lezbijske grupe Kontra i Iskoraka, kao i pritiska zbog kandidature RH za ulazak u Europsku uniju.

Zaštita seksualnih manjina u Kaznenom zakonu eksplicitno je navedena 2003. godine u okviru kaznenog djela veličanja fašističkih, nacističkih i drugih totalitarnih država i ideologija ili promicanja rasizma i ksenofobije (čl. 151. a) KZ-a; NN, br. 111/03). Međutim, odlukom Ustavnog suda od 27. studenog 2003. godine br. U-I/2566/2003, taj je zakon u cijelosti poništen. U 2004. godini Kontra i Iskorak nastavili su s javnim zagovaranjem za prava seksualnih i rodni manjina te je usvojen novi Zakon o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona, koji smješta spolnu orijentaciju eksplicitno u stavak 3. članka 174. Kaznenog zakona (kazneno djelo rasne i druge diskriminacije). Zakon o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona, uključujući navedenu dopunu, izglasan je u Saboru RH 13. srpnja 2004. godine. Također, Odbor za ljudska prava RH usvojio je amandman Kontre i Iskoraka na prijedlog Zakona o medijima koji se odnosio na uvrštavanje spolne orijentacije u antidiskriminacijsku odredbu tog prijedloga zakona. Nažalost, Odbor nije prihvatio amandman udruga koji se odnosio na rodni identitet. Zakon o medijima usvojio je Sabor RH, uključujući amandman koji se odnosi na spolnu orijentaciju, 10. svibnja 2004. godine.

U 2005. i 2006. godini udruge Kontra i Iskorak radile su na uvođenju definicije zločina iz mržnje u Kazneni zakon. Prijedlog Kontre i Iskoraka za uvođenje definicije zločina iz mržnje u Kazneni zakon usvojio je Sabor RH uglavnom zbog međunarodnog pritiska (OSCE, pridruživanje Europskoj uniji) i podrške predstavnika nacionalnih manjina u Saboru u 2006. godini.

Nakon duge javne rasprave Hrvatski sabor usvojio je 9. srpnja 2008. godine Zakon o suzbijanju diskriminacije. Navedeni Zakon širi institucionalni okvir za zaštitu od diskriminacije. Uvodi instituciju umještača i instituciju udruženih tužbi te daje veće ovlasti Uredu pučkog pravobranitelja, koji prema zakonu obavlja poslove Središnjeg tijela nadležnog za suzbijanje diskriminacije. Zakon prvi put uvodi zabranu diskriminacije na temelju rodnog identiteta u hrvatsko zakonodavstvo.

Još uvijek nedostaje politička volja da se ukine diskriminacija istospolnih parova na zakonodavnoj razini. U 2006. godini odbijen je prijedlog Zakona o registriranom partnerstvu kojemu je svrha bila istospolnim parovima osigurati prava i obveze koje uživaju bračni drugovi s izuzetkom mogućnosti zajedničkog posvajanja djece.

Protetkih sedam godina predstavlja veliku prekretnicu za LGBT zajednicu u Hrvatskoj na zakonodavnoj razini. Međutim, iako su neka prava LGBT osoba sada zaštićena u hrvatskom zakonodavstvu, implementacija novodonesenog zakonodavstva uvelike je otežana diskriminativnim postupanjem državnih institucija u konkretnim slučajevima. U većini slučajeva žrtve ne prijavljuju diskriminaciju i nasilje jer nemaju povjerenje u hrvatski pravni sustav, posebice u policiju. Zajednica je posebno obeshrabrena homofobijom i transfobijom u institucijama, pa čak i u Saboru RH, koji je izglasao navedene zakone, a čiji zastupnici u javnosti koriste govor mržnje usmjeren protiv spolnih i rodnih manjina, kršeći te iste zakone i dajući poruku javnosti koliko poštuju odredbe za koje su digli ruke u nadi da će se svidjeti međunarodnoj zajednici.

Sažetak Izvještaja za 2010. godinu

Pozitivni pomaci u stanju prava seksualnih i rodnih manjina u Republici Hrvatskoj u 2010. godini vidljivi su kao i proteklih godina vezano za prijave nasilja i diskriminacije udrugama za zaštitu seksualnih i rodnih manjina. U 2010. godini bilježimo povećan broj osoba koje su bile spremne javno progovarati o svom iskustvu diskriminacije ili nasilja na temelju seksualne orijentacije. Naime, nakon slučaja Nevena Rauka iz 2009. godine, u protekloj godini mediji su popratili slučaj napada na Damira Gerovca i Gorana Hadžića, te slučaj diskriminacije na radnom mjestu u kojem je bio oštećeni Dario Krešić.

Ipak, potrebno je naglasiti da velika većina osoba koje su doživjele diskriminaciju i nasilje nikada ne prijavi takve incidente zbog nepovjerenja u hrvatski pravni sustav i straha od razotkrivanja njihove spolne orijentacije ili rodnog identiteta.

LGBT osobe izložene su diskriminaciji i nasilju u svakodnevnom životu zbog svoje seksualne orijentacije i/ili rodnog identiteta.

Najnegativniji događaj u 2010. godini dogodio se upravo na Međunarodni dan ljudskih prava, 10. prosinca 2010. godine, te simbolično govori o stanju ljudskih prava seksualnih i rodnih manjina u Republici Hrvatskoj i spremnosti državnih institucija da zaštite ljudska prava tih marginaliziranih skupina.

Nakon sramotne rasprave u Hrvatskom saboru na Međunarodni dan ljudskih prava odbačeni su prijedlozi zakona kojima bi se uveli mehanizmi za zaštitu osnovnih ljudskih prava transrodnih osoba.

Naime, nacрте Prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o državnim maticama i Prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osobnom imenu čiji je cilj zaštita prava na poštovanje privatnog života transrodnih osoba izradile/-i smo i predstavile/-i ih državnim institucijama i političkim strankama početkom godine, nakon čega ih je SDP uputio u proceduru.

Prijedlozi su sadržavali zaštitne mehanizme kojima bi se osiguralo da se zahtjev za promjenom imena ne objavljuje na oglasnoj ploči u nadležnoj općini, te da promjene spola i imena nisu vidljive na rodnom listu osobe. Također bi se omogućilo osobama koje nisu prošle kroz cijeli postupak promjene spola da promijene podatke na dokumentima, što je posebno značajno zbog zaštite ljudskih prava djece koja se nalaze u postupku promjene spola, ali ne mogu postupak dovršiti zbog svoje dobi.

Primjer kršenja ljudskih prava koji je rezultat upravo postojeće zakonske regulative je slučaj djeteta čija nam se majka obratila prije više od godinu dana. Naime, njeno dijete je bilo maltretirano zbog svog rodnog identiteta u školi od strane učenika i profesora, te je čak reagirala i Pravobraniteljica za djecu. Dijete se trebalo upisati nakon toga u novu školu, međutim nije bilo moguće promijeniti podatke o spolu u osobnim dokumentima djeteta po postojećoj zakonskoj regulativi (ime je promijenjeno u neutralno s drugim obrazloženjem). Podaci o promjeni spola djeteta će zbog toga ponovo biti dostupni osoblju nove škole. Budući da se osobni dokumenti predaju i prilikom upisa na izvannastavne aktivnosti te na brojnim drugim mjestima, postoji još cijeli niz osoba bez pravnog interesa kojima će biti dostupni privatni podaci o djetetu.

Unatoč svemu opisanom, navedeni prijedlozi zakona su u Hrvatskom saboru stavljeni na kraj dnevnog reda, te im je odbijena hitna procedura, iako se radi o zakonskim prijedlozima čiji je cilj zaustaviti kršenja ljudskih prava jedne izrazito ranjive društvene skupine.

Konačno, na sramotnoj raspravi u Hrvatskom saboru 10. prosinca 2010. (do koje je došlo samo igrom slučaja jer su sve točke dnevnog reda ispremiješane u zadnji tren), samo četvero zastupnika se javilo za riječ. Dan prije Međunarodnog dana ljudskih prava, rasprava o ljudskim pravima nije zanimala gotovo nikoga u Hrvatskom saboru. Također podsjećamo da se još za vrijeme rasprave o Zakonu o suzbijanju diskriminacije pokazalo da većina zastupnika uopće ni ne zna što je to rodni identitet.

Zakon o suzbijanju diskriminacije u kojem postoji zabrana diskriminacije na temelju rodnog identiteta tako ostaje mrtvo slovo na papiru, jer se drugi zakoni s njim ne usklađuju zbog nedostatka političke volje. Ovakvim postupkom diskriminacija transrodnih osoba otvoreno je podržana od strane državnih institucija koje su odbile zaštititi ljudska prava transrodnih osoba upravo na Međunarodni dan ljudskih prava.

Prije godinu dana Lezbijska grupa Kontra podnijela je i prijedlog za ocjenu ustavnosti navedenih zakona Ustavnom sudu, međutim za sada nismo dobile nikakav odgovor. Nažalost, građanima i građankama, transrodnim osobama u RH preostaje jedino da se izbore za svoja ljudska prava na Europskom sudu za ljudska prava koji je već donio niz pozitivnih presuda u sličnim slučajevima.

Također izdvajamo kao veliko nazadovanje u zaštiti ljudskih prava već drugu godinu za redom izostanak zabrane od strane nadležnih institucija fašističkog prosvjeda pod nazivom „Antigay prosvjed“ u organizaciji Hrvatske čiste stranke prava. Najave prosvjeda su sadržavale pozivanje na nasilje i upute za spravljanje oružja (Molotovljev koktel), a na prosvje-

dima su sudionici vikali „Ubij pedera!“ i oba puta fizički napali sudionike Zagreb Pride-a. Reakcija nadležnih institucija - Državnog odvjetništva i Ministarstva unutarnjih poslova je izostala unatoč zahtjevima nevladinih organizacija već drugu godinu za redom, te unatoč reakcijama i upozorenjima Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova i Pučkog pravobranitelja.

2. Zakonodavstvo

Ustav

U 2009. godini Vlada Republike Hrvatske osnovala je Radnu skupinu za izradu nacrtu ustavnih promjena, koje su nužne zbog očekivanog ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju.

Dana 16. studenog 2009. godine Lezbijska grupa Kontra izradila je i uz podršku Ženske mreže Hrvatske i Iskoraka uputila Radnoj skupini i nadležnim institucijama prijedlog ustavnih promjena. To smo učinile jer smatramo da je ustavne odredbe nužno proširiti u smislu zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda, a vezano za seksualnu orijentaciju.

Lezbijska grupa Kontra, zajedno s udrugom Iskorak, zalagala se za uvođenje seksualne orijentacije u Ustav RH još od 2002. godine.

Godine 2003. među pozitivne propise Republike Hrvatske uvršten je Zakon o istospolnim zajednicama. Također, zabranu diskriminacije po osnovi spolne orijentacije poznaju i Zakon o suzbijanju diskriminacije, Zakon o ravnopravnosti spolova, Kazneni zakon te niz drugih zakona RH. Kako bi načelo zakonitosti bilo dosljedno ispoštovano, nužno je da zakonski propisi budu u skladu s Ustavom Republike Hrvatske, a koji trenutačno ne poznaje prava i slobode koje uključuju seksualnu orijentaciju.

Pravna stečevina Europske unije služi kao smjernica za zakonodavne i ustavne promjene s ciljem usklađivanja nacionalnog zakonodavstva sa standardima Europske unije. Primarno zakonodavstvo Europske unije ili ugovori predstavljaju ustavno pravo Europske unije. Ugovor iz Amsterdama uključuje formalno priznanje ljudskih prava. Taj ugovor nadopunjuje čl. 6. Ugovora o Europskoj uniji, ponovno potvrđuje načelo poštovanja ljudskih prava i temeljnih sloboda te propisuje da se moraju poduzimati učinkovitije radnje za suzbijanje diskriminacije, s posebnom naznakom vezano za seksualnu orijentaciju.

Nadalje, u Direktivi Vijeća 2000/78/EU od 27. studenog 2000. navodi se da diskriminacija utemeljena na, između ostaloga, seksualnoj orijentaciji može narušiti ostvarenje ciljeva Ugovora o Europskoj uniji.

Neprihvatljivo je da Ustavu podređeni normativni akti, dakle zakonski propisi, poznaju i propisuju zaštitu od diskriminacije temeljem seksualne orijentacije, te s druge strane međunarodni ugovori, kojih je RH potpisnica, također pružaju zaštitu osobama homoseksualne orijentacije, a Ustav kao temeljni akt jedne države nema odredbe koje štite temeljna ljudska prava i slobode u smislu seksualne orijentacije.

Da bi normativne odredbe jednog pravnog sustava zaživjele, potrebno je da ih sudovi implementiraju u svoje sudovanje. Kako bi isti mogli besprijekorno obavljati svoju funkciju, nužno je da imaju čvrste temelje prilikom odlučivanja, a Ustav je svakako primarni izvor normativnog uređenja pravnog sustava. Dakle, preduvjet ujednačene i precizne nacionalne sudske prakse je ujednačen i precizan izvor normativnih odredbi.

Osim toga, sudsku praksu treba razmotriti i kroz sudovanje Europskog suda za ljudska prava, jer su međunarodni ugovori, koji su ratificirani i koji su stupili na snagu, iznad nacionalnog zakonodavstva. Praksa Europskog suda za ljudska prava imala je velik značaj u zaštiti prava lezbijski, gejeva i biseksualnih osoba. Prva pozitivna presuda vezana za slučaj diskriminacije temeljene na seksualnoj orijentaciji donesena je još 1981. godine u slučaju Dudgeon protiv UK-a. Također, važan je slučaj Karner protiv Austrije, kad je Europski sud za ljudska prava utvrdio je kako su austrijski sudovi činili povredu Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda time što su Karneru uskratili status „životnog partnera“ prema pokojnom partneru, čime mu je onemogućeno nasljeđivanje partnerova stanaarskog prava.

Prijedlog promjena Lezbijske grupe Kontra odnosio se na glavu III. Ustava RH, koja određuje *Zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda*. U nastavku slijedi pregled Ustavnih odredbi u izvornom obliku, a za koje su predložene izmjene:

Odredbe iz odjeljka 1. koji sadržava *Zajedničke odredbe*;

1. Člankom 14. st. 1. propisano je: „*Svatko u Republici Hrvatskoj ima prava i slobode, neovisno o svojoj rasi, boji kože, spolu, jeziku, vjeri, političkom ili drugom uvjerenju, nacionalnom ili socijalnom podrijetlu, imovini, rođenju, naobrazbi, društvenom položaju ili drugim osobinama.*“

2. Odredbe iz odjeljka 1. koji sadržava *Zajedničke odredbe*;

Člankom 17. st. 2., koji se nadovezuje na čl. 1., a vezano za ograničenje pojedinih Ustavnih sloboda i prava za vrijeme ratnog stanja ili neposredne ugroženosti neovisnosti i jedinstvenosti države te velikih prirodnih nepogoda, propisano je: „*Opseg ograničenja mora biti primjeren naravi pogibelji, a za posljedicu ne može imati nejednakost osoba s obzirom na rasu, boju kože, spol, jezik, vjeru, nacionalno ili socijalno podrijetlo.*“

3. Odredbe iz odjeljka 2. koji sadržava *Osobne i političke slobode i prava*;

Člankom 39. propisano je: „*Zabranjeno je i kažnjivo svako pozivanje ili poticanje na rat ili uporabu nasilja, na nacionalnu, rasnu ili vjersku mržnju ili bilo koji oblik nesnošljivosti.*“

4. Odredbe iz odjeljka 3. koji sadržava *Gospodarska, socijalna i kulturna prava*;

Člankom 61. st. 1. propisano je kako je obitelj pod osobitom zaštitom države, a stavak 2. glasi: „*Brak i pravni odnosi u braku, izvanbračnoj zajednici i obitelji uređuju se zakonom.*“

Kako bi se proširio opseg zaštite temeljnih ljudskih prava i sloboda u odredbama Ustava RH, Lezbijska grupa Kontra i Ženska mreža Hrvatske uputile su Vladi Republike Hrvatske, Predsjedniku RH i klubovima zastupnika apel da predlože sljedeće izmjene:

U Ustavu Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 56/90, 135/97, 8/98 – pročišćeni tekst, 113/00, 124/00 – pročišćeni tekst, 28/01, 41/01 – pročišćeni tekst i 55/01 – ispravak) u Glavi III „*Zaštita ljudskih prava i temeljnih sloboda*“:

1. U odjeljku 1. „*Zajedničke odredbe*“, članku 14. stavak 1. iza riječi „*spolu*“ dodaju se riječi „*seksualnoj orijentaciji*“ te time cijeli članak sada glasi: „*Svatko u Republici Hrvatskoj ima prava i*

slobode, neovisno o svojoj rasi, boji kože, spolu, **seksualnoj orijentaciji**, jeziku, vjeri, političkom ili drugom uvjerenju, nacionalnom ili socijalnom podrijetlu, imovini, rođenju, naobrazbi, društvenom položaju ili drugim osobinama.“

2. U odjeljku 1. „Zajedničke odredbe“, članku 17. st. 2. iza riječi „spolu“ dodaju se riječi „seksualnoj orijentaciji“ te time cijeli članak sada glasi: „Opseg ograničenja mora biti primjeren naravi pogibelji, a za posljedicu ne može imati nejednakost osoba s obzirom na rasu, boju kože, spol, **seksualnu orijentaciju**, jezik, vjeru, nacionalno ili socijalno podrijetlo.“
3. U odjeljku 2. „Osobne i političke slobode i prava“, članku 39. iza riječi „vjersku mržnju“ dodaju se riječi „nesnošljivost na osnovi seksualne orijentacije“, iza riječi „koji“ dodaje se riječ „drugi“ te time cijeli članak sada glasi: „Zabranjeno je i kažnjivo svako pozivanje ili poticanje na rat ili uporabu nasilja, na nacionalnu, rasnu ili vjersku mržnju, **nesnošljivost na osnovi seksualne orijentacije** ili bilo koji **drugi** oblik nesnošljivosti.“
4. U odjeljku 3. „Gospodarska, socijalna i kulturna prava“, članku 61. st. 2. iza riječi „izvanbračnoj zajednici“ dodaju se riječi „istospolnoj zajednici“ te time cijeli članak sada glasi: „Brak i pravni odnosi u braku, izvanbračnoj zajednici, **istospolnoj zajednici** i obitelji uređuju se zakonom.“

Dana 23. studenog 2009. godine više organizacija civilnog društva organiziralo je okrugli stol o ustavnim promjenama s ciljem ukazivanja na „izostanak mehanizma javne rasprave koja može imati utjecaj na izmjene Ustava Republike Hrvatske te pokretanje takve rasprave u odnosu na prijedloge izmjena ili dopuna Ustava Republike Hrvatske koju predlažu pojedine organizacije civilnoga društva i/ili građani/ke.“

Također, putem e-maila organizacije Centar za mir, nenasilje i ljudska prava Osijek, Centar za mirovne studije, CESI, Documenta – Centar za suočavanje s prošlošću, GONG i Građanski odbor za ljudska prava pozvale su pojedine organizacije na stvaranje zajedničke liste amandmana.

Udruga Iskorak sudjelovala je na okruglom stolu. Predstavnik udruge govorio je o mogućnosti uvođenja seksualne orijentacije u članke 14. i 17. Ustava RH. Lezbijska grupa Kontra iskazala je interes za suradnju na zagovaranju za pojedine amandmane i stvaranje zajedničke liste amandmana s gore navedenim organizacijama.

Stvorena je koalicija koja je započela rad na zajedničkoj listi amandmana, koja je dovršena krajem siječnja 2010. godine i upućena nadležnim institucijama. Lista je sadržavala, između ostaloga, amandmane na članke 14., 17., 39. i 61., a vezano za prava seksualnih manjina.

Dana 09. veljače 2010. godine Odbor Europskog parlamenta za LGBT prava na zahtjev Lezbijske grupe Kontra uputio je pismo podrške amandmanima za uvrštavanje seksualne orijentacije u istospolnih zajednica u Ustav RH, nadležnim hrvatskim institucijama. U pismu se navodi da su predloženi amandmani u potpunosti u skladu sa zakonodavstvom Europske Unije, člankom 19. Ugovora o Europskoj Uniji i Poveljom o temeljnim pravima. Navedeni Odbor izrazio je stav da bi usvajanje navedenih amandmana doprinijelo istinskoj ravnopravnosti hrvatskih građana i građanki, te da bi poslalo pozitivnu političku poruku Europskoj Uniji vezano za proces pridruživanja.

Predstavnici Hrvatske demokratske zajednice na sastanku s nevladinim organizacijama (predstavnica Kontre je bila prisutna na sastanku) 10. veljače 2010. godine izjavili su da HDZ ne podržava uvrštavanje anti-diskriminacijskih odredbi koje se tiču seksualne orijentacije u Ustav.

Dana 23. veljače 2010. godine održana je sjednica Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav vezano za ustavne promjene. Predstavnica Lezbijske grupe Kontra predstavila je prijedloge amandmana za uvrštavanje seksualne orijentacije i istospolnih zajednica u Ustav RH.

Dana 11. svibnja 2010. mediji su prenijeli da je predsjednik Socijaldemokratske partije g. Zoran Milanović izjavio da će uputiti prijedlog HDZ-u da se „Ustavom zajamče prava i slobode neovisno i o spolnoj orijentaciji“. Izjava se odnosila na izmjene članka 14., ali ne i članka 17., 39. i 61. Ustava. Prijedlog nikada nije stavljen u proceduru.

S obzirom da je Lezbijska grupa Kontra u suradnji s Iskorakom i Ženskom mrežom Hrvatske uputila prijedloge amandmana svim političkim strankama još u studenom 2009. godine, ostaje nejasno zašto je izjavu za javnost vezano za uvrštavanje seksualne orijentacije u Ustav predsjednik SDP-a dao tek u svibnju 2010. godine.

U Jutarnjem listu od 11. svibnja navedeno je: „U SDP-u priznaju kako je prijedlog na njihovu adresu i došao od Iskoraka i Kontre, ali im je dosad naprosto promaknuo.“ Iz navedenog je lako iščitati da nije bilo prave namjere za uvođenje navedenih amandmana u Ustav RH.

Predsjednik HSS-a g. Josip Friščić izjavio je za medije vezano za amandman na članak 14. Ustava sljedeće: „Ne znam zašto bi neki trebali biti jednakiji od drugih.“ Time se pokazalo da uz nedostatak političke volje za suzbijanje diskriminacije na temelju seksualne orijentacije, postoji i temeljno i zabrinjavajuće nerazumijevanje Ustava RH, tj. njegove odredbe koja se tiče ravnopravnosti pred zakonom (čl. 14.) unutar vladajuće koalicije.

Na sjednici Odbora za Ustav, poslovnik i politički sustav 10. lipnja 2010. godine predsjednik najveće oporbene stranke g. Zoran Milanović izjavio je da SDP odustaje od prijedloga za uvrštavanje seksualne orijentacije u Ustav RH jer „HDZ nema sluha za to“.

16. lipnja 2010. godine usvojene su izmjene Ustava RH. Ni jedan od predloženih amandmana vezano za zaštitu ljudskih prava seksualnih i rodni manjina nije stavljen u proceduru ni usvojen od strane Hrvatskog sabora.

Namjerno propuštanje uvrštavanja seksualne orijentacije od strane državnih institucija nakon duže javne rasprave u anti-diskriminacijske članke u kojima već postoje određene razlikovne karakteristike poput rase, spola i vjerske pripadnosti, stvara hijerarhiju ljudskih prava u Republici Hrvatskoj. Time je dana jasna poruka javnosti da nema političke volje za suzbijanje diskriminacije na temelju seksualne orijentacije u Hrvatskoj.

Zakon o osobnom imenu i Zakon o državnim maticama

U 2008. godini donesen je Zakon o suzbijanju diskriminacije kojim se prvi put u hrvatskom zakonodavstvu uređuje zaštita od diskriminacije na osnovi rodnog identiteta.

Unatoč tome, transrodne osobe izložene su diskriminaciji i nasilju u svakodnevnom životu zbog svog rodnog identiteta, odnosno rodnog izražavanja. Postoje važni problemi u pogledu prava na privatnost transrodnih osoba koji su rezultat diskriminativnog zakonodavstva. Naime, Zakon o osobnom imenu propisuje da je nakon primitka zahtjeva za promjenu osobnog imena općinski organ uprave dužan objaviti na oglasnoj ploči objavu o podnesenom zahtjevu za promjenu osobnog imena i novo ime koje podnositelj predlaže, a kroz praksu nam je poznato da se na oglasnoj ploči objavljuje zahtjev u cijelosti.

Zakon o državnim maticama propisuje da se promjena osobnog imena i spola upisuju kao naknadni upisi i bilješke. Znači, ako je osoba promijenila ime Marko u Ana, imat će rodni list na kojem u temeljnom upisu piše Marko, a ispod (sitna slova na dnu dokumenta) u naknadnim bilješkama: „Promijenio ime u Ana tog i tog datuma.“

Budući da ne postoje zaštitni mehanizmi u navedenim zakonima za slučajeve promjene spola, svi građani i građanke mogu saznati za promjenu spola pojedine osobe kroz postupak promjene imena, kada su podaci objavljeni na oglasnoj ploči, a poslije je taj podatak također vidljiv u dokumentima (rodni list).

Nadalje, promjenu spola u osobnim dokumentima uopće nije moguće izvršiti ukoliko osoba nije prošla cijeli postupak promjene spola te za to ne posjeduje odgovarajuću medicinsku dokumentaciju.

U studenom 2009. Kontra je izradila prijedlog za ocjenu ustavnosti Zakona o osobnom imenu i Zakona o državnim maticama. Dana 20. studenog 2009. godine aktivisti/-kinje Kontre, Ženske mreže Hrvatske i Iskoraka – Centra za prava seksualnih i rodni manjina obilježile/-i su Međunarodni dan borbe protiv transfobije akcijom podnošenja prijedloga za ocjenu ustavnosti navedenih zakona i dijeljenjem letaka o pravima transrodnih osoba.

S obzirom da rodni identitet predstavlja najintimniji aspekt privatnog života, držimo da važeće odredbe zakona nisu u suglasnosti s čl. 23. st. 1. te čl. 35. Ustava, niti s člankom 3. Konvencije, jer primjenom propisa dolazi do nečovječnog postupanja prema ranjivim pojedincima te se ne jamči štovanje i pravna zaštita osobnog i obiteljskog života, dostojanstva, ugleda i časti.

Diskriminativna narav pojedinih odredbi proizlazi iz činjenice da Republika Hrvatska kao članica Vijeća Europe i potpisnica Konvencije o ljudskim pravima nije poduzela sve potrebne radnje za promicanje jednakosti svih osoba. Radi se o osjetljivim pojedincima za koje nisu uvedeni zaštitni mehanizmi, a za to nema objektivnog i razumnog opravdanja niti postoji opravdani cilj.

Stručnjaci navode da su transrodne osobe najčešće potpuno psihički zdrave, ali duboko nesretne osobe koje od najranije dobi znaju kako su drukčije. Osjećaj nemogućnosti izražavanja svoje prave prirode stalan je izvor tuge, bespomoćnosti, neshvaćenosti i neprihvaćenosti. Socijalne promjene su burne, od promjene dokumenata do suočavanja sa zgražanjem okoline.

Kada nakon navedenog promotrimo pravo transrodne osobe na zaštitu privatnosti u odnosu na pravo građana da izraze svoje protivljenje promjeni imena i navode razloge za protivljenje, nedvojbeno preteže pravo zaštite privatnosti posebno ranjivih pojedinaca.

Da bi izvršila promjenu imena u državnim maticama, transrodna osoba mora podnijeti zahtjev sukladno odredbama Zakona o osobnom imenu nadležnom tijelu državne uprave, koje o zahtjevu odlučuje rješenjem.

Razmatrajući čl. 7. st. 1. Zakona o osobnom imenu, kojim se propisuje obveza objave o podnesenom zahtjevu na oglasnoj ploči, uočavaju se specifične situacije promjena imena koje obavljaju transrodne osobe. Postavlja se pitanje je li objavljivanje takvog postupka opravdano i razmjerno, ili neopravdano i nerazmjerno miješanje u pravo na poštovanje privatnog života.

Naime, razlozi zbog kojih se obavlja objava, a koji su navedeni u čl. 7. st. 2., nisu prihvatljivi s aspekta transrodne osobe koja mijenja ime. Moguće protivljenje građana postupku promjene osobnog imena, kao i navođenje razloga za takvo protivljenje, predstavljali bi daljnju povre-

du prava na privatnost. Zakon o osobnom imenu treba imati zaštitni mehanizam u odnosu na transrodne osobe te zaštititi od objave podatke o osobnom imenu jer navedeno miješanje u zaštićeno pravo nije opravdano ni razmjerno.

Transrodna osoba koja u brojnim socijalnim odnosima mora predočiti svoj rodni list, iz kojeg su, kao naknadni upisi, vidljive činjenice promjene spola i osobnog imena, ne može ostvariti pravo na „jednaka prava“ sa svim ostalim osobama koje u cilju realizacije tog istog socijalnog odnosa predočavaju svoj rodni list.

Osim rečenog, dostupnost podatka o promijenjenom spolu i osobnom imenu drugim nadležnim institucijama, npr. Ministarstvu unutarnjih poslova, i to bez ograničenja kruga ovlaštenih službenih osoba, transrodnim osobama stvara stalne probleme prilikom prijelaza hrvatske državne granice jer od službenih osoba MUP-a bivaju izlagane izjavama ili pitanjima koja se tiču roda, spola, imena i slično, a nisu u vezi s putovanjem transrodne osobe.

Također, želimo ukazati na potrebu uređenja „pravne faze“ promjene spola ne samo za one osobe koje su operativnim zahvatima promijenile spol nego i za one osobe koje ne obave sve operacije u postupku promjene spola.

Na primjer, postoje transrodne osobe koje duže razdoblje žive u drugom rodnom identitetu i imaju vanjska fizička obilježja drugog spola jer uzimaju propisanu hormonsku terapiju i/ili su obavile jednu ili više operacija i sl. Ta su vanjska obilježja različita od osobnog imena i od onog spola koji im je upisan u dokumentima (npr. osoba koja u rodnom listu ima upisano ime Marko i muški spol ima vanjska fizička obilježja žene). Za takve građane uopće ne postoji pravna mogućnost promjene upisa spola u dokumentima. S obzirom na očigledan nesklad između dokumenata i rodnog identiteta, takve se osobe dodatno i posebno provjeravaju pri svakom prijelazu državne granice, te od službenika granične policije dobivaju nalog da se bez odlaganja moraju uputiti na liječnički pregled u neki od kliničkih bolničkih centara radi provjere i identifikacije spola te radi pribavljanja potvrde o spolu.

Ne tako mali broj transrodnih osoba, zbog učestalih i teških komplikacija koje nastaju kao posljedica operativnih zahvata promjene spola i hormonskih terapija, ne odluči se na cijeli operativni postupak, koji se sastoji od više operacija, nego se odluči provesti dio operacija ili u potpunosti odustaje od medicinskih zahvata. Upravo zbog specifičnosti, opsega i postoperativnih komplikacija nakon sveobuhvatnih operativnih zahvata, građani se obraćaju Hrvatskom zavodu za zdravstveno osiguranje radi odobrenja i financiranja operativnih zahvata u inozemstvu ili ih neovisno o tome obavljaju u inozemstvu.

Osim navedenog primjera, postoje specifične situacije o kojima posebno treba povesti računa – kad su transrodne osobe djeca. Djeci tada liječnik specijalist vrlo rano propisuje hormonalnu i drugu terapiju i na stalnom su psihijatrijskom tretmanu, no operativnom zahvatu ne pristupa se prije nastupa određene dobne zrelosti. Na taj način do nastupa punoljetnosti djeca žive u drugom rodnom identitetu i do osam godina ili više.

Stav je stručnjaka da za dobrobit djece treba obaviti promjenu oznake spola u rodnom listu jer se rodni list za djecu vrlo često koristi, a djeca su općenito gledajući osjetljiva kategorija pojedinaca, koja je u ovakvim situacijama dodatno izložena strahovitom pritisku kako od strane vršnjaka, tako i ostale okoline. Razmatranje ovog pitanja u odnosu na djecu dovodi i do razmatranja članka 62. i 64. Ustava RH, iz kojih proizlazi da Država štiti djecu i stvara socijalne,

kulturne i druge uvjete kojima se promiče ostvarivanje prava na dostojanstven život te dužnost svih da štite djecu.

Primjer kršenja ljudskih prava koji je rezultat upravo postojeće zakonske regulative je slučaj djeteta čija nam se majka obratila prije više od godinu dana. Naime, njeno dijete je bilo maltretirano zbog svog rodnog identiteta u školi od strane učenika i profesora, te je reagirala Pravobraniteljica za djecu. Dijete se trebalo upisati nakon toga u novu školu, međutim nije bilo moguće promijeniti podatke o spolu u osobnim dokumentima djeteta po postojećoj zakonskoj regulativi (ime je promijenjeno u neutralno s drugim obrazloženjem). Podaci o promjeni spola djeteta će zbog toga biti dostupni ponovo osoblju nove škole. Budući da se osobni dokumenti predaju i prilikom upisa na izvannastavne aktivnosti te na brojnim drugim mjestima, postoji još cijeli niz osoba bez pravnog interesa kojima će biti dostupni privatni podaci o djetetu.

Svi opisani primjeri, neovisno radi li se o djeci ili odraslim osobama, u protivnosti su s čl. 35. Ustava te posljedično dovode do isključivanja, marginaliziranja i dehumanizacije pristupa ionako osjetljivim pojedincima.

Oni ukazuju na nužnost i na potrebu usklađivanja zakona s Ustavom RH, i to na način da se omogućiti i pravno uredi postupak promjene spola u dokumentima transrodnih osoba, ne samo nakon obavljene operacije nego i nakon dužeg razdoblja života u drugom rodnom identitetu, kao i da se uvođenjem zaštitnih mehanizama u postojeće zakone osigura zaštita temeljnih ljudskih prava.

Uzimajući u obzir sve navedeno, udruga Kontra je nakon podnošenja prijedloga za ocjenu ustavnosti navedenih zakona pristupila izradi prijedloga izmjena i dopuna Zakona o osobnom imenu i Zakona o državnim maticama s ciljem da svoje prijedloge predstavi nadležnim institucijama te da se obave zakonske promjene i prije donošenja odluke od strane Ustavnog suda.

— *Prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o državnim maticama i Prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osobnom imenu*

Nacrte Prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o državnim maticama i Prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osobnom imenu izradile/-i smo i predstavile/-i ih državnim institucijama i političkim strankama na okruglom stolu pod nazivom „Pravo na poštovanje privatnog života” dana 19. siječnja 2010. godine. Okruglom stolu su prisustvovalle/-i Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova, predstavnik Ministarstva vanjskih poslova i europskih integracija, predstavnik Odbora za ljudska prava Hrvatskog sabora i Socijaldemokratske partije i predstavnik Hrvatske narodne stranke. Nakon okruglog stola SDP je uputio prijedloge zakona u proceduru.

Prijedlozi su sadržavali zaštitne mehanizme kojima bi se osiguralo da se zahtjev za promjenom imena ne objavljuje na oglasnoj ploči u nadležnoj općini, te da promjene spola i imena nisu vidljive na rodnom listu osobe. Također bi se omogućilo osobama koje nisu prošle kroz cijeli postupak promjene spola da promijene podatke na dokumentima, što je posebno značajno zbog zaštite ljudskih prava djece i maloljetnika koji se nalaze u postupku promjene spola ponekad i više godina, ali ne mogu postupak dovršiti zbog svoje dobi.

Prijedlozi zakona su u Hrvatskom saboru stavljeni na sam kraj dnevnog reda prvo 17., zatim 18. i na kraju 20. sjednice Hrvatskog sabora te im je odbijena hitna procedura, iako se radi o zakonskim prijedlozima čiji je cilj zaustaviti kršenja ljudskih prava jedne izrazito ranjive društvene skupine.

Dana 18. ožujka 2010. godine Vlada Republike Hrvatske objavila je Mišljenje vezano za Prijedlog Zakona o dopuni Zakona o osobnom imenu.

Objavljeno Mišljenje je paušalno, neutemeljeno, kontradiktorno i ukazuje na nerazumijevanje suštine prijedloga kojim se nastoje zaštititi ljudska prava građana.

Naime, Vlada navodi da se prijedlog odnosi na mali krug osoba te da zbog navedenog nije prihvatljiv. Obveza Vlade je da štiti ljudska prava svih svojih građana i građanki. Diskriminacija je u svojoj suštini uvijek usmjerena prema manjem krugu osoba, pa bi po logici Vladine argumentacije svako ukazivanje na diskriminaciju bilo jednoobrazno i neutemeljeno jer se ne tiče većine. Mišljenje Vlade suprotno je odredbama Ustava, pravno obvezujućih Konvencija te Zakonu o suzbijanju diskriminacije.

U Mišljenju se dalje navodi da je „u kontekstu neizravne diskriminacije potrebno dokazati neravnopravni učinak naizgled neutralne odredbe“, što je u potpunosti izvan konteksta prijedloga. Citirani navod nije točan čak niti u slučaju sudskog postupka jer je diskriminaciju potrebno učiniti vjerojatnom, a teret dokaza je na tuženoj strani. Vlada svojim mišljenjem otklanja od sebe pozitivne obveze koje je preuzela potpisivanjem Konvencije o zaštiti ljudskih prava i sloboda i neće se moći ekskulpirati u slučaju tužbe nekog diskriminiranog građanina.

Navodi Vlade o nepostojanju apsolutnih prava te o mogućnosti ograničenja određenih prava opet ukazuju na elementarno nepoznavanje i izostanak implementacije obveznih odredbi Konvencije o zaštiti ljudskih prava. Neka prava jesu apsolutna, neka nisu. Ona koja nisu država može ograničiti ako postoji zato opravdan interes, time da ograničenje mora biti razmjerno. Država u konkretnom slučaju nema opravdani interes za ograničenje prava pojedinca.

Nadalje, navod da prijedlog nije prihvatljiv jer se odnosi samo na transeksualne osobe i ne vodi računa o drugim kategorijama osoba i njihovoj mogućoj diskriminaciji, također ukazuje na elementarno nepoznavanje suštine zaštite ljudskih prava. Nejasno je pritom kako bi moglo doći do diskriminacije drugih osoba jer Vlada ne navodi niti jedan razlog na kojem je utemeljila svoje mišljenje.

U konačnici Vlada navodi da će ipak brisati cijeli članak i to u odnosu na sve građane, što cijelo mišljenje Vlade čini licemjernim, motiviranim isključivo potrebom za političkim kontriranjem bez sadržajnog i razumnog obrazloženja.

U svom Mišljenju o Prijedlogu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o državnim matricama, Vlada pak pokazuje da ne poznaje ni pozitivnu zakonsku regulativu vezanu za prava transrodnih osoba, te poriče pravo na zdravstvenu skrb i pravo na zaštitu obiteljskog života transrodnih osoba, kojima se navedeni zakonski prijedlog uopće ne bavi.

Naime, kao jedan od razloga za neprihvatanje Prijedloga navodi se činjenica da se može dogoditi „da promjenu spola traži osoba koja je u braku, odnosno koja je roditelj.“

Naglašavamo da je prema pozitivnom zakonodavstvu već sada formalno moguće promijeniti podatke o spolu na dokumentima nakon dovršene operacije promjene spola, ali postoje

određeni nedostaci u zakonima koji su se pokazali i kroz praksu vezano za zaštitu prava na privatnost, a koje bi ovaj Prijedlog Zakona uklonio.

Također, prema pozitivnim zakonskim propisima u Republici Hrvatskoj moguće je promijeniti spol na teret Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje, odnosno zatražiti liječenje u inozemstvu o trošku Zavoda. Ne postoje pravne zapreke za promjenu spola osobe koja je roditelj. Štoviše, u nacionalnom i međunarodnom zakonodavstvu postoji zabrana diskriminacije na temelju rodnog identiteta i pozitivna obveza zaštite obiteljskog života.

Jedini cilj predloženih izmjena zakona je bila zaštita privatnosti transrodnih osoba na način da podaci o promjeni spola ne budu dostupni osobama bez pravnog interesa (putem rodnog lista poslodavcima, školama itd.). Vlada ne samo da je odbila podržati uvođenje zaštitnih mehanizama vezano za pravo na privatnost transrodnih osoba, već je u svom mišljenju napala i pravo na zdravstvenu skrb i obiteljski život transrodnih osoba.

Na sramotnoj raspravi u Hrvatskom saboru 9. prosinca 2010. (do koje je došlo samo igrom slučaja jer su sve točke dnevnog reda ispremiješane u zadnji tren), samo četvero zastupnika se javilo za riječ. Dan prije Međunarodnog dana ljudskih prava, rasprava o ljudskim pravima transrodnih osoba nije zanimala gotovo nikoga u Hrvatskom saboru.

Ana Lovrin u ime kluba zastupnika HDZ-a ponovila je dio navoda iz Mišljenja Vlade o Prijedlogu Zakona o dopuni Zakona o osobnom imenu. Rekla je da će Vlada uputiti novi Prijedlog Zakona o osobnom imenu do kraja godine. Do dana objave ovog Izvještaja Vlada nije uputila takav prijedlog u proceduru.

Podsjećamo također da se još za vrijeme rasprave o Zakonu o suzbijanju diskriminacije 2008. godine pokazalo da većina zastupnika u Hrvatskom saboru uopće ni ne zna što je to rodni identitet.

Zakon o suzbijanju diskriminacije u kojem postoji zabrana diskriminacije na temelju rodnog identiteta tako ostaje mrtvo slovo na papiru, jer se drugi zakoni s njim ne usklađuju zbog nedostatka političke volje. Ovakvim postupkom državnih institucija diskriminacija transrodnih osoba otvoreno je podržana od državnih institucija koje su odbile zaštititi ljudska prava transrodnih osoba upravo na Međunarodni dan ljudskih prava.

Kazneni zakon i Zakon o prekršajima protiv javnog reda i mira

2006. godine na inicijativu udruga Kontra i Iskorak podržanu od strane Srpskog demokratskog foruma i Ženske mreže Hrvatske, uvrštena je definicija „zločina iz mržnje“ u Kazneni zakon te se omogućilo sudovima da prilikom odmjeravanja kazne za kazneno djelo, kao otegotnu okolnost uzmu činjenicu da je djelo počinjeno iz mržnje.

Naime, izmjenama i dopunama Kaznenog zakona NN 71/2006 u čl. 89. iza stavka 35. dodan je stavak 36. koji glasi:

Zločin iz mržnje jest svako kazneno djelo iz ovoga Zakona, počinjeno iz mržnje prema osobi zbog njezine rase, boje kože, spola, spolne orijentacije, jezika, vjere, političkog ili drugog uvjerenja, nacionalnog ili socijalnog podrijetla, imovine, rođenja, naobrazbe, društvenog položaja, dobi, zdravstvenog statusa ili drugih osobina.

Uz promjene u čl. 89., u čl. 91., za kazneno djelo teškog ubojstva, u točki 6. dodana je riječ mržnja, tako da točka 6. glasi: tko drugoga usmrti iz bezobzirne osvete, mržnje ili drugih osobito niskih pobuda, što je kažnjivo kaznom zatvora od najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora. Dakle, djelo počinjeno iz mržnje je kvalifikatorni oblik osnovnog djela.

Rješenjem ministra pravosuđa od 19. veljače 2009. godine osnovana je radna skupina za izradu prijedloga novog Kaznenog zakona. Također je osnovana i radna skupina za izradu prijedloga novog Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira. U radne skupine nisu uključeni predstavnici organizacija koje se bave zaštitom prava manjina.

3. ožujka 2010. godine *Lezbijska grupa Kontra*, *Srpski demokratski forum* i *Bolja Budućnost*, udruge koje se bave zaštitom prava triju marginaliziranih skupina- sprske i romske nacionalne manjine i LGBT osoba, organizirale su okrugli stol s temom "Zločin iz mržnje i govor mržnje u hrvatskom zakonodavstvu i praksi".

Kroz suradnju triju udruga izrađeni su i prijedlozi amandmana čiji je cilj bolje sankcioniranje zločina iz mržnje i govora mržnje, a koji proizlaze iz rada s korisnicima.

— *Prijedlozi Kontre, SDF-a i Bolje budućnosti za izmjenu Kaznenog zakona*

Zbog nejasnog cilja odredbe čl. 89. st. 36. kojom je uveden „zločin iz mržnje“ a koja se odnosi na svako kazneno djelo iz Zakona, ako je počinjeno iz mržnje, predložile/-i smo uvođenje kvalifikatornih obilježja određenih kaznenih djela.

Smatramo da je, imajući u vidu pojavnost i društvenu opasnost pojedinih kaznenih djela, potrebno propisati u posebnom dijelu KZ-a i to kod pojedinih kaznenih djela da se radi o jednom težem odnosno kvalificiranom obliku kaznenog djela s posljedično strožom kaznenopravnom sankcijom ako je djelo počinjeno iz mržnje. Kaznena djela za koja smo predložile/-i uvođenje zločina iz mržnje kao kvalificiranog oblika su: tjelesna ozljeda, teška tjelesna ozljeda, povreda ravnopravnosti građana, povreda prava na rad i drugih prava iz rada, protupravno oduzimanje slobode, otmica, prisila, prijetnja, rasna i druga diskriminacija, silovanje, spolni odnošaj s ne-moćnom osobom, spolni odnošaj s djetetom, bludna radnja, iznošenje osobnih ili obiteljskih prilika, teška krađa, uništenje i oštećenje tuđe stvari, nesavjesno liječenje, nepružanje medicinske pomoći, dovođenje u opasnost života i imovine općeopasnom radnjom ili sredstvom, širenje lažnih i uznemirujućih glasina i nasilničko ponašanje.

— *Primjer uvođenja zločina iz mržnje kao kvalifikatornog oblik kaznenog djela:*

Teška tjelesna ozljeda

Članak 99.

(1) Tko drugoga teško tjelesno ozlijedi ili mu teško naruši zdravlje, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do tri godine.

(2) Tko drugoga tjelesno ozlijedi ili mu naruši zdravlje tako teško da je zbog toga doveden u opasnost život ozlijeđenog ili je uništen, ili trajno i u znatnoj mjeri oslabljen koji važan dio njegova tijela ili koji važan organ, ili je prouzročena trajna nesposobnost za rad ozlijeđenog, ili trajno i teško narušenje njegova zdravlja ili trajna iznakaženost, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do osam godina.

(3) Ako je ozlijeđeni umro zbog teške tjelesne ozljede, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do deset godina.

(4) Ako je kazneno djelo iz st. 1. počinjeno kao zločin iz mržnje, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do pet godina.

(5) Ako je kazneno djelo iz st. 2. ovog članka počinjeno kao zločin iz mržnje, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do deset godina.

(6) Ako je u slučajevima iz st. 3. i 4. ovog članka nastupila posljedica iz st.3. iz ovog članka, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od najmanje tri godine.

(7) Za pokušaj kaznenog djela iz stavka 1. ovoga članka počinitelj će se kazniti.

Kada se djelomično analiziraju pojedini slučajevi iz medija, odnosno iz svakodnevnog života, tada nažalost moramo zaključiti kako je neophodno postupiti upravo na takav način. I to zbog kako generalne, tako i specijalne prevencije. Naime, nesporno su se u društvu u posljednje vrijeme dogodila ponašanja pojedinaca koja u sebi imaju elemente raznih kaznenih djela i za koja se relativno lako može zaključiti da su motivirana odnosno inspirirana mržnjom prema osobi zbog njezine različitosti.

Ta različitost katkada je bila uvjetovana nacionalnom pripadnošću, pripadnošću određenoj etničkoj ili vjerskoj zajednici, seksualnoj orijentaciji ili nekom drugom razlikovnom elementu.

Takvi primjeri su slučaj liječnika koji je odbio liječenje pacijenta zbog njegove nacionalnosti, slučajevi namjernog uništavanja imovine srpskih povratnika, slučajevi prijetnji tim osobama, slučajevi nasilničkog ponašanja prema srpskim povratnicima, romima, LGBT osobama, te drugim društvenim skupinama.

Upravo je zbog brojnosti i učestalosti tih kaznenih djela, te njihove društvene opasnosti, oportuno da se „zločin iz mržnje“ kao kvalificirani oblik označi u posebnom dijelu KZ kod pojedinih kaznenih djela. U preostalim slučajevima mogućeg pojavljivanja u vezi s drugim kaznenim djelima, zločin iz mržnje uzet će se kao otegotna okolnost.

Također, zatražile smo uvođenje izraza „rodni identitet“ u definiciju zločina iz mržnje zbog usklađivanja sa Zakonom o suzbijanju diskriminacije, dakle organskim zakonom kojim se osigurava zaštita i promicanje jednakosti kao najviše vrednote ustavnog poretka Republike Hrvatske. S obzirom da je Zakon o suzbijanju diskriminacije donesen prije nepune dvije godine, smatramo da je bitno u čl. 89. st. 36. uvesti izraz „rodni identitet“. To je važno zbog činjenice da naizgled neutralna odredba, kriterij ili praksa može staviti u nepovoljniji položaj osobe prema kojima je počinjen „zločin iz mržnje“ zbog rodnog identiteta, a percepcija šire javnosti upućuje na potrebu senzibiliziranja i razvoja nediskriminatorne svijesti uvođenjem širih standarda u Kazneni zakon.

— Predložene izmjene definicije zločina iz mržnje:

Članak 89.

(36) Zločin iz mržnje jest svako kazneno djelo iz ovoga Zakona, počinjeno iz mržnje prema osobi zbog njezine rase, boje kože, spola, jezika, vjere, političkog ili drugog uvjerenja, nacionalnog ili socijalnog podrijetla, imovine, rođenja, naobrazbe, društvenog položaja, dobi, zdravstvenog statusa, seksualne orijentacije, rodnog identiteta ili drugih osobina.

Nadalje, predložile/-i smo da se uvede nova definicija „zločina iz mržnje“, kao i uređenje odredbe čl. 174 KZ – širenje rasne ili druge diskriminacije, s obzirom da je postojeća neusklađena s Konvencijama koje obvezuju Hrvatsku.

Dosadašnja formulacija iz čl. 174. KZ daje mogućnost kažnjavanja onih počinitelja koji javno iznesu ili pronesu zamisli o nadmoćnosti ili potčinjenosti, ali ne sankcionira rasnu i drugu mržnju ili diskriminaciju koja poziva na rat ili upotrebu nasilja ili širenja nesnošljivosti.

Formulacija članka nije u skladu sa preporukom Vijeća Europe (No. R (97) 20) jer „govor mržnje“ nije u cijelosti obuhvaćen zakonskim rješenjem koje je trenutno na snazi.

Brojne manifestacije „govora mržnje“, a ne samo iskazivanje ideja o nadmoćnosti ili podčinjenosti, trebale bi biti regulirane Kaznenim zakonom. Proživljena ratna iskustva upućuju na potrebu da se svo moguće znanje mobilizira korištenjem preventivnih, ali i represivnih mehanizama u cilju opće osude govora mržnje i djela motiviranih mržnjom.

Nadalje, formulacija čl. 174. nije u skladu sa Dodatnim protokolom Konvencije o kompjutorskom kriminalu, o kriminalizaciji djela rasističke i ksenofobične prirode počinjenih kroz kompjutorske sisteme, jer se dosadašnji st. 4. odnosi samo na govor mržnje u odnosu na genocid ili zločin protiv čovječnosti. Člankom nije obuhvaćen govor mržnje distribucijom rasističkih i ksenofobičnih materijala putem kompjutorskih sistema, dakle bilo kojih pisanih materijala, lika ili druge reprezentacije ideja ili teorija koje zagovaraju, promiču ili potiču mržnju, diskriminaciju ili nasilje protiv osoba ili grupa osoba na osnovu rase, boje kože, nacionalnog ili etničkog porijekla, religije i dr.

— *Predložene izmjene čl.174:*

Rasna i druga diskriminacija

Članak 174.

(1) Tko na temelju razlike u rasi, vjeri, jeziku, političkom ili drugom uvjerenju, imovini, rođenju, naobrazbi, društvenom položaju, seksualnoj orijentaciji, rodnom identitetu ili drugim osobinama, spolu, boji kože, nacionalnosti ili etničkome podrijetlu krši temeljna ljudska prava i slobode priznate od međunarodne zajednice, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do pet godina.

(2) Kaznom iz stavka 1. ovoga članka kaznit će se tko progona organizacije ili pojedince zbog njihova zalaganja za ravnopravnost ljudi.

(3) Tko u cilju širenja rasne, vjerske, spolne, nacionalne, etničke mržnje ili mržnje po osnovi boje kože ili seksualne orijentacije ili rodnog identiteta ili drugih osobina, ili u cilju omalovažavanja, javno iznese ili pronese zamisli o nadmoćnosti ili potčinjenosti jedne rase, etničke ili vjerske zajednice, spola, nacije ili zamisli o nadmoćnosti ili potčinjenosti po osnovi boje kože ili spolnog opredjeljenja, ili drugih osobina, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do tri godine.

(4) Tko veliča ili opravdava fašističke, nacističke i druge totalitarne ideologije ili zločine počinjene prema društvenim skupinama ili njihovim pripadnicima zbog rase, vjere, nacionalnog ili etničkog porijekla ili svjetonazora; tko potiče ili promiče rasizam, ksenofobiju, netolerantne nacifašističke i neoustaške ideje; tko poziva na rat ili nasilje, na nacionalnu, etničku, rasnu ili vjersku mržnju ili diskriminaciju; tko koristi izjave, pozdrave ili simbole koji mogu uzrokovati poremećaj javnog reda i mira ili potaknuti rasnu, nacionalnu ili vjersku mržnju ili netrpeljivost i/ili

mržnju ili netrpeljivost prema određenim društvenim skupinama ili njihovim pripadnicima koji se razlikuju po spolu, seksualnoj orijentaciji ili drugim osobinama, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina.

(5) Tko s ciljem iz st. 3. ovoga članka putem računalnog sustava raspačava ili na drugi način učini dostupnim javnosti materijale kojima se potiče, znatnije umanjuje, odobrava ili opravdava kazneno djelo genocida ili zločina protiv čovječnosti, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do tri godine godina.

(6) Tko pomoću računalnog sustava distribuira ili na drugi način čini dostupnim javnosti materijale rasističke, etničke, vjerske, nacionalne ili druge nesnošljivosti ili tko proizvodi, prodaje, uvozi ili izvozi ili na drugi način čini dostupnim javnosti ili u tom smislu posjeduje promidžbeni materijal rasne, etničke, vjerske, nacionalne nesnošljivosti ili druge nesnošljivosti, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina godina.

Prijedlog Kaznenog zakona nije objavljen za javnost do dana objave ovog izvještaja.

— *Prijedlog Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira*

Radna skupina Ministarstva unutarnjih poslova je u prosincu 2009.g. izradila nacrt prijedloga Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira kojim je uveo čl. 17. – poticanje nesnošljivosti kao prekršaj kažnjiv novčanim kaznama ili kaznama zatvora do max. 60 dana.

Predloženim člankom 17. kao prekršaj je kvalificirano sljedeće ponašanje:

(1) Tko na javnom mjestu govorom, pjevanjem, sviranjem, pisanjem, crtanjem, isticanjem, reproduciranjem govora, glazbe, tekstova, slika i crteža odgovarajućim uređajima veliča ili na drugi način podržava režime, organizacije, stranke, pokrete, udruge, ideologije ili ideje koje zagovaraju, promiču ili potiču na nasilje ili diskriminaciju prema bilo kojem čovjeku ili skupini na temelju razlike u rasi, etničkoj pripadnosti, boji kože...kaznit će se novčanom kaznom od 3.000,00 do 5.000,00 kn ili kaznom zatvora do 30 dana.

(2) Tko pomoću računalnog sustava distribuira ili na drugi način učini dostupnim javnosti materijale rasne, etničke, vjerske ili nacionalne nesnošljivosti, kaznit će se novčanom kaznom od 5.000,00 do 10.000,00 kn ili kaznom zatvora do 60 dana.

(3) Tko proizvodi, prodaje, uvozi ili izvozi ili na drugi način čini dostupnim javnosti ili u tom cilju posjeduje u većim količinama promidžbeni materijal rasne, etničke, vjerske ili nacionalne nesnošljivosti, kaznit će se novčanom kaznom od 5.000,00 kn do 10.000,00 kn ili kaznom zatvora do 60 dana.

Prijedlog zakona je uznemirujući jer u sferu prekršajno pravne regulative „rezervirane“ za manje društveno opasna djela, uvodi društveno opasna ponašanja motivirana mržnjom koja moraju potpadati pod kaznenopravnu regulativu.

Prijedlog izmjena i dopuna Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira u izravnoj je suprotnosti s Međunarodnom konvencijom o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije koju je Generalna skupština UN-a usvojila 1965.g., te je u suprotnosti sa svim međunarodnim dokumentima koje obvezuju RH, a navedene su u uvodnom dijelu ovog prijedloga pod naslovom „osnova za donošenje zakona“.

U svjetlu činjenice da je Europski sud za ljudska prava u Strasbourgu u lipnju 2009.g. donio presudu u predmetu *Maresti protiv Hrvatske* (zahtjev br. 55759/07), MUP-ov prijedlog Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira iz prosinca 2009.g. je neprihvatljiv jer uvodi diskriminirajuće zakonodavstvo. Naime, u smislu argumentacije citirane presude dogodit će se povreda pravila „ne bis in idem“ ukoliko se protiv počinitelja prvo provede prekršajni postupak, što će posljedično dovesti do pogodovanja počiniteljima ovako društveno opasnih djela, jer će biti izuzeti od odgovornosti po pravilima kaznenog postupka.

Na okruglom stolu Kontre, SDF-a i Bolje budućnosti na kojem smo izložile/-i navedenu problematiku i predstavile/-i naše prijedloge amandmana na Kazneni zakon i Zakon o prekršajima protiv javnog reda i mira sudjelovale/-i su predstavnici/-ce Ministarstva pravosuđa, Ministarstva unutarnjih poslova, Ureda za ljudska prava Vlade RH, Odbora za ljudska prava Hrvatskog sabora, Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova, itd.

— *Radna skupina za praćenje zločina iz mržnje*

Za vrijeme rasprave na okruglom stolu informirane/-i smo o uspostavljanju Radne skupine za praćenje zločina iz mržnje koju koordinira Ured za ljudska prava Vlade RH, te smo sugerirali/-e uključivanje u radnu skupinu nevaldinih organizacija koje se bave pružanjem pravne pomoći žrtvama zločina iz mržnje.

Prvi sastanak Radne skupine za praćenje zločina iz mržnje održan je u prostorijama Ureda za ljudska prava Vlade RH, dana 9. ožujka 2010. godine, s dnevnim redom „Unaprjeđivanje kaznenog zakonodavstva vezano uz definiranje govora mržnje i zločina iz mržnje“.

Na sastanku su doneseni sljedeći zaključci:

- (1) *Radna skupina će ponovno razmatrati zakonodavno određivanje prema definiranju zločina iz mržnje - kao zasebnog kaznenog djela koje će biti u stjecaju s drugim kaznenim djelom ili će se odrediti kao kvalifikatorni oblik pojedinog kaznenog djela, pri čemu postoji mogućnost nepotpunog obuhvata svih mogućih/budućih kaznenih djela,*
- (2) *Uključiti u Radnu skupinu predstavnika/-icu Županijskog suda u Zagrebu kako bi se razmotrila pozitivna sudska praksa vezano uz zločine iz mržnje,*
- (3) *Uključiti predstavnika/-e organizacija civilnoga društva koje se zalažu u navedenoj problematici,*
- (4) *Uskladiti izmjene kaznenog i prekršajnog zakona / Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira, kako bi se izbjeglo dvostruko procesuiranje, posebno nakon slučaja Maresti protiv RH.*

Iz zaključaka sastanka vidljivo je da je razmatrano više problema na koje su smo ukazale/-i na okruglom stolu nadležnim institucijama. Prije svega potreba za oštrijim sankcioniranjem zločina iz mržnje, zatim uključivanje predstavnika/-ica civilnog društva u Radnu skupinu, i na kraju problematika uvođenja odredbe o poticanju na nesnošljivost u Zakon o prekršajima protiv javnog reda i mira, što bi rezultiralo dvostrukim procesuiranjem.

Nevladine organizacije Iskorak i Kontra uputile su dopis Uredu za ljudska prava RH 4. siječnja 2011. godine u kojem su iskazale interes za sudjelovanjem u Radnoj skupini za praćenje zločina iz mržnje.

Kontra i Iskorak bave se pružanjem direktne pravne pomoći žrtvama zločina iz mržnje posljednjih 9 godina. Također, izradile/-i smo amandmane kojima je uvrštena definicija zločina iz

mržnje u Kazneni zakon 2006.godine, te aktivno surađujemo s drugim nevladinim organizacijama (Srpski demokratski forum, Bolja Budućnost itd.) na inicijativama za unapređenje zakonodavnog okvira i edukaciju javnosti vezano za zločine iz mržnje.

LGBT populacija je posebno ranjiva društvena skupina. LGBT osobe često ne prijavljuju zločine iz mržnje iz straha od otkrivanja njihove seksualne orijentacije ili rodnog identiteta, te zbog nepovjerenja u državne institucije. Upravo iz toga razloga nevladine organizacije za zaštitu prava LGBT osoba raspolažu s dragocijenim podacima vezano za zločine iz mržnje temeljene na seksualnoj orijentaciji i rodnom identitetu oštećenika.

Nažalost, 19. siječnja zaprimile/-i smo odgovor da će u Radnoj skupini sudjelovati samo jedan predstavnik/-ica civilnog društva kojeg će imenovati Savjet civilnog društva.

Budući da pripadnici manjinskih društvenih skupina općenito rijetko prijavljuju zločine iz mržnje, organizacije poput Iskoraka i Kontre, ali i SDF-a, te drugih organizacija koje pružaju pravnu pomoć manjinskim skupinama raspolažu bitnim informacijama. Zabrinjavajuće je da to Radna skupina za praćenje zločina iz mržnje nije prepoznala.

Obiteljski zakon

Nakon prvih presuda Europskog suda za ljudska prava u korist istospolnih parova – Salgueiro da Silva Mouta protiv Portugala (1999, roditeljstvo) i Karner protiv Austrije (2003, pravo na nasljeđivanje, stanodavstvo), u 2010. godini donesene su prve presude u kojima je Sud potvrdio da se istospolne zajednice smatraju obitelji prema Europskoj konvenciji o ljudskim pravima (Schalk i Kopf protiv Austrije, P.B. i J.S. protiv Austrije).

Važećim Obiteljskim zakonom (NN br.116/03, 17/04, 136/04 i 107/07; u daljnjem tekstu OZ) uređuje se brak, odnosi roditelja i djece, posvojenje, skrbništvo, učinci izvanbračne zajednice žene i muškarca, te postupci nadležnih tijela u svezi s obiteljskim odnosima i skrbništvom. OZ u čl. 5. definira brak kao zakonom uređenu zajednicu muškarca i žene.

Zakon o istospolnim zajednicama (NN, br. 116/03; u daljnjem tekstu ZIZ) uređuje minimalni pravni učinak koji se odnosi na pravo na uzdržavanje, pravo na uređenje imovinsko-pravnih odnosa partnera te predviđa zabranu diskriminacije po osnovi istospolne zajednice ili činjenice homoseksualne orijentacije. Odredbe ZIZ preuzete su OZ i u nekim segmentima su preformulirane, dok se na temelju istospolne zajednice ne mogu ostvariti druga prava koja, bilo da proizlaze iz braka bilo izvanbračne zajednice, nalaze svoje uređenje u drugim zakonskim rješenjima. Iako formalno čl. 21. ZIZ sadrži zabranu diskriminacije po osnovi istospolne zajednice, čini se kako ona ne predstavlja dovoljnu pravnu osnovu za primjenu drugih zakona. Brojna prava iz drugih zakona primjenjuju se na bračne i izvanbračne drugove, a nedostatak primjene i u odnosu na istospolnu zajednicu govori u prilog tvrdnji da je riječ o diskriminativnoj praksi.

— *Prijedlog izmjena i dopuna Obiteljskog zakona predstavljen od strane udruga Kontra i Iskorak*

Lezbijska grupa Kontra i Iskorak - centar za prava seksualnih i rodnih manjina organizirale su na Međunarodni dan ljudskih prava, 10. prosinca 2010. godine okrugli stol s temom "Pravo na zaštitu obiteljskog života istospolnih parova".

Na okruglom stolu po prvi puta smo predstavile/-i javnosti nacrt zakonskog prijedloga čiji je cilj zaštita obiteljskog života istospolnih parova – nacrt Prijedloga izmjena i dopuna Obiteljskog zakona.

Predloženo je uvođenje dva instituta – istospolne zajednice i neregistrirane istospolne zajednice, izjednačenih u pravima i obvezama s brakom i izvanbračnom zajednicom, kojima bi se osigurala zaštita obiteljskog života za istospolne parove.

Jamstva iz čl. 35. Ustava i čl. 8. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava štite privatnost, štovanje i pravnu zaštitu osobnog i obiteljskog života, dostojanstva, ugleda i časti, a što se sve mora ogledati i kroz zakonski aspekt. Garancije kojima se štiti obiteljski život odnose se na sve oblike obitelji, uključujući istospolne zajednice, što proizlazi i iz prakse Europskog suda za ljudska prava.

Republika Hrvatska kao članica Vijeća Europe i potpisnica Konvencije nije poduzela sve potrebne radnje za promicanje jednakosti svih osoba.

Pravna regulativa koju predviđa ZIZ nije dostatna jer uređuje minimalni opseg prava, ne dajući istovremeno opravdanje zašto samo tako minimalni opseg može biti ostvaren u odnosu na izvanbračnu zajednicu. Činjenica da nije predviđeno da se istospolna zajednica može registrirati predstavlja problem po pitanju dokazivanja takve životne zajednice kada se radi o ostvarenju pojedinih prava. Brojna prava, dostupna bračnim i izvanbračnim parovima, poput prava na nasljeđivanje, prava na obiteljsku mirovinu, prava na zdravstveno ili mirovinsko osiguranje po partneru/-ici nisu dostupna istospolnim parovima, što predstavlja diskriminaciju.

Na predstavljanju prijedloga izmjena i dopuna Obiteljskog zakona javnosti, sudjelovali su predstavnici/-ce Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Ministarstva vanjskih poslova, Ureda za ljudska prava Vlade RH, Ureda za ravnopravnost spolova Vlade RH, Odbora za ljudska prava Hrvatskog sabora, te Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova. Predstavnik SDP-a izrazio je podršku prijedlogu.

Zakon o azilu

Vlada RH izradila je Prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o azilu 29. travnja 2010. godine.

Naime, Vlada je odlučila promijeniti neke odredbe postojećeg Zakona o azilu i intervenirati u definiciju “specifičnih društvenih skupina”. Budući da Zakon o azilu priznaje mogućnost da dodijeli azil tražiteljima azila ako su bili proganjani u svojoj zemlji na temelju spolne orijentacije, Vlada predlaže uvođenje sljedeće izjave: „Spolnom orijentacijom ne mogu se smatrati djela koja se smatraju kaznenim djelima sukladno zakonodavstvu Republike Hrvatske“.

Spolna orijentacija ne može se smatrati “djelom”, već kao “osobina”. Hrvatsko kazneno zakonodavstvo ne prepoznaje kaznena djela ističući pritom spolnu orijentaciju prijestupnika. U Kaznenom zakonu opisi kaznenih djela protiv spolne slobode i čudoređa ne uključuju spolnu orijentaciju počinitelja te to ne može biti posebno obilježje za bilo koje kazneno djelo, niti kazneno zakonodavstvo definira pojam “spolne orijentacije”.

Više od trideset godina homoseksualni odnosi između odraslih osoba koji su pristali na seksualni odnos su dekriminalizirani u Hrvatskoj, a prošlo je više od deset godina otkad se je izjed-

načila najmanja dopuštena doba granica za pristanak na seksualni odnos za heteroseksualne i homoseksualne odnose u Kaznenom zakonu.

S obzirom na navedene činjenice, Udruga Iskorak uputila je 7. svibnja 2010. godine Hrvatskom saboru prijedlog amandmana kojim bi se ispravila pogreška u definiranju pojma seksualne orijentacije.

Hrvatski sabor donio je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o azilu 2. srpnja 2010. godine. Prijedlog amandmana udruge Iskorak nije ni razmatran na sjednici.

3. Suradnja s državnim institucijama i tijelima

Vlada Republike Hrvatske

Program Vlade Republike Hrvatske u mandatnom razdoblju 2008. – 2011. ne sadržava u svojim ciljevima zaštitu od diskriminacije te ne sadržava zasebne provedbene mjere iz tog područja. Izuzetak su posebne mjere koje se tiču specifično uklanjanja diskriminacijskih uvjeta pri zapošljavanju mladih (pod poglavljem „Mladi“). Također, u poglavlju „Trgovina“ propisano je sljedeće: „U području koje utječe na rad u sektoru trgovine, a u sferi je Zakona o radu, potrebno je voditi računa i hitno usvojiti izmjene i dopune Zakona o radu u sljedećim segmentima: zaštita radnika od diskriminacije po bilo kakvoj osnovi...“

Vlada RH je nositeljica mjere 1.5.2. Nacionalne politike ravnopravnosti spolova, kojom je propisano da će se predstavnici organizacija za ravnopravnost seksualnih i rodnih manjina uključivati u radna tijela za donošenje zakona, programa i strategija vezanih za prava seksualnih manjina. Vlada redovito propušta implementirati navedenu mjeru, što se u 2010. godini pokazalo izostankom uključivanja predstavnika organizacija za prava seksualnih i rodnih manjina u radne skupine za izradu prijedloga Kaznenog zakona i Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira. Također, unatoč zamolbi udruge Kontra i Iskorak predstavnici organizacija za prava seksualnih i rodnih manjina nisu uključeni u Radnu skupinu za praćenje zločina iz mržnje.

Vlada RH proteklih je sedam godina namjerno propuštala implementirati vlastite antidiskriminacijske zakone (usvojene radi približavanja Europskoj Uniji), kao i međunarodne dokumente kojih je potpisnica, u pogledu zaštite prava seksualnih manjina, a osobito u pogledu zaštite prava istospolnih parova.

Specifični zakoni koje Vlada predlaže, a Sabor usvaja, redovito su protivni pozitivnom antidiskriminacijskom zakonodavstvu. Primjerice, u 2009. godini to se očitovalo kroz usvajanje Zakona o radu i Zakona o medicinskoj oplodnji, od kojih je prvi diskriminativan s obzirom na seksualnu orijentaciju, dok je drugi diskriminativan s obzirom na bračni status i seksualnu orijentaciju.

Vlada također odbija podržati zakonske izmjene koje bi uklonile diskriminaciju transrodnih osoba, što se pokazalo na primjeru Prijedloga izmjena i dopuna Zakona o državnim maticama i

Prijedloga izmjena i dopuna Zakona o osobnom imenu.

Nadalje, u 2010. godini Vlada je odbila ukloniti homofobični sadržaj iz udžbenika „S Kristom u život“ za 8. razred osnovne škole (udžbenik je odobren od strane Ministarstva znanosti obrazovanja i športa, te je na službenom popisu udžbenika za osnovnu školu za školsku godinu 2010./2011.), što dalje ukazuje na nedostatak implementacije postojećih ant-diskriminacijskih odredbi.

Usvojeni antidiskriminacijski zakoni ostaju mrtvo slovo na papiru jer nema političke volje za pružanje adekvatne zaštite ljudskih prava jednoj od najranjivijih društvenih skupina.

Ured za ravnopravnost spolova Vlade RH

Iako rad na tematici zaštite prava seksualnih i rodni manjina potpada pod Nacionalnu politiku promicanja ravnopravnosti spolova, iz aktivnosti Ureda u 2009. godini nije vidljivo da se isti uopće bavio tom tematikom. Također, iz provedenog natječaja za dodjelu financijske potpore udrugama od strane Ureda razvidno je da nije odobren niti jedan projekt ili program koji se bavi tematikom seksualnih i rodni manjina.

Ured za ravnopravnost spolova nema nikakvu ulogu u provedbi makar i šturo određenih mjera kako Nacionalne politike promicanja ravnopravnosti spolova, tako i Nacionalnog programa zaštite i promicanja ljudskih prava vezano za prava seksualnih i rodni manjina.

— *Nacionalna politika za promicanje ravnopravnosti spolova 2006. – 2010.*

Zakonom o ravnopravnosti spolova (NN br. 116/03, NN br. 82/08) propisano je da Ured za ravnopravnost spolova izrađuje Nacionalnu politiku za promicanje ravnopravnosti spolova i nadzire njezinu provedbu, te da surađuje s nevladinim organizacijama koje su aktivne u području ravnopravnosti spolova.

Hrvatski sabor je na sjednici 13. listopada 2006. godine usvojio Nacionalnu politiku za promicanje ravnopravnosti spolova 2006. – 2010. (NN, br. 114/06), koju je izradio Ured za ravnopravnost spolova Vlade RH. Republika Hrvatska je u 2006. godini zbog nestručnog rada Ureda punih deset mjeseci bila bez nacionalne politike u navedenom području.

Na prijedlog Lezbijske grupe Kontra, Iskoraka i Ženske mreže Hrvatske sljedeće odredbe uvrštene su u Nacionalnu politiku:

U poglavlju 3, «Obveze u procesu pristupanja Europskoj uniji», suzbijanje diskriminacije na temelju spola i spolne orijentacije navedeno je među zakonskim osnovama na području jednakih mogućnosti.

Strateški okvir za provedbu politike ravnopravnosti spolova i akcijski plan djelovanja uključuje poglavlje o unapređenju načina suzbijanja i uklanjanja diskriminacije temeljene na spolnoj orijentaciji. Navedeno poglavlje sadržava sljedeće odredbe:

1.5.1. Provest će se istraživanje radi analize sudske prakse i postupanja policije kod kaznenih djela motiviranih seksualnom orijentacijom oštećenika/oštećenice.

Nositelji: Ministarstvo pravosuđa, Ministarstvo unutarnjih poslova

Rok provedbe: 2007.

1.5.2. Predstavnici/predstavnice organizacija za ravnopravnost seksualnih i rodnih manjina uključivat će se u radna tijela za donošenje zakona, programa i strategija vezanih za prava seksualnih manjina.

Nositelj: Nadležna tijela državne uprave, Vlada Republike Hrvatske

Rok provedbe: 2007. – 2010.

Ipak, nažalost moramo izvijestiti da većina naših primjedbi i prijedloga upućenih Uredu za ravnopravnost spolova Vlade RH nije uvrštena u Nacionalnu politiku za promicanje ravnopravnosti spolova. Takav postupak pokazuje selektivnu implementaciju Zakona o ravnopravnosti spolova od strane Ureda za ravnopravnost spolova Vlade RH.

Naime, kako bismo pojasnile navode iz prošlog odlomka, citiramo prijedloge upućene Uredu za ravnopravnost spolova:

IV. Unaprijediti položaj žena pripadnica seksualnih manjina

Glavni cilj ovog programskog područja jest suzbijanje i uklanjanje diskriminacije temeljene na seksualnoj orijentaciji provođenjem postojećih zakonskih odredbi i prijedlog mjera za uklanjanje svih ostalih oblika diskriminacije seksualnih manjina. Lezbijke, kao žene drugačije seksualne orijentacije, podložne su specifičnim oblicima diskriminacije, a problem diskriminacije žena pripadnica manjina općenito nije dovoljno prepoznat od strane javnosti i državnih institucija.

Većina prava dostupnih heteroseksualnim bračnim i izvanbračnim partnerima još uvijek nije dostupna istospolnim partnerima, što čini diskriminaciju temeljenu na seksualnoj orijentaciji i činjenici istospolne zajednice protivnu odredbama iz Zakona o ravnopravnosti spolova i Zakona o istospolnim zajednicama. Jedan od ciljeva ovog programskog područja jest i uklanjanje diskriminacije istospolnih parova u hrvatskom zakonodavstvu.

1. Predložiti će se izmjene i dopune Zakona o istospolnim zajednicama

Nositelji: Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Ministarstvo pravosuđa

Rok provedbe: 2007.

2. Provest će se istraživanje s ciljem analize postupanja policije te sudske prakse kod kaznenih djela motiviranih seksualnom orijentacijom oštećenika

Nositelji: Ministarstvo pravosuđa, Ministarstvo unutarnjih poslova

Rok provedbe: 2007.

3. Održavat će se radionice radi sustavnog usavršavanja policijskih službenika, sudaca i općinskih državnih odvjetnika koji postupaju u predmetima vezanima za diskriminaciju i nasilje nad seksualnim manjinama, a s ciljem unapređenja pravne zaštite i pomoći žrtvama nasilja i diskriminacije.

Nositelji: Pravosudna akademija, Policijska akademija, Ministarstvo pravosuđa, Ministarstvo unutarnjih poslova.

Rok provedbe: 2007. i nadalje trajno

4. Pri izradi novog Udžbeničkog standarda posebna pozornost će se posvetiti osjetljivosti za prava seksualnih manjina te će se dodatno izraditi Naputak za procjenu kvalitete udžbenika iz perspektive prava seksualnih manjina.

Nositelji: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa te Zavod za školstvo RH

Rok provedbe: 2007.

5. Osnovat će se stručna radna skupina s ciljem izrade programa usavršavanja i osposobljavanja iz područja prava seksualnih manjina za nositelje/-ice odgojne obrazovne djelatnosti.

Nositelji: Ministarstvo znanosti obrazovanja i športa, Zavod za školstvo, Ured pravobraniteljice za ravnopravnost spolova, Agencija za strukovno obrazovanje

Rok provedbe: 2007.

6. Stručnjaci i/ili stručnjakinje iz područja prava seksualnih manjina aktivno će sudjelovati u stručnim povjerenstvima za izradu propisa i drugih akata iz nadležnosti MZOŠ-a (Nastavni planovi i programi, Pravilnik o samoprocjeni, Etički kodeks).

Nositelji: Ministarstvo znanosti obrazovanja i športa

Rok provedbe: 2006./2007.

7. Predstavnici organizacija za ravnopravnost seksualnih i rodni manjina uključivat će se u radna tijela za donošenje zakona, programa i strategija vezanih uz prava seksualnih manjina.

Nositelj: Vlada Republike Hrvatske

Rok provedbe: 2007. i nadalje trajno

Iz usporedbe prijedloga Lezbijske grupe Kontra, Iskoraka i Ženske mreže Hrvatske s usvojenom Politikom jasno je vidljivo da iako je sugerirano da se pojasni potreba zaštite prava seksualnih i rodni manjina, te je predloženo sedam aktivnosti, obrazloženje nije uvršteno, a od aktivnosti usvojene su samo dvije. Seksualne i rodne manjine, a posebno lezbijke, biseksualne te transrodne žene zbog statusa dvostruko diskriminiranih skupina izložene su diskriminaciji i nasilju. Ured za ravnopravnost spolova prema Zakonu o ravnopravnosti spolova ima dužnost educirati javnost i odaslati jasnu poruku da je takvo stanje neprihvatljivo. Upravo to je Ured pustio učiniti izbjegavajući uvrstiti opis stanja i potrebu zaštite prava spolni manjina, osobito lezbijki, biseksualni i transrodnih žena.

Zakon o istospolnim zajednicama pruža istospolnim parovima samo dva prava; pravo na zajedničku imovinu i pravo na uzdržavanje po partneru/-ici, i na taj način uskraćuje istospolnim parovima preostala prava i dužnosti dostupne raznospolnim partnerima kroz institucije braka i izvanbračne zajednice. To čini diskriminaciju temeljenu na spolnoj orijentaciji i činjenici istospolne zajednice, te je zakon zbog toga protivan sam sebi (članak 21. Zakona o istospolnim zajednicama brani diskriminaciju na temelju istospolne zajednice i spolne orijentacije) i Zakonu o ravnopravnosti spolova. Ured za ravnopravnost spolova Vlade RH je odbijanjem ukazivanja na diskriminativan položaj istospolnih parova i preuzimanja inicijative za promjenu stanja pokazao da i sam u određenim situacijama djeluje diskriminativno prema seksualnim manjinama.

Diskriminativno postupanje policijskih službenika u slučajevima diskriminacije i nasilja spram seksualni i rodni manjina jedna je od glavnih točaka svih dosadašnjih izvještaja o stanju ljudski prava spolni i rodni manjina u RH, te jedan od najvećih problema s kojima se susreće LGBT zajednica u Hrvatskoj. U izvješćima Europske komisije za 2007., 2008. i 2009. godinu kontinuirano se navodi da u Republici Hrvatskoj nije bilo napretka u vezi s implementacijom zakonodavstva koje se tiče zločina iz mržnje. Jedan od glavnih prigovora Europske komisije u posljednje tri godine nedostatna je podrška žrtvama diskriminacije u Republici Hrvatskoj. Nadalje, u izvješću Europske komisije za 2009. godinu istaknuto je da su lezbijke, gejevi i biseksualne osobe

izložene/i prijetnjama i napadima te da mnogi slučajevi nisu adekvatno procesuirani od strane policije i pravosuđa i da velik broj slučajeva ostaje neprijavljen.

Zakon o ravnopravnosti spolova, kao i drugi zakoni koji imaju za cilj zaštitu od diskriminacije i nasilja, ostaju samo mrtvo slovo na papiru ukoliko žrtve takvog postupanja ne mogu imati povjerenje u policiju i pravosuđe prilikom prijavljivanja kažnjivih djela. To posebno vrijedi kad postoji velika mogućnost za doživljavanje istog takvog diskriminativnog postupanja od strane policijskih službenika. Unatoč svemu tome, Ured za ravnopravnost spolova namjerno je u nacionalnoj politici propustio baviti se problemom diskriminativnog postupanja prema seksualnim i rodnim manjinama od strane policijskih službenika.

U hrvatskom obrazovnom sustavu ne postoji seksualna edukacija kao obvezni predmet, niti edukacija vezana za ljudska prava, pa tako ni prava seksualnih manjina. Zabrinjavajuće je da Ured nije prepoznao ni ovaj problem.

Politika u većini navoda nije eksplicitno vezana za vremenske granice. Neodređene definicije i odgođene aktivnosti ukazuju na činjenicu da nije ni postojala stvarna politička volja od strane Vlade RH za rad na suzbijanju diskriminacije temeljene na spolu i seksualnoj orijentaciji.

Svake godine od donošenja Nacionalne politike Lezbijska grupa Kontra i Ženska mreža Hrvatske upućivale su Uredu za ravnopravnost spolova zahtjeve da dostavi informacije o provedbi Nacionalne politike ravnopravnosti spolova, no te podatke po principu standardne prakse nepoštivanja zakonskih rokova Ured nikada nije dostavio. Do veljače ove godine na web-stranicama Ureda za ravnopravnost spolova nije objavljeno ni jedno godišnje izvješće o radu Ureda i provedbi Nacionalne politike za promicanje ravnopravnosti spolova 2006. – 2010. (zadnje objavljeno izvješće bilo je za 2004. godinu). Dana 12. veljače 2010. Ured je objavio Izvješće o provedbi Nacionalne politike za promicanje ravnopravnosti spolova 2006. – 2010. za razdoblje od listopada 2006. do prosinca 2008. godine.

U vezi s provedbom mjere 1.5.1. u Izvješću se navodi sljedeće:

„1.5.1. Provest će se istraživanje radi analize sudske prakse i postupanja policije kod kaznenih djela motiviranih seksualnom orijentacijom oštećenika/oštećenice.

Nositelji: Ministarstvo pravosuđa, Ministarstvo unutarnjih poslova

Rok provedbe: 2007.

Izjestitelji: Ministarstvo pravosuđa, Ministarstvo unutarnjih poslova

Ministarstvo pravosuđa izvijestilo je da u okviru postojećih statistika koje se vode pri Ministarstvu i pravosudnim tijelima nije bilo moguće izdvojiti podatke o kaznenim djelima motiviranim seksualnom orijentacijom s obzirom na to da osim kaznenog djela iz čl. 174. Kaznenog zakona (rasna i druga diskriminacija) iz motiva seksualne orijentacije mogu biti počinjena i druga kaznena djela. U tijeku je razmatranje mogućnosti za prikupljanje takvih sveobuhvatnih podataka u okviru nadogradnje Integriranog informacijskog sustava za upravljenje sudskim predmetima (ICMS) kako bi se takva djela identificirala te izradila analiza.

Ministarstvo unutarnjih poslova izvještava da je novelom Kaznenog zakona iz 2006. godine u članku 89. dodan novi stavak kojim je definiran zločin iz mržnje kao novo kazneno djelo. Tijekom 2006. godine evidentirano je jedno kazneno djelo motivirano seksualnom orijentacijom žrtve, a u 2007. godini Općinski kazneni sud u Zagrebu izrekao je dvije osude za navedeno kazneno djelo. Broj prijava Držav-

nom odvjetništvu i stanje predmeta nisu još prikupljeni. Krajem 2006. godine potpisan je Memorandum između Ministarstva unutarnjih poslova i Ureda za demokratske institucije i ljudska prava Organizacije za europsku sigurnost i suradnju (OESS) o suzbijanju zločina iz mržnje, a Ministarstvo unutarnjih poslova se obvezalo unijeti u postojeći nastavni program za obuku policijskih službenika i obuku o zločinima iz mržnje.“

Vežano za opisano izvješće Ministarstva pravosuđa ističemo da je Zakon o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona koji sadržava definiciju zločina iz mržnje stupio na snagu još 1. listopada 2006. godine. Svrha uvođenja definicije zločina iz mržnje bila je, u osnovi, izreći veću društvenu osudu za takvu vrstu kriminaliteta pa je sukladno tome potrebno voditi zasebne statistike i pokazatelje kretanja stope takvog kriminaliteta, kao i posebno isticati njegovu pojavnost u društvu. Četiri godine nakon uvođenja zločina iz mržnje u Kazneni zakon i tri godine nakon isteka roka za provedbu mjere istraživanja radi analize sudske prakse i postupanja policije kod kaznenih djela motiviranih seksualnom orijentacijom oštećenika/oštećenice, u izvješću o provedbi predmetne mjere navodi se da je u tijeku razmatranje mogućnosti za prikupljanje takvih sveobuhvatnih podataka kako bi se takva djela identificirala te izradila analiza. Takvo postupanje nadležnih institucija potvrđuje činjenicu da nema političke volje za kvalitetno bavljenje ovom problematikom.

Prvo što dolazi do izražaja u opisu izvješća Ministarstva unutarnjih poslova jest da se pogrešno navodi da čl. 89. definira zločin iz mržnje kao novo kazneno djelo. Prema tome, osobe koje su izvještavale o provedbi predmetne mjere ispred Ministarstva nisu znale ni što je zločin iz mržnje (ne radi se o zasebnom kaznenom djelu, već otegotnoj okolnosti za postojeća kaznena djela). Nadalje, kako se radi o izvješću za razdoblje od listopada 2006. do prosinca 2008. godine (objavljenom u veljači 2010.), ostaje nejasno kako Ministarstvo unutarnjih poslova nije uspjelo prikupiti broj prijava Državnom odvjetništvu i stanje predmeta vezanih za zločin iz mržnje, kad je podatke o broju prijava Državno odvjetništvo u prosincu 2008. dostavilo udrugama Kontra i Iskorak. Sve ovo navodi nas na zaključak da nije bilo stvarnog pokušaja provedbe predmetne mjere od strane nadležnih institucija.

Vežano za mjeru 1.5.2. u Izvješću Ureda stoji sljedeće:

„1.5.2. Predstavnici/predstavnice organizacija za ravnopravnost seksualnih i rodniñ manjina uključivat će se u radna tijela za donošenje zakona, programa i strategija vezanih za prava seksualnih manjina.

Nositelj: Nadležna tijela državne uprave, Vlada Republike Hrvatske Rok provedbe: 2007. – 2010.

Izjavitelji: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Odbor za ravnopravnost spolova Hrvatskog sabora, Ured za ravnopravnost spolova

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa uključuje predstavnike/-ice organizacija za ravnopravnost seksualnih i rodniñ manjina u rad određenih radniñ tijela, primjerice *Povjerenstva za procjenu programa za zdravstveni odgoj i obrazovanje*.

U 2006. godini za rad radniñ tijela izdvojeno je 160.000,00 kn.

Odbor za ravnopravnost spolova Hrvatskog sabora održao je u srpnju 2007. godine tematsku sjednicu „Analiza prava istospolnih zajednica u republici Hrvatskoj“.

Ured za ravnopravnost spolova u svibnju 2007. godine, u suradnji s udrugom Drugi korak - Centar za društvenu integraciju seksualnih i rodnih manjina, organizirao je okrugli stol povodom *Međunarodnog dana borbe protiv homofobije* koji se obilježava 17. Svibnja, na dan kad je 1990. godine Svjetska zdravstvena organizacija izbrisala homoseksualnost iz *Međunarodne klasifikacije bolesti*. Na okruglom stolu u Novinarskom domu u Zagrebu, uz sudjelovanje saborskih zastupnika/-ica i Ureda za ravnopravnost spolova, Drugi korak je predstavio *Program za suzbijanje homofobije u pet koraka*.“

Ured za ravnopravnost spolova kao izvjestitelj za navedenu mjeru navodi samo sebe, Ministarstvo znanosti obrazovanja i športa i Odbor za ravnopravnost spolova Hrvatskog sabora, iako su za nositelje mjere definirana sva nadležna tijela državne uprave te Vlada RH.

Od tri aktivnosti koje Ured opisuje kao provedbu mjere koja propisuje uključivanje organizacija za ravnopravnost seksualnih i rodnih manjina u radna tijela za donošenje zakona, programa i strategija, dvije aktivnosti su zapravo inicijative udruga.

Naime, nejasno je zašto Ured pod izvješćem za ovu mjeru opisuje okrugli stol udruge Drugi korak iz 2007. godine, budući da se nije radilo o radnom tijelu Vlade RH usmjerenom na izradu određenog zakona, programa ili strategije. Nadalje, tematska sjednica pod nazivom „Analiza prava istospolnih zajednica u Republici Hrvatskoj“ iz 2007. godine nastala je također na inicijativu nevladinih organizacija, ovog puta udruga Kontra i Iskorak. Također se nije radilo o raspravi o konkretnom prijedlogu zakona, programa ili strategije.

Informacija da Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa uključuje predstavnike/-ice organizacija za ravnopravnost seksualnih i rodnih manjina u rad određenih radnih tijela u potpunosti je netočna. Jedini primjer koji se navodi je *Povjerenstvo za procjenu programa za zdravstveni odgoj i obrazovanje*. Ono nije uključivalo predstavnike LGBT organizacija. Jedini predstavnici udruga u povjerenstvu bili su gđa Renata Jelušić, predsjednica udruge Roditelji u akciji, i g. Amir Hodžić, predstavnik Centra za edukaciju, savjetovanje i istraživanje (CESI), dok se po navodima iz medija povjerenstvo sastojalo većinom od osoba „iz izrazito konzervativnog miljea, poput Zlatka Miliše sa zadarskog Filozofskog fakulteta, ili Gorana Dodiga, splitskog psihijatra, nekadašnjeg člana HSLŠ-a, koji je, primjerice, prije tri godine u *Fokusu* zapisao: “Pokušajte zamisliti kamo nas je odveo lažan zov o ravnopravnosti žene... Žene se nikada nisu imale više razloga buniti nego danas; oduzete su im obitelji, oduzeta su im djeca, a cijenu ponovno najviše plaćaju one.” Podsjećamo i da je Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa kao rezultat navedenog procesa eksperimentalno uvelo u osnovne i srednje škole program koji je pravobraniteljica za ravnopravnost spolova ocijenila kao diskriminativan s obzirom na seksualnu orijentaciju, da bi napokon nakon četiri godine rada na pronalaženju adekvatnog rješenja oko uvođenja sadržaja seksualnog, pa poslije zdravstvenog odgoja, odustalo od uvođenja zasebnog predmeta seksualnog odnosno zdravstvenog odgoja i uopće prestalo raditi na toj problematici

U razdoblju od listopada 2006. godine do dana pisanja ovog izvještaja oformljen je veći broj radnih tijela za izradu zakona, programa i strategija koje se tiču prava seksualnih i rodnih manjina. U navedenom razdoblju ni jedna radna skupina za izradu prijedloga zakona, programa ili strategije nije uključivala predstavnike udruga za zaštitu prava seksualnih manjina. Da mjera 1.5.2. neće doživjeti svoju implementaciju postalo je jasno već prvom prilikom pri izradi prijedloga Nacionalnog programa zaštite i promicanja ljudskih prava (2007), a zatim i pri izradi

prijedloga Zakona o suzbijanju diskriminacije i Zakona o ravnopravnosti spolova (2008), prijedloga Zakona o radu i Zakona o medicinski pomognutoj oplodnji (2009), te naposljetku prijedloga Kaznenog zakona i Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira (2010) kada u radne grupe za izradu navedenih dokumenata nisu uključeni predstavnice/-ici organizacija za zaštitu ljudskih prava seksualnih i rodnih manjina, kako je propisano u navedenoj mjeri. Organizacije za prava seksualnih manjina na svoj zahtjev su kroz godine povremeno sudjelovale na sjednicama saborskih odbora na kojima se raspravljalo o već gotovim zakonskim prijedlozima. Međutim, u 2009. godini zahtjev za sudjelovanje predstavnica Lezbijske grupe Kontra na sjednici Odbora za ljudska prava i prava nacionalnih manjina na kojoj se raspravljalo o Prijedlogu zakona o radu odbijen je pod obrazloženjem da „nema dovoljno stolaca“.

— *Nacionalni program zaštite i promicanja ljudskih prava od 2008. do 2011. godine*

Ured za ravnopravnost spolova također je bio nositelj sljedećih mjera iz Nacionalnog programa zaštite i promicanja ljudskih prava od 2008. do 2011. godine:

98. Cilj: Povećati tolerancije prema spolnim i rodnim manjinama

98.1. Mjera: Organizacija javnih rasprava i seminara

Nositelj: Ured za ravnopravnost spolova Vlade RH, Ured za ljudska prava Vlade RH

Rok: 2008. – 2011.

98.2. Mjera: Poticanje aktivnosti u svrhu podizanja javne svijesti o neprihvatljivosti diskriminacije na osnovi spolne orijentacije

Nositelj: Ured za ravnopravnost spolova Vlade RH

Rok: 2008. – 2011.

99. Cilj: Unaprijediti zakonodavstvo na području zaštite pripadnika spolnih i rodnih manjina

99.1. Mjera: Izraditi analizu zakonodavstva u svrhu ostvarivanja prava pripadnika istospolne orijentacije

Nositelj: Ured za ravnopravnost spolova Vlade RH

Rok: 2009.

Nijedna od navedenih mjera nije provedena. U 2008., 2009. i 2010. godini Ured za ravnopravnost spolova nije organizirao javne rasprave ili seminare vezane za prava seksualnih i rodnih manjina. Preko natječaja za dodjelu financijske potpore udrugama od strane Ureda nije odobren niti jedan projekt ili program koji se bavi seksualnim i rodnim manjinama. Do dana objave ovog izvještaja Ured nije objavio analizu zakonodavstva u vezi s pravima seksualnih manjina. Na zahtjev Lezbijske grupe Kontra i Ženske mreže Hrvatske od 30. prosinca 2009. godine, te na isti zahtjev od 3. siječnja 2011. za dostavu informacija o provedbi mjera iz Nacionalnog programa zaštite i promicanja ljudskih prava, Ured do dana objave ovog izvješća nije odgovorio.

Konačni je zaključak da je rad Ureda za ravnopravnost spolova bio usmjeren na izradu deklarativnih dokumenata, te sam nije provodio mjere u kojima je bio imenovan kao nositelj. Ured do sada nije podržao nijednu od predloženih zakonskih inicijativa od strane nevladinih organizacija za unapređenje statusa seksualnih i rodnih manjina (**amandman na Zakon o športu koji bi**

uključio spolnu orijentaciju u antidiskriminacijske odredbe tog zakona, Prijedlog zakona o registriranom partnerstvu iz 2006. godine, zatim prijedlozi amandmana na Zakon o azilu, Zakon o strancima, Zakon o suzbijanju diskriminacije, Zakon o radu i Zakon o medicinskoj oplodnji), kao ni za uvođenje efektivnih mjera u nacionalne politike i programe. Ured nije odgovorio ni na jedan zahtjev nevladinih organizacija za dostavu informacija vezanih za provedbu Nacionalne politike za promicanje ravnopravnosti spolova i Nacionalnog programa za zaštitu ljudskih prava i prava nacionalnih manjina. Jedina aktivnost Ureda za ravnopravnost spolova od donošenja Nacionalne politike za ravnopravnost spolova (2006.) do danas vezana za prava seksualnih manjina jedan je okrugli stol koji je Ured suorganizirao zajedno s drugom Drugi korak u 2007. godini te dodjela 6.600 kn putem natječaja Lezbijskoj grupi Kontra u 2006. godini (financijski izvještaj udruzi nikada nije odobren, što dovodimo u vezu s činjenicom da je Kontra javno kritizirala rad Ureda).

Ured za ljudska prava Vlade RH

Dana 10. ožujka 2009. godine Ured za ljudska prava Vlade RH raspisao je natječaj za dodjelu sredstava iz državnog proračuna, kojim nije pozvao udruge da prijave svoje projekte čiji bi cilj bio suzbijanje diskriminacije seksualnih i rodni manjina. Slijedom toga, u Odluci o raspodjeli sredstava za projekte i programe organizacija civilnog društva iz područja zaštite i promicanja ljudskih prava u 2009. godini od 22. travnja 2009. godine nisu dodijeljena sredstva niti jednom projektu ili programu čiji je cilj suzbijanje diskriminacije seksualnih i rodni manjina. Budući da je natječaj uključivao financiranje projekata udruga koje se bave problematikom HIV-a/AIDS-a i hepatitisa, udruzi Iskorak odobreno je 30.000,00 HRK za projekt prevencije HIV-a/AIDS-a.

U sklopu navedenog projekta udruga Iskorak preuzela je i prevela brošuru vodeće britanske organizacije za prevenciju širenja HIV-a i AIDS-a "Terrence Higgins Trust" namijenjenu homoseksualnim muškarcima. Brošura je otisnuta uz financijsku potporu Ureda za ljudska prava Vlade RH.

Nažalost, više medija je objavilo izrazito homofobične članke u vezi s navedenom brošurom, nazivajući je vulgarnom, skandaloznom i pornografskom isključivo zbog eksplicitnog stila pisanja o gej seksu i ilustracija s lutkama, te prozivajući institucije zbog financiranja takve brošure.

Na upit novinara o brošuri „Stražnja strana“, tiskanoj u sklopu navedenog projekta, g. Luka Mađerić, predstojnik Ureda za ljudska prava, izjavio je sljedeće:

„Jedan od prioriteta ovogodišnjeg natječaja Ureda za ljudska prava za projekte udruga civilnog društva koje se bave zaštitom i promicanjem ljudskih prava bilo je suzbijanje HIV-a/AIDS-a. Prijavila se i udruga Iskorak, čiji je projekt neovisna radna skupina zadužena za ocjenjivanje pristiglih projekata ocijenila dovoljno kvalitetnim za financiranje, pa je isti potom i financiran. Međutim, u tom projektu nigdje nije navedeno da će se tiskati brošura pod tim nazivom i s takvim sadržajem. Dakle, Ured nije bio, niti je tada mogao biti, upoznat s tiskanjem predmetne brošure s ovakvim sadržajem. Da smo znali za planiranje izdavanja brošure s neprimjerenim sadržajem, predmetni projekt sigurno ne bi bio financijski podržan.“

Predstojnik Ureda također je naglasio da je logotip Ureda tiskan na brošuri bez njihova dopuštenja te napomenuo kako je u ugovoru koji su sklopili s Iskorakom o financiranju projekta

jasno specificirano da Ured ne snosi odgovornost za štetu proizišlu iz bilo koje aktivnosti koju je počinio korisnik projekta za vrijeme trajanja projekta.

Udruge koje se bave prevencijom širenja zaraznih bolesti trebale bi imati mogućnost komuniciranja s korisnicima na način koji smatraju najboljim za postizanje učinka svojih projekata. Brošuru „Stražnja strana“ nije čak ni napisala udruga Iskorak, nego je preuzeta od vodeće britanske organizacije za prevenciju širenja HIV-a i AIDS-a “Terrence Higgins Trust” i samo je prevedena na hrvatski jezik, a način komuniciranja s korisnicima koji se koristi uobičajen za tu vrstu brošura.

Skandalozno je da se Ured za ljudska prava ograđuje od projekta koji je sufinancirao uslijed homofobičnih napisa u novinama (jedan od novinara nazvao je homoseksualne muškarce „guzorantima“ i „heterofobima“), umjesto da reagira na takve napise, što mu je zakonska obveza i jedna od svrha postojanja.

Nacionalnim programom zaštite i promicanja ljudskih prava propisane su svega tri mjere vezane za prava seksualnih i rodnih manjina usmjerene na podizanje javne svijesti o diskriminaciji seksualnih manjina te izradu analize zakonodavstva. Navedene mjere po našim saznanjima nisu provedene, a na upit o provedbi mjera upućen Uredu 30. prosinca do dana objave ovog izvještaja nismo dobile odgovor, unatoč zakonskom roku od 15 dana za dostavljanje odgovora.

Umjesto toga Ured za ljudska prava u 2009. godini ogradio se od jedine aktivnosti vezane za seksualne manjine, koju je sufinancirao slučajno, jer je projekt udruge Iskorak ulazio u područje bavljenja problematikom HIV-a, dok područje suzbijanja diskriminacije na temelju seksualne orijentacije i rodnog identiteta po principu stalne prakse tog Ureda nije uvršteno u prioritetna područja.

Dana 15. veljače 2010. godine Ured za ljudska prava Vlade RH raspisao je natječaj za dodjelu sredstava iz državnog proračuna, kojim nije pozvao udruge da prijave svoje projekte čiji bi cilj bio suzbijanje diskriminacije seksualnih i rodnih manjina. Nakon incidenta u kojem se Ured ogradio od financiranja brošure namijenjene MSM populaciji iz 2009. godine, u 2010. godini Ured je prvi puta unutar kategorije koja se tiče prevencije HIV-a definirao isključivo jedno područje i to prevenciju kod ovisnika o drogama. Budući da je vjerojatni put prijenosa infekcije u 48,5% zaraženih, muški homoseksualni odnos, a od 53 slučajeva dijagnosticirane HIV infekcije u 2009. godini, u 40 slučajeva vjerojatni put prijenosa je muški homoseksualni odnos, očito je da je MSM populacija najugroženija rizična skupina (podaci iz Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo). Očito je da je Vlada pri određivanju prioritetnog područja namjerno zanemarila epidemiološku situaciju i potrebu MSM populacije za preventivnim programima, što ukazuje na homofobiju unutar Vlade.

Nadalje, želimo upozoriti na skandalozno postupanje Ureda za ljudska prava kao kontakt tijela za područje Borbe protiv diskriminacije u okviru Programa za zapošljavanje i socijalnu solidarnost - PROGRESS (VP/2010/008). Mišljenja smo da je navedeni natječaj bio netransparentan i manipuliran s ciljem potkopavanja aktivnosti organizacija koje su kritične prema Uredu.

Udruge Iskorak i Kontra uložile su nekoliko prigovora Uredu za ljudska prava u svezi navedenog natječaja u kojem smo upozorili Ured za ljudska prava da je projekt “Zajedno protiv diskriminacije LGBTIQ osoba” prijavljen od udruge Zagreb Pride i koji je dobio potporu Ureda za natječaj na razini Europske Unije direktan plagijat projekta “Zajedno protiv diskriminacije LGB osoba na radnom mjestu” kojeg provode udruge Iskorak i Kontra i koji je dobio potporu

Europske komisije (Ugovor broj EC 2006-0202-020305). Uz službeni prijevod i mišljenje sudskog tumača dokazali smo da je navedeni projekt u cjelosti identičan našem s minornim izmjenama u pojedinim nazivima dok je struktura, sadržaj pa čak i proračun identičan. O navedenim otkrićima izvjestili smo Europsku Komisiju kao i SAFU te Ured za udruge. U dopisu Europske Komisije dobili smo odgovor da odgovornost za nacionalni pred-seleksijski natječaj spada na Ured za ljudska prava - koji su odbili njihovo mišljenje i u svom dopisu naveli da oni nisu odgovorni za rješavanje navedenog slučaja.

U međuvremenu udruga Zagreb Pride i njihovi partneri Domino - Queer Zagreb i Centar za mirovne studije su neslužbeno priznali da je projekt plagijat i da su ga dobili putem našeg bivšeg uposlenika, ali su isto tako tvrdili da je projekt koji je poslan na natječaj Europske Komisije uz podršku Ureda za ljudska prava izmijenjen i da kao takav ne predstavlja plagijat našeg projekta.

Naše daljnje istrage su ustanovile da udruga Zagreb Pride koja je ostvarila podršku od Ureda za ljudska prava nije ispunjavala kriterije opisane u smjernicama PROGRESS natječaja, pa je podršku Ureda dobila udruga Domino - Queer Zagreb. Udruga Zagreb Pride nije ispunjavala kriterije opisane u sekciji 9B s naglaskom na kriterij "ratio annual income/total costs of the application above 0.7" gdje oni ostvaruju ratio od 0.13. Očito je da Ured za ljudska prava ignorirao činjenicu da udruga Zagreb Pride ne ispunjava kriterije definirane smjernicama PROGRESS natječaja te je svejedno pružio podršku projektu koji je prijavila navedena udruga.

Nadalje, rezultati nacionalnog natječaja nisu nikada javno objavljeni, već je informacija o podršci projektu udruge Zagreb Pride poslana isključivo udrugama koje su se prijavile na natječaj. Dopis s rezultatom nacionalnog natječaja je između ostalog uključivao i popis članova/-ica odbora koji je evaluirao prijavljene projekte u kojem posebno ističemo gđu. Suzanu Kunac koja je članica udruge B.a.B.e. Mišljenja smo da je tijekom evaluacije došlo do sukoba interesa iz razloga što je udruga B.a.B.e. glavni partner udruzi Centar za mirovne studije na jednom od najvećih ljudsko-pravaških projekata u Hrvatskoj "Kući ljudskih prava". Centar za mirovne studije je također partner na projektu prijavljenom od strane udruge Zagreb Pride, a njihov koordinatorski gosp. Gordan Bosanac jedan je programskih asistenata u udruzi Domino - Queer Zagreb - također partneru na projektu odnosno sada već vodećoj organizaciji na ovom natječaju. Smatramo da odabir članova za evaluaciju projekata nije bio dovoljno transparentan i temeljit kako bi se isključila mogućnost manipulacija tijekom evaluacije projekata.

Uzimajući u obzir navedene nalaze možemo sa sigurnošću zaključiti sljedeće:

- *Projekt apliciran Uredu za ljudska prava od strane udruge Zagreb Pride i njihovih partnera je plagijat projekta kojeg provode udruge Kontra i Iskorak - činjenica koja je dokaziva službenim prijevodom od strane sudskog tumača i ugovora EC pod brojem 2006-0202-020305;*
- *Projekt apliciran na natječaj Ureda za ljudska prava na prvoj razini te projekt apliciran na natječaj Europske komisije (Progress) se razlikuju - činjenica koju potvrđuju navedene udruge u obrani projekta od tužbe za plagiranje projekta;*
- *Zagreb Pride je udruga čiji je projekt dobio podršku Ureda za ljudska prava za natječaj Europske Komisije (Progress) međutim oni nisu udruga koja je prijavila projekt na taj natječaj, već se uz znanje i podršku Ureda za ljudska prava, uključuje udruga Domino - Queer Zagreb kao vodeća organizacija koja ispunjava kriterije propisane smjernicama Progress natječaja i oni dobivaju podršku za daljnji natječaj;*

- Uzimajući u obzir navedene činjenice možemo navesti da postoji opravdana sumnja da je tijekom nacionalnog natječaja došlo do sukoba interesa i manipulacije evaluacijom i selekcijom projekata u korist određenih udruga;
- Ured za ljudska prava nije bio susretljiv u našim nastojanjima da razriješimo ovaj problem, što dodatno povećava sumnju u cijeli nacionalni natječaj i njegovu manipulaciju.

Mišljenja smo da gore navedene činjenice direktno i neosporivo potkapaju cijeli nacionalni natječaj, odnosno pred-selekciju projekata za natječaj EK. Ne samo da je projekt koji je prijavljen na natječaj od strane udruge Zagreb Pride plagijat i kao takav je trebao biti eliminiran iz natječaja, odnosno podrška navedenom projektu povučena, projekt je zamijenjen drugim dorađenijim projektom jednako kao što je zamijenjena i vodeća udruga koja je dobila podršku Ureda za ljudska prava.

Navedene činjenice jasno potkopavaju smisao nacionalnog natječaja i ukazuju na manipulaciju natječajem kako bi određene favorizirane udruge dobile financijsku korist u sklopu Progress natječaja. Samim time ostale udruge koje su se prijavile na isti natječaj stavljene su u nepovoljan položaj u odnosu na favorizirane udruge. S obzirom da je Ured za ljudska prava odlučio provesti javni natječaj za prijavu projekata, trebali su poštovati sva pravila koja se primjenjuju na javne natječaje jednako kao što su trebali prilikom evaluacije uzeti u obzir kriterije propisane smjernicama Progress natječaja.

Smatramo da je ovakav način organiziranja natječaja i pružanja podrške isključivo favoriziranim udrugama direktan pokušaj kontrole civilnoga društva i pasiviziranja organizacija koje su kritične prema politici Vlade.

Važno je također sagledati širi kontekst posljedica nelegitimnih radnji vezanih uz iskorištavanje europskih fondova, tim više što je sada Hrvatska u završnoj fazi pregovora s EU.

Ovaj slučaj smo prijavili nadležnim organima Europske Komisije.

Nadalje, sukladno mjeri 1.5.2. Nacionalne politike ravnopravnosti spolova, predstavnici organizacija za ravnopravnost seksualnih i rodnih manjina uključivat će se u radna tijela za donošenje zakona, programa i strategija vezanih za prava seksualnih manjina. Ured za ljudska prava RH redovito izbjegava provoditi navedenu mjeru te u radnu grupu za izradu prijedloga Nacionalnog programa zaštite i promicanja ljudskih prava (2007) i radnu skupinu za izradu Prijedloga Zakona o suzbijanju diskriminacije (2008) nije uključio i predstavnike/-ice organizacija koje/-i se bave ravnopravnošću seksualnih i rodnih manjina, suprotno navedenoj mjeri Nacionalne politike.

Nevladine organizacije Iskorak i Kontra uputile su dopis Uredu za ljudska prava RH 4. siječnja 2011. godine u kojem su iskazale interes za sudjelovanjem u Radnoj skupini za praćenje zločina iz mržnje, međutim takvo sudjelovanje je odbijeno s obrazloženjem da u skupinu može ući samo jedan predstavnik civilnog društva, kojeg će izabrati Savjet civilnog društva.

Ured za ljudska prava nije angažiran po pitanju zaštite prava seksualnih i rodnih manjina, ne provodi mjere Nacionalne politike ravnopravnosti spolova, ne određuje suzbijanje diskriminacije na temelju seksualne orijentacije i rodnog identiteta kao prioritarno područje kod raspodjele sredstava organizacijama civilnog društva, a ako se slučajno dogodi da financira LGBT udругu, ograđuje se od toga da u javnosti, dajući homofobične izjave. Međutim, u 2010. godini Ured je otišao i jednu stepenicu dalje, kada je manipulirajući natječajem Europske komisije dodijelio podršku

plagiranom projektu s ciljem ugrožavanja aktivnosti udruga koje su izrazito aktivne i kritične prema radu Ureda vezano za suzbijanje diskriminacije na temelju seksualne orijentacije.

Zaključak je da Ured za ljudska prava Vlade RH uopće nema ni namjeru sudjelovati kao relevantno tijelo Vlade u zaštiti prava seksualnih i rodničkih manjina, te da upravo suprotno aktivno pokušava pasivizirati udruge koje upozoravaju na probleme na ovom području.

Hrvatski sabor

U 2010. godini potvrđen je prije donesen zaključak da je ta institucija u osnovi homofobična i transfobična.

To je posebno bilo vidljivo iz rasprave o Prijedlogu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o državnim maticama i Prijedlogu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osobnom imenu, kada se samo četvero zastupnika javilo za riječ, a prijedlozi kojima bi se uveli zaštitni mehanizmi vezano za ljudska prava transrodnih osoba odbačeni su na Međunarodni dan ljudskih prava.

Tijekom rasprava o zakonskim prijedlozima koji se tiču prava seksualnih i rodničkih manjina prethodnih godina redovito su izostajale sankcije Predsjedništva Hrvatskog sabora prema zastupnicima koji su izražavali svoje stavove vulgarno i na uvredljiv način prema seksualnim i rodničkim manjinama (primjer je rasprava o Prijedlogu zakona o suzbijanju diskriminacije iz 2008. godine). U 2009. godini, vezano uz Zakon o radu, relevantni odbori nisu čak ni dali priliku raspravi o pravima LGBT radnika i diskriminativnim odredbama u prijedlogu zakona.

Odbor za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Hrvatskog sabora

Dana 16. studenog 2009. godine Lezbijska grupa Kontra, uz podršku Ženske mreže Hrvatske, Iskoraka i Saveza samostalnih sindikata Hrvatske, uputila je Odboru za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Hrvatskog sabora prijedloge amandmana na Prijedlog zakona o radu čiji je cilj eliminirati odredbe s diskriminativnim učinkom prema seksualnim manjinama iz navedenog prijedloga zakona.

Budući da nismo dobile povratnu informaciju na molbu da prisustvujemo sjednici Odbora, kontaktirale smo Odbor telefonom. Dobile smo odgovor da Odbor zasjeda u manjoj dvorani te da zbog toga na sjednici nema mjesta za civilno društvo, odnosno nevladine organizacije i sindikalne središnjice koje su predložile amandmane na prijedlog zakona.

Ponovno podsjećamo na mjeru 1.5.2. Nacionalne politike ravnopravnosti spolova, koja nikad nije doživjela implementaciju, a kojom je propisano da će se predstavnici organizacija za ravnopravnost seksualnih i rodničkih manjina uključivati u radna tijela za donošenje zakona, programa i strategija vezanih za prava seksualnih manjina. Međutim, u ovom slučaju izostavljeni nisu bili samo predstavnici udruga za zaštitu prava seksualnih i rodničkih manjina nego civilno društvo u cijelosti.

Odbor nije usvojio amandmane Kontre, a također nije usvojio ni brojne amandmane sindikalnih središnjica i Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova usmjerene na zaštitu ljudskih prava radnika i radnica.

U 2010. godini Odbor nije usvojio amandman Iskoraka na Prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o azilu. Udruga Iskorak nije pozvana na pristustvovanje sjednici Odbora.

Prethodnih je godina Odbor usvojio pojedine prijedloge amandmana LGBT organizacija, ali uglavnom vezano za opće odredbe koje se tiču zaštite od diskriminacije i suzbijanja zločina iz mržnje prema svim društvenim skupinama (uvođenje zločina iz mržnje u Kazneni zakon, amandman na Prijedlog zakona o suzbijanju diskriminacije vezano za instituciju umješača itd.) a nikad u vezi s pravima istospolnih parova.

Sve navedeno navodi nas na zaključak da je odbor u osnovi homofobičan i nespreman na suradnju vezano za zaštitu ljudskih prava seksualnih i rodnih manjina.

Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova

Pravobraniteljica prati područje **vezano uz zaštitu prava seksualnih i rodnih manjina u skladu sa Zakonom o ravnopravnosti spolova i Zakonom o suzbijanju diskriminacije**. U Izvješću o radu Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova za 2009. godinu, Pravobraniteljica je u posebnom odjeljku spomenula stanje prava seksualnih i rodnih manjina.

U dijelu koji govori o zakonodavnom okviru Pravobraniteljica spominje stupanje na snagu Zakona o suzbijanju diskriminacije 1. siječnja 2009. godine, kojim je, između ostalog, zabranjena i diskriminacija na temelju spolne orijentacije.

Budući da **važeci zakoni Republike Hrvatske zabranjuju diskriminaciju na temelju spolne orijentacije**, Pravobraniteljica ističe da je neophodno više i sustavno raditi na osvijetljavanju javnosti.

Nadalje, Pravobraniteljica ističe da je pohvalno je što je u 2009. provedeno nekoliko kampanji osviještavanja, te ovdje spominje kampanju unutar projekta Ureda pučkog pravobranitelja „Potpora provedbi Zakona o suzbijanju diskriminacije“, te dvije kampanje udruga Kontra i Iskorak – „Različite ljubavi, jednaka prava“ i „Pravo na rad bez diskriminacije“ koja je provedena u sklopu projekta „Zajedno protiv diskriminacije LGB osoba na radnom mjestu“. U izvješću se spominju i dva seminaru o diskriminaciji na radnom mjestu na temelju seksualne orijentacije koji su održani u sklopu projekta Kontre za sindikalne povjerenike/-ice Saveza samostalnih sindikata Hrvatske, na kojima je sudjelovala i Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova.

Nadalje, u Izvješću se navodi:

Kampanje su korisne jer **će dugoročno utjecati na smanjenje homofobije i homofobnih izjava ili incidenata**, ali uz kampanje neophodno je kroz obrazovni sustav sustavno educirati o ljudskim pravima, toleranciji različitosti i nenasilnoj komunikaciji.

Nažalost, još uvijek **svjedočimo nasilničkim napadima na pripadnike/-ice seksualnih manjina**, ali i činjenici da osim reagiranja Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova, predstavnika/-ica udruga koje se bave zaštitom prava seksualnih manjina i nekih medija, izostaje šira društvena osuda nasilničkog homofobnog ponašanja.

Pravobraniteljica je 15. siječnja 2009. izdala javno priopćenje kojim je oštro osudila zločin iz mržnje koji je kukavički počinjen nad 23-godišnjim N. R. zbog njegove seksualne orijentacije.

Pravobraniteljica smatra da je žrtva svakog nasilja po bilo kojoj osnovi jednaka i da nasilje nad bilo kojom žrtvom zasluuje jednako široku i javnu društvenu osudu. Protiv zločina iz mržnje

ne možemo se boriti isključivo zakonodavstvom i represijom. Oštra osuda nasilja nad homoseksualcima ne smije dolaziti isključivo od strane uvijek istih institucija, uglavnom onih koje se bave ravnopravnošću spolova, ili udruga koje se uglavnom bave zaštitom ljudskih prava i/ili interesa pripadnika/-ica LGBT zajednice te samo pojedinih medija. Protiv osjećaja nesigurnosti nećemo se moći boriti bez javne i široke društvene osude svakog nasilja.

Također, u Izvješću je opisano i pet slučajeva pritužbi Pravobraniteljici vezano za diskriminaciju na temelju seksualne orijentacije.

Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova uključuje u svoj rad aktivnosti usmjerene na zaštitu prava seksualnih i rodnih manjina, surađuje s nevladinim organizacijama za zaštitu prava seksualnih manjina te redovito osuđuje nasilje nad LGBT osobama.

Ministarstvo unutarnjih poslova

Lezbijska grupa Kontra i Ženska mreža Hrvatske na prethodni su zahtjev dana 13. siječnja 2009. godine dobile izvještaj Ravnateljstva policije u vezi s kaznenim djelima počinjenima po osnovi iz čl. 89. st. 36. Kaznenog zakona – zločina iz mržnje.

U razdoblju od 1. siječnja 2010. do 30. prosinca 2010. godine Ministarstvo unutarnjih poslova evidentiralo je 34 slučaja za koja se prema svim okolnostima sumnjalo ili je kriminalističkim istraživanjem utvrđeno da su motivirani mržnjom prema određenom pojedincu ili skupini, a po osnovama iz čl. 89. st. 36. Kaznenog zakona.

Od navedena 34 kaznena djela razriješeno je 29 kaznenih djela za koje je prijavljeno ukupno 65 osoba. Prema navodu MUP-a, u svim kaznenim djelima provedeni su izvidi, dok su određene istražne radnje provedene za 60% kaznenih djela (oko 20 od 34 kaznena djela).

Kaznena prijava ili posebno izvješće podneseni su nadležnim državnim odvjetništvima za sva 34 kaznena djela. Međutim u ovogodišnjem Izvješću je izostavljen podatak je li u kaznenoj prijavi ili posebnom izvješću posebno naznačeno da su počinjena u vezi s čl. 89. st. 36. KZ-a. (U 2009. godini je kod 27 od 32 kaznena djela u kaznenoj prijavi ili posebnom izvješću posebno naznačeno da su počinjena u vezi s čl. 89. st. 36. KZ-a.)

Među 34 kaznena djela ubrojeno je i 5 kaznenih djela rasne i druge diskriminacije iz čl. 174. Kaznenog zakona, dok nisu zabilježena kaznena djela povrede ravnopravnosti građana iz čl. 106. Kaznenog zakona.

Prema motivima 18 kaznenih djela etnički je motivirano, 6 kaznenih djela motivirano je rasnom pripadnošću, 2 kaznena djela su u vezi sa seksualnom orijentacijom, 3 u vezi s regionalnom pripadnošću, 1 kazneno djelo antisemitizma, 1 u vezi s podrijetlom po rođenju, a 3 je počinjeno zbog drugih osobina (pripadnost drugoj supkulturnoj skupini).

Od ukupnog broja evidentiranih kaznenih djela u navedenom razdoblju, prema strukturi radilo se o:

- 9 kaznenih djela „Nasilničko ponašanje“ iz čl. 331. KZ-a,
- 5 kaznena djela „Teška tjelesna ozljeda“ iz čl. 99. KZ-a,
- 3 kaznena djela „Tjelesna ozljeda“ iz čl. 98. KZ-a,
- 2 kaznena djela „Prijetnja“ iz čl. 129. KZ-a,

- 5 kaznena djela „Rasna i druga diskriminacija“ iz čl. 174. KZ-a,
- 7 kaznena djela „Uništenje i oštećenje tuđe stvari“ iz čl. 222. KZ-a,
- 1 kazneno djelo „Prouzročanje smrti iz nehaja“ iz čl. 95. KZ-a,
- 1 kaznenom djelu „Dovođenje u opasnost života i imovine općeopasnom radnjom ili sredstvom“ iz čl. 263. KZ-a,
- 1 kazneno djelo „Spolni odnošaj s djetetom“ iz čl. 192. KZ-a.

Budući da za 2010. godinu statističke podatke o zločinu iz mržnje DORH nije dostavio s obrazloženjem da ne vode takvu vrstu podataka, nije bilo moguće usporediti statističke podatke DORH-a i Ministarstva unutarnjih poslova. U godinama kada je DORH dostavio podatke (2007-2009) bile su vidljive razlike u statističkim podacima između Državnog odvjetništva RH i Ministarstva unutarnjih poslova.

Općenito ocjenjujemo da je u protekle dvije godine nastao vidljiv pomak u pronalaženju počinitelja za kazneno djelo nasilničkog ponašanja; međutim, valja imati na umu da su svi takvi slučajevi bili značajno medijski eksponirani, kao i da su počinjena kaznena djela nasilničkog ponašanja za koja počinitelji nisu pronađeni, te su zabilježena protupravna postupanja policijskih službenika kao što je odbijanje zaprimanja kaznene prijave i vrijeđanje žrtve na osnovu rodnog identiteta.

Nadamo da će se u praksi događati da se na jednak način rješavati svi slučajevi, bez obzira na medijsku eksponiranost, što za sada, nažalost, nije bila praksa.

Ističemo da postoje brojni primjeri policijskog zlostavljanja u smislu vrijeđanja, omalovažavanja i ismijavanja kada žrtve dolaze prijaviti nasilje ili diskriminaciju, a što se u pravilu događa na razini postupanja temeljne policije. Kako su službenici temeljne policije najčešće prvi u kontaktu sa žrtvom neposredno nakon počinjenja kaznenog djela, njihovo neprofesionalno ponašanje odvraća oštećenike od daljnjeg inzistiranja na progonu počinitelja i budućeg prijavljivanja ovakvih kaznenih djela. U tom pogledu smatramo da je potrebno da Ministarstvo unutarnjih poslova, osim što je poduzelo napore za ograničenu edukaciju policijskih službenika o zločinima iz mržnje, organizira za temeljne policijske službenike edukacije i treninge o pravilima uljudnog ponašanja prema strankama u svojem svakodnevnom radu, što će se svakako odraziti na kvalitetu policijskog postupanja ne samo u ovim nego i u drugim slučajevima.

Državno odvjetništvo Republike Hrvatske

Dana 5. siječnja 2011. godine Državno odvjetništvo Republike Hrvatske dostavilo je dopis vezano za upit udruga Kontra i Iskorak u vezi sa statističkim pokazateljima kada je riječ o kaznenim djelima počinjenima iz mržnje. Unatoč činjenici da je na sadržajno jednake upite prethodnih godina DORH dostavljao tražene podatke, u dopisu od 5. siječnja ove godine DORH navodi da se ne vode statistike o broju kaznenih djela počinjenih iz mržnje.

Također, napominjemo da su iz podataka dobivenih prethodnih godina bile vidljive značajne razlike u statističkim podacima između Državnog odvjetništva RH i Ministarstva unutarnjih poslova.

Primjerice, DORH navodi da je u 2009. godini radilo na svega 19 predmeta u vezi s čl. 89. st. 36. KZ-a (zločin iz mržnje), dok MUP navodi 27 kaznenih djela kod kojih je u kaznenoj prijavi ili posebnom izvješću podnesenom nadležnim državnim odvjetništvima posebno naznačeno da su počinjena u vezi s čl. 89. st. 36. KZ-a. Razliku za 8 predmeta između statističkih podataka MUP-a i DORH-a nije moguće ispitati jer DORH nije dostavio objašnjenje uz tablicu, pa se samo može primijetiti nelogičnost jer DORH rješava 8 spisa manje nego što je MUP iste godine prijavio.

Iz statističkih podataka Državnog odvjetništva vezanih uz prethodne godine vidljivo je da kaznena djela počinjena iz mržnje u pravilu ne stavlja u stjecaj s kaznenim djelom rasne i druge diskriminacije, iako je kod tih kaznenih djela moguć idealni stjecaj s kaznenim djelom rasne i druge diskriminacije. Naime, radnjom iz kaznenog djela nasilničkog ponašanja, primjerice, ostvaruje se i povreda odredaba Konvencije o zaštiti ljudskih prava i fundamentalnih sloboda, čime se ostvaruje i biće kaznenog djela rasne i druge diskriminacije iz čl. 174. st. 1. Kaznenog zakona.

Zakon o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona koji sadržava citiranu odredbu o zločinu iz mržnje stupio je na snagu još 1. listopada 2006. godine. Međutim, u izvještajima o radu državnih odvjetništava za 2007., 2008. i 2009. godinu uopće se ne spominju kaznena djela vezana uz zločine iz mržnje, iako je po unutarnjim napucima Državno odvjetništvo RH i za to razdoblje vodilo statističke podatke. Izvješće o radu Državnog odvjetništva za 2010. godinu nije objavljeno do dana objave ovog izvještaja. Ističemo kako je svrha uvođenja definicije zločina iz mržnje bila, u osnovi, izreći veću društvenu osudu za takvu vrstu kriminaliteta pa je sukladno tome potrebno voditi zasebne statistike i pokazatelje kretanja stope takvog kriminaliteta, kao i posebno isticati njegovu pojavnost u društvu, što se treba vidjeti i u godišnjem izvještaju o radu državnih odvjetništava.

Ministarstvo pravosuđa RH

Ministarstvo pravosuđa bilo je jedan od nositelja mjere 1.5.1. Nacionalne politike za promicanje ravnopravnosti spolova 2006. – 2010.

Ministarstvo je izvijestilo 2010. godine da „u okviru postojećih statistika koje se vode pri ministarstvu i pravosudnim tijelima nije bilo moguće izdvojiti podatke o kaznenim djelima motiviranim seksualnom orijentacijom s obzirom na to da osim kaznenog djela iz čl. 174. Kaznenog zakona (rasna i druga diskriminacija) iz motiva seksualne orijentacije mogu biti počinjena i druga kaznena djela. U tijeku je razmatranje mogućnosti za prikupljanje takvih sveobuhvatnih podataka u okviru nadogradnje Integriranog informacijskog sustava za upravljanje sudskim predmetima (ICMS) kako bi se takva djela identificirala te izradila analiza“.

Po našim saznanjima do dana objave ovog izvještaja nije bilo napretka vezano za ovu temu.

Ističemo da je svrha uvođenja definicije zločina iz mržnje u hrvatsko kazneno zakonodavstvo u 2006. godini bila izreći veću društvenu osudu za takvu vrstu kriminaliteta, pa je sukladno tome potrebno voditi zasebne statistike i pokazatelje kretanja stope takvog kriminaliteta, kao i posebno isticati njegovu pojavnost u društvu.

Činjenica da se pet godina nakon uvođenja zločina iz mržnje u Kazneni zakon i četiri godine nakon isteka roka za provedbu mjere 1.5.1. u izvješću o provedbi predmetne mjere navodi da je

tek u tijeku razmatranje mogućnosti za prikupljanje takvih sveobuhvatnih podataka, ukazuje na nedostatak političke volje u državnim institucijama za prikupljanje podataka o zločinima iz mržnje i njihovim adekvatnim sankcioniranjem.

4. Obrazovanje

Obrazovni sustav u Republici Hrvatskoj ne zadovoljava temeljne standarde za edukaciju o ljudskim pravima. Program katoličkog vjeronauka u najviše sati obrađuje temu ljudske seksualnosti u osnovnim školama, a vjeronaučni udžbenik propisan od strane Ministarstva obiluje sadržajima kojima se potiče djecu na diskriminaciju seksualnih manjina.

U Nacionalnoj politici za promicanje ravnopravnosti spolova od 2006. do 2010. godine (NN, br. 114/06), u poglavlju o rodno osjetljivom obrazovanju za 2006. godinu navedeno je da će biti izdan Udžbenički standard koji slijedi zahtjeve iz Zakona o ravnopravnosti spolova. Udžbenički standard donesen je 17. siječnja 2007. godine. Pod točkom 2.4., Etički zahtjevi, navedeno je da udžbenik treba odražavati bogatstvo različitosti hrvatskog društva, omogućavati stjecanje znanja o ravnopravnosti pojedinaca i društvenih skupina te promicati pravo na različitost. Posebno su navedeni zahtjevi vezani za nacionalne, etničke i religijske manjine te ravnopravnost spolova, dok se seksualne i rodne manjine eksplicitno ne navode, niti se specificiraju zahtjevi vezani za njih.

Iako u nekim segmentima Nacionalna politika za promicanje ravnopravnosti spolova razrađuje pitanje rodno osjetljivog obrazovanja, to se ne odnosi i na seksualne i rodne manjine. Nadalje, spomenuta Nacionalna politika navodi potrebu za proširivanjem zdravstvenog odgoja u osnovnim i srednjim školama temama o spolnosti, ali s naglaskom na spolno prenosive bolesti. Edukacija o spolnosti u svakom je slučaju šira no što je to u kontekstu spolno prenosivih bolesti, a tu širinu Nacionalna politika ne dostiže.

Zdravstveni odgoj i obrazovanje

Dana 14. siječnja 2008. godine Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa objavilo je rezultate natječaja za odabir osnovnih i srednjih škola za provođenje eksperimentalnih programa zdravstvenog odgoja udruge GROZD i Foruma za slobodu odgoja. Za provedbu programa udruge GROZD odabrano je devet osnovnih škola¹, te pet trogodišnjih i četverogodišnjih srednjih škola za provedbu programa udruge GROZD i Foruma za slobodu odgoja.² Odlukom Ministarstva za praćenje provedbe eksperimentalnih

1 OŠ Vladimira Nazora, Daruvar; OŠ Eugena Kumičića, Velika Gorica; OŠ Ljudevita Gaja, Nova Gradiška; OŠ Šime Budinića, Zadar; OŠ Eugena Kumučića, Slatina; OŠ Novi Marof, Novi Marof; OŠ Retkovec, Zagreb; OŠ Žuti brijeg, Zagreb; OŠ K. Š. Gjalski, Zabok.

2 Gimnazija Bernardina Frankopana, Ogulin; Upravna i birotehnička škola, Zagreb; Gimnazija Vladimira Nazora, Zadar; Gimnazija Antuna Brančića, Šibenik, i Prva sušačka hrvatska gimnazija, Rijeka.

programa i vanjsko vrednovanje rezultata određen je Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja u suradnji s Institutom društvenih znanosti „Ivo Pilar“, Školom narodnog zdravlja „Andrija Štampar“ i Hrvatskim zavodom za javno zdravstvo. Za stručno usavršavanje izvoditelja programa određena je Agencija za odgoj i obrazovanje u suradnji s udrugama koje su izradile programe. Prema istoj odluci, programi zdravstvenog odgoja i obrazovanja trebali su se provoditi eksperimentalno tijekom drugog polugodišta školske godine 2007./2008. u 5. razredu odabranih osnovnih škola i 1. razredu odabranih srednjih trogodišnjih i četverogodišnjih škola. Eksperimentalni program provodio se uz obveznu suglasnost roditelja onih učenika koji su sudjelovali u provedbi programa.

Dana 18. prosinca 2008. godine Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa održalo je konferenciju za medije na kojoj je predstavilo rezultate evaluacije navedenih programa i najavilo kako smatra da sukladno tome nema potrebe da se isti provode u osnovnim i srednjim školama jer da učenici o zdravstvenom odgoju dobivaju dovoljno znanja već kroz postojeće predmete. Takvo stajalište kontradiktorno je nastojanjima Ministarstva da uvede jedinstveni nacionalni kurikulum kojim će se proširiti postojeći obrazovni program u školama uvođenjem novih predmeta. Također, evaluacija eksperimentalnih programa nije imala za svrhu ispitivanje potrebe za zdravstvenim odgojem, jer je za istu potrebu već prije utvrđena kroz rad imenovanih povjerenstava nadležnog ministarstva, nego je svrha bila evaluirati kvalitetu pojedinih programa, što je izostavljeno.

Treba naglasiti da zdravstveni programi koji su bili predloženi za provođenje po našem mišljenju nisu adekvatni, tim više što je za sadržaj o ljudskoj spolnosti bilo predviđeno svega dva školska sata u školskoj godini.

Dana 30. ožujka 2009. godine Europski odbor za socijalna prava (ECSR – European Committee of Social Rights), koji prati usklađenost državnih politika i programa s Europskom socijalnom poveljom, donio je odluku vezanu uz pritužbu organizacije INTERIGHTS (International Centre for the Legal Protection of Human Rights) protiv Republike Hrvatske zbog nedostatka sveobuhvatnog obaveznog kurikuluma seksualne edukacije, kao što se zahtijeva u čl. 11. Europske socijalne povelje.

Odbor je pronašao povredu čl. 12. st. 2. Europske socijalne povelje vezanu za antidiskriminacijsku odredbu povelje iz sljedećih razloga:

„Uzimajući u obzir antidiskriminacijsku odredbu u preambuli Povelje, edukacija o seksualnom i reproduktivnom zdravlju mora biti osigurana školskoj djeci bez direktne ili indirektna diskriminacije po bilo kojoj osnovi, podrazumijevajući da zabrana diskriminacije pokriva cijeli edukacijski proces, uključujući način na koji se provodi edukacija i sadržaj nastavnog materijala na kojem se temelji edukacija.

Obveza da zdravstvena edukacija treba biti osigurana bez diskriminacije uključuje dva aspekta: djeca ne smiju biti diskriminirana u pristupu takvoj edukaciji i edukacija ne smije biti korištena kao oruđe za jačanje degradirajućih stereotipa i perpetuiranje oblika predrasuda koje doprinose socijalnoj isključenosti povijesno marginaliziranih skupina i drugih skupina koje se suočavaju s diskriminacijom čiji je učinak poricanje njihova ljudskog dostojanstva.“

Odbor je zaključio da su „određeni edukacijski materijali koji se koriste u redovnom nastavnom programu pristrani, diskriminativni i ponižavajući, osobito u odnosu na način kako su opisane osobe čija je seksualna orijentacija različita od heteroseksualne.“ Ovaj zaključak Odbora utemeljen je na uvidu u sadržaj udžbenika iz biologije za treći razred gimnazije pod nazivom Biologija 3: Životni procesi, autora Ivana Regule i Milivoja Sljepčevića, koji je odobrilo Ministarstvo obrazovanja, a izdala Školska knjiga.

U udžbeniku je stajalo sljedeće: „Mnoge su osobe sklone seksualnim odnosima istog spola (homoseksualci – muškarci i lezbijke – žene). Smatra se da su za to najodgovorniji roditelji koji nepravilnostima u obiteljskim odnosima ometaju pravilan razvoj spolnosti u svoje djece. Danas se pokazalo da su homoseksualni odnosi glavni krivac za pojačano širenje zaraznih spolnih bolesti (npr. AIDS-a). Bolest se širi među promiskuitetnim grupama ljudi koje često mijenjaju seksualne partnere. Takvi su homoseksualci zbog seksualnih kontakata s brojnim partnerima, ovisnici o drogama zbog dijeljenja zaraženih igala i prostitutke.“

U odluci odbora dalje se navodi da ovakve izjave stigmatiziraju homoseksualce, a bazirane su na negativnim i ponižavajućim stereotipima o seksualnom ponašanju svih homoseksualaca. Takve izjave služe samo kako bi se napalo ljudsko dostojanstvo i nema im mjesta u seksualnom i reproduktivnom zdravstvenom obrazovanju. Službeno odobravajući ili dopuštajući uporabu udžbenika koji sadržavaju takve antihomoseksualne navode, hrvatske vlasti nisu ispunile svoju obavezu da osiguraju učinkovitu edukaciju koja ne potiče socijalnu isključenost i ne vrijeđa ljudsko dostojanstvo. Hrvatske su vlasti, ističe Odbor, propustile ispuniti svoju pozitivnu obavezu koja se tiče osiguranja prava na zaštitu zdravlja kroz nediskriminativan seksualni i zdravstveni odgoj.

Udžbenik je povučen nedugo nakon što je podnesena prijava Odboru.

Također, pritužba INTERIGHTS-a odnosila se na program TeenStar, baziran na učenju Katoličke crkve, koji je poučavao potpunu apstinenciju, homoseksualne veze nazivao devijantnim, protivio se kontracepciji, tvrdio da kondomi ne sprečavaju HIV i slično. Nažalost, ovdje Odbor nije ulazio u meritum stvari, ustvrdivši kako TeenStar, iako odobren i financiran od vlasti, nije obavezan program niti je zamjena za redovnu zdravstvenu edukaciju, nego se provodi eksperimentalno i samo ako ga roditelji odaberu.

Međutim, Odbor u nekoliko članaka upozorava vlasti da „imaju obavezu zakonodavnim okvirima osigurati da su programi koje je odobrila država objektivni i nediskriminirajući“.

U 2010. godini nije bilo nikakvih pomaka vezano za ovu temu. Stoga se i dalje zalažemo za uvođenje zasebnog i obveznog spolnog odgoja u hrvatskim osnovnim i srednjim školama.

Katolički vjeronauk

Sukladno Ugovoru između Svete Stolice i Republike Hrvatske o suradnji na području odgoja i kulture, potpisanom u Zagrebu, 18. prosinca 1996. godine, nastava katoličkoga vjeronauka provodi se u svim javnim osnovnim i srednjim školama i u predškolskim ustanovama, kao obavezan predmet za one koji ga izaberu, pod istim uvjetima pod kojima se izvodi nastava ostalih obveznih predmeta.

Škole u pravilu stavljaju vjeronauk u sredinu dnevnog rasporeda sati, pa su učenice/-i čiji roditelji nisu dali pristanak da pohađaju satove vjeronauka također prisiljeni sjediti na satovima.

Tako zapravo sva djeca, učenici/-ce javnih škola u Republici Hrvatskoj, pohađaju vjeronauk, s razlikom da dio njih za to ne dobiva ocjenu.

Program katoličkog vjeronauka za osnovne škole još uvijek u najviše sati obrađuje temu ljudske seksualnosti u osnovnim školama.

U okviru Programa katoličkog vjeronauka u osnovnoj školi, odobrenom od strane Ministarstva obrazovanja, koji se primjenjivao od početka školske godine 2003./2004., u metodičkim uputama nastavne cjeline koja obrađuje temu ljudske seksualnosti spominjali su se, između ostalog, «razgovor o cjelovitom značenju i odnosu pojmova 'ljubav' i 'seks' i prosudba pogrešnih oblika seksualnosti (homoseksualnost, prostitucija, incest, transvestiti...)».

Udruga Kontra i Iskorak javno su reagirale na diskriminativan sadržaj vjeronaučnog programa te uputile pritužbe Pravobraniteljici za djecu i Pravobraniteljici za ravnopravnost spolova u vezi s navedenim sadržajem. Nakon reakcija pravobraniteljica na navedeni diskriminativni sadržaj Ministarstvo obrazovanja, znanosti i športa dosjetilo se 2005. godine objaviti Ispravak Programa katoličkog vjeronauka (NN br. 14/05) te zamijeniti riječ „pogrešan“ riječju „grešan“.

Naposlijetku, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa donijelo je 15. rujna 2006. godine Odluku o nastavnom planu i programu za osnovnu školu, kojom se uređuje i sadržaj izbornog predmeta Katoličkog vjeronauka (NN, br. 102/06). U ovom programu ne nalazi se izravna diskriminacija seksualnih manjina, na način kako je to bilo u Programu Katoličkog vjeronauka za osnovnu školu iz 2003. godine ili Ispravku iz 2005. godine. Međutim, u Programu koji je još uvijek na snazi stavljen je naglasak na ljudsku heteroseksualnost, što se dalje razrađuje na izrazito diskriminativan način kroz udžbenik također odobren od strane Ministarstva obrazovanja i športa te praksu.

— Diskriminacija u udžbeniku

Popis školskih udžbenika za školsku godinu 2010./2011. sadržava udžbenik „S Kristom u život“ (u izdanju Kršćanske sadašnjosti, Zagreb, 2008.). U udžbeniku se navodi sljedeće: „Božja je zamisao da se dva po spolu različita bića međusobno privlače i nadopunjuju u odgovornoj ljubavi. To znači da je **heteroseksualnost** temeljna odrednica čovjeka. Privlačnost i usmjerenje suprotnih spolova jednog prema drugom proizlazi iz poziva za stvaranjem zajedništva i rađanja, odnosno stvaranja obitelji. Muškarac i žena se stoga nadopunjavaju ne samo u tjelesnom i emotivnom nego i u društvenom i duhovnom smislu. Svjesni smo ipak činjenice da neki ljudi osjećaju privlačnost prema osobama istoga spola. Medicina i psihologija pronalaze različite uzroke, do kraja neistražene, takvom ljudskom stanju. Crkvena je predaja uvijek tvrdila da su 'čini homoseksualni u sebi neuredni'. Protive se naravnom zakonu. Oni spolni čin zatvaraju daru života. Ne proizlaze iz prave čuvstvene i spolne komplementarnosti. Ni u kom slučaju ne mogu biti odobreni“ (KKC 2357). „Ne biraju oni svoje homoseksualno stanje; ono za većinu njih predstavlja kušnju.“

Sadržaj udžbenika je znanstveno neutemeljen te je izrazito diskriminativan prema seksualnim manjinama. Homoseksualnost nije neistraženo „ljudsko stanje“, nego jednako vrijedna varijacija ljudske seksualnosti, kao što je i heteroseksualnost, što je stav mjerodavnih svjetskih (Svjetska zdravstvena organizacija) i hrvatskih institucija (Hrvatsko psihijatrijsko društvo i Hrvatska liječnička komora). Navođenje da se radi o posebnom „ljudskom stanju“, s naglaskom

na traženje medicinskih i psiholoških uzroka, sugerira upravo suprotno; da se radi o anomaliji, odnosno bolesti, te je protivno nizu međunarodnih i nacionalnih propisa koji reguliraju zabranu diskriminacije i pravo na potpunu i točnu informaciju.

Podsjećamo da su brojne lezbijke, gejevi i biseksualne osobe u povijesti bile žrtve pokušaja promjene seksualne orijentacije medicinskim metodama poput prisilne hospitalizacije, elektrošokova, lijekova za duševne bolesti i sl. Upravo zbog toga je izrazito opasno davati djeci pogrešne informacije koje ih navode na zaključak da je homoseksualnost bolest. Dok hrvatska djeca uče iz sramotnih udžbenika o „neistraženom ljudskom stanju“, diljem svijeta 17. svibnja obilježava se kao Međunarodni dan borbe protiv homofobije u znak sjećanja na brisanje homoseksualnosti iz Međunarodne klasifikacije bolesti Svjetske zdravstvene organizacije 17. svibnja 1992. godine.

Nadalje, citat da je homoseksualnost „nenaravna“ (tj. anomalija), iako je izvađen iz crkvenih dokumenata, nije obrađen na kritički način, nego se baš takav prezentira djeci u već opisanom kontekstu.

Na kraju se zaključuje da „homoseksualno stanje“ predstavlja kušnju za homoseksualne osobe. Seksualna orijentacija je dio osobnosti svake pojedine osobe. Tvrdnjom da „homoseksualno stanje predstavlja kušnju“ vrši se izravan napad na osobnost homoseksualnih osoba te se negira njihovo pravo na zdravlje, koje uključuje prirodan razvoj njihove seksualnosti.

Dana 17. svibnja 2010. godine na Međunarodni dan borbe protiv homofobije Lezbijska grupa Kontra uručila je predstavniku Vlade RH zahtjev za hitnim očitovanjem vezano za ovu temu i povlačenjem sramotnog diskriminativnog udžbenika iz prodaje, te stavljanje u opticaj novog udžbenika u skladu sa zakonima i međunarodnim propisima koji se tiču zaštite od diskriminacije na temelju seksualne orijentacije.

U kolovozu 2010. godine zaprimile/-i smo od Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa dopis u kojem navedeno Ministarstvo jasno daje do znanja da nema namjeru ukloniti homofobični sadržaj iz vjeroučnog udžbenika za 8. razred osnovne škole „S Kristom u život“ (u izdanju Kršćanske sadašnjosti, Zagreb, 2008.).

Ministarstvo se u svom odgovoru uopće nije osvrnulo na homofobični sadržaj udžbenika, te se isključivo bavilo opisivanjem procedure donošenja svih, pa tako i navedenog udžbenika. Time je Vlada Republike Hrvatske dala jasno do znanja da nema namjeru poštovati vlastite zakone koji se tiču zaštite od diskriminacije, te da ju nije ni najmanje briga što djeca uče iz diskriminativnih udžbenika pogrešne informacije.

Smatramo da je upravo skandalozno da je naš zahtjev na Međunarodni dan borbe protiv homofobije zaprimio Predstojnik Ureda za ljudska prava Vlade RH, a da je nakon toga uslijedio ovakav odgovor.

Lezbijska grupa Kontra je o slučaju također obavijestila Pravobraniteljicu za ravnopravnost spolova, te zatražila njezinu ocjenu vezano za usklađenost sadržaja udžbenika sa Zakonom o ravnopravnosti spolova i međunarodnim propisima.

28. prosinca 2010. godine zaprimile smo odgovor od Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova u kojem stoji da je „Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova sukladno zakonu ovlaštena davati upozorenja, prijedloge i preporuke, te tražiti izvješća.“

Pravobraniteljica je zatražila od Ministarstva znanosti obrazovanja i športa očitovanje o sadržaju udžbenika koji je isto Ministarstvo i odobrilo. Poseban naglasak u dopisu Pravobraniteljice Ministarstvu je stavljen na činjenicu da je Pravobraniteljici poznata procedura usvajanja udžbenika, kako bi se Ministarstvo očitovalo upravo o sadržaju udžbenika.

Do dana objave ovog izvještaja nismo zaprimile informacije od Pravobraniteljice o odgovoru Ministarstva.

— *Slučaj „Bartol Kašić“*

U listopadu 2009. godine roditelji djece koja pohađaju 8. razred Osnovne škole „Bartol Kašić“ u Zagrebu obavijestili su medije da je vjeroučiteljica Jelena Čorić-Mudrovčić na satu vjeronauka učenike osmog razreda poučavala je da je homoseksualnost bolest.

Jedna od majki izjavila je: „Moja kći ne pohađa vjeronauk, ali bila je prisiljena ostati na tome satu jer nema kamo. Vjeroučiteljica je djeci koja ne pohađaju taj predmet sama dopustila da ostanu i rješavaju zadaće ili crtaju.“

Nakon što je slučaj popraćen od strane medija, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa pozvalo je roditelje da svoje primjedbe upute Upravi za inspekcijske poslove Ministarstva.

Lezbijska grupa Kontra podnijela je kaznenu prijavu zbog postojanja osnovane sumnje da su vjeroučiteljica i Osnovna škola „Bartol Kašić“ počinili kazneno djelo rasne i druge diskriminacije jer su na temelju spolnog opredjeljenja kršili temeljna ljudska prava i slobode priznate od međunarodne zajednice te su javno iznijeli i prenijeli zamisli o potčinjenosti homoseksualne skupine osoba po osnovi spolnog opredjeljenja te time počinili kazneno djelo iz čl. 174. st. 1 i 3. KZ.

Također, podnijele smo udružnu tužbu primjenom odredbe čl. 24. Zakona o suzbijanju diskriminacije radi utvrđenja diskriminacije sa zahtjevom da se zabrani svako daljnje diskriminatorno ponašanje takve vrste te da se presuda objavi u medijima.

Vezano za kaznenu prijavu do dana objave ovog izvještaja ništa nije poduzeto od strane Općinskog državnog odvjetništva u Zagrebu. To je osobito zabrinjavajuće ako se uzme u obzir činjenica da smo 5. veljače dodatno obavijestile ODO o događajima nakon podnošenja kaznene prijave, osobito o pritislima na svjedoke i zastrašivanje svjedoka u sudskom postupku. Također, zastrašivanje svjedoka je prijavljeno policiji.

U interesu je države da kaznena djela budu procesuirana, a ovdje se pokazuje da nema stvarne volje za procesuiranjem kaznenog djela rasne i druge diskriminacije.

U postupku povodom udružne tužbe održano je 1. ročište na Županijskom sudu u Zagrebu 25. svibnja 2010. godine. U neformalnom razgovoru u sudnici nakon prvog ročišta sutkinja je rekla odvjetnicima i predstavnicima Kontre: „Ja ne vidim zašto bi to bila diskriminacija kad netko kaže da su homoseksualni ljudi bolesni. Kad netko kaže da su debeli ljudi bolesni jel' to onda isto diskriminacija?“

Drugo ročište održano je 16. lipnja 2010. godine. Saslušane su svjedokinje obrane, te gđa. Jelena Čorić-Mudrovčić.

Gđa. Čorić-Mudrovčić, međutim, tvrdila je da «takvo što nije izjavila, nego da je, kad se pri likom nastavne jedinice u kojoj se govorilo o homoseksualnosti, kazala da se sve ljude, pa tako i homoseksualce, bez obzira na njihovu vjeru, rasu ili seksualnu orijentaciju ne smije vrijeđati, nego ih treba poštovati».

Međutim, sama gđa. Čorić-Mudrovčić na pitanje novinara Jutarnjeg lista od 19.06.2010. „Mislite li vi osobno da je homoseksualizam bolest?“, odgovara “Nisam liječnica pa vam predlažem da takva pitanja postavite meritornim stručnjacima kao npr. dr. Vladimiru Grudenu, dr. Dubravki Kocijan Hercigonja...”, navodeći upravo imena ljudi koji su govorili o homoseksualnosti kao bolesti u medijima.

Svjedočila je također i Gordana Barudžija, savjetnica u Agenciji za odgoj i obrazovanje, Ministarstva znanosti obrazovanja i športa. Naime, nadzor je izvršen na zahtjev majke učenice 8. razreda koja je prijavila diskriminaciju. Napominjemo da rezultati nadzora nisu dostavljeni osobi koja je zatražila nadzor, a dostavljeni su samo tuženoj strani. Nadzor je izvršen krajnje neprofesionalno, a nalaz nadzornice je bio manjkav i pristran. Naime, na pitanje tužiteljice koliko je učenika među kojima je provedena anketa bilo iz razreda 8a (u kojem se dogodio incident), a koliko iz razreda 8b, nadzornica nije odgovorila. Na pitanje koliko je učenika među kojima je provedena anketa uopće bilo prisutno na spornom satu, također nadzornica nije odgovorila. Tužiteljica je te podatke zatražila, no sutkinja je taj zahtjev «odbila», uz obrazloženje da «nije riječ o presudnom dokazu». Na pitanje da li je anketa sadržavala uopće direktno pitanje o tome što je vjeroučiteljica rekla na satu, nadzornica je odgovorila da takvo pitanje nije postavljeno.

O atmosferi u sudnici izvijestio je T-portal: „U međuvremenu, vrijedi spomenuti i pomalo neprimjerenu atmosferu u maloj sudnici u prizemlju zagrebačkog Županijskog suda, u kojoj je uz malobrojne pripadnike medija, kao javnost sjedila ipak nešto brojnija publika sva iz redova tužene strane, a čiji su se pripadnici, uz pokoju medijsku iznimku, smijuljili i vrtjeli glavom, jednako kao i sama obrana, koja je često cijeli postupak nazivala «pravnom besmislicom».

Na sve to sutkinja i nije pretjerano reagirala, a «izuzetno zanimljiv moment», koji nije ni mogla vidjeti, dogodio se kad je jedan od roditelja iz publike, koji je i inače stalno nešto došaptavao ljudima oko sebe, našao za shodno novinarima u ruke tutnuti letak, koji «zabludjele» upućuje na to što crkveno i poimanje Svetog pisma govore o homoseksualnosti, a koji je očito prigodno tiskan baš za ovu i ne daj bože slične prilike.“

3. ročište održano je 15. srpnja 2010. godine. Ovog puta trebale su biti saslušane kao svjedokinje majke djece koja su pohađala nastavu u OŠ Bartol Kašić.

Zgroženi smo protuzakonitim postupanjem sutkinje Vesne Kovačević-Ostoić za vrijeme saslušanja svjedokinje za vrijeme 3. ročišta.

Naime, sutkinja je vikala na jednu od svjedokinja, majku djeteta koje je pohađalo nastavu u školi Bartol Kašić punih pola sata, te ju zastrašivala i izrijeком vrijeđala govoreći „Kakva ste vi majka!“

Punomoćnica tužiteljice je podnijela zahtjev za izuzeće sutkinje zbog strukturalne viktimizacije svjedokinje koja je svjedočila o počinjenoj diskriminaciji od strane vjeroučiteljice, uz koji su priložene i izjave osoba prisutnih na ročištu. Predsjednica Županijskog suda odbila je zahtjev.

U trenutku kada ne postoji seksualna edukacija u osnovnim školama, smatramo krajnje neprihvatljivim da se ta tema obrađuje unutar programa vjeronauka, poglavito iz razloga što se

ovakvim postupcima eksplicitno diskriminira osobe homoseksualne orijentacije, odnosno učenike se potiče na diskriminaciju. Dugoročna posljedica ovakvog programa je povećanje umjesto ublažavanje diskriminacije prema LGBT populaciji zbog pružanja informacija koje su znanstveno neutemeljene i pripadaju krugu vjerskih dogmi.

Smatramo da se vjeronauk treba provoditi u vjerskim ustanovama, a ne u javnim školama. Ako vjeronauk već postoji u školama, treba biti stavljen kao multi ili posljednji sat nastave, kako se ne bi stvarao pritisak na pohađanje vjeronauka.

Hitno je potrebno uskladiti nacionalni obrazovni program i sve udžbenike s pozitivnim antidiskriminacijskim zakonodavstvom te početi strogo sankcionirati slučajeve škola u kojima se promiče diskriminacija na bilo kojoj osnovi.

5. Mediji

U 2010. godini bilježe se uglavnom profesionalni i informativni izvještaji u medijima vezano za prava seksualnih i rodnih manjina, najčešće u neutralnom tonu. Međutim, nažalost, kao i svake godine bilo je i homofobičnih članaka kojima se poticalo na diskriminaciju seksualnih manjina.

— Slučaj Renato Baretić

Dana 11. studenog 2009. godine, Iskorak je podnio pritužbu Novinarskom vijeću časti Hrvatskog novinarskog društva protiv novinara tiskanog i elektroničkog medija „Nacional“, g. Renata Baretića, što je dana 10. studenog 2009. godine objavio članak s naslovom „Kako je Milinović financirao pornografsku pederluk brošuru“.

Dana 25. siječnja 2010. godine Novinarsko vijeće časti razmatralo je navode prigovora udruge Iskorak te isti odbilo kao neosnovan utvrđujući da g. Renato Baretić nije prekršio Kodeks. Uz takav zaključak, član Vijeća, g. Trpimir Matasović iznio je izdvojeno mišljenje smatrajući da je g. Renato Baretić povrijedio odredbe Kodeksa i to po čl. 5. i čl. 13., zbog toga što novinar nije poštivao dužnost iznošenja točnih informacija te što je koristio stereotipe i prikazao osobe homoseksualne spolne orijentacije na ponižavajući način.

Iskorak je predložio Središnjem odboru Hrvatskog novinarskog društva Zaključak Vijeća preinačiti i utvrditi da je g. Renato Baretić prekršio više odredaba. Središnji odbor Hrvatskog novinarskog društva odbio je taj prijedlog.

Poražavajuće je da se Hrvatsko novinarsko društvo, koje je kroz svoju dugogodišnju praksu osuđivalo homofobne ispadne novinara i urednika, sada priklonilo izrazito homofobičnim stavovima novinara Renata Baretića, samo zbog toga što se sadržaj informativne i edukativne brošure Iskoraka nije slagao s njihovim personalnim i institucionalnim moralnim viđenjem seksualnosti. Nepristranost i objektivnost osnove su profesionalnog i etičkog rada u novinarstvu, a izostanak

takvog pristupa Hrvatskog novinarskog društva unazadio je dosadašnja dostignuća u razvoju etičnog novinarstva u Hrvatskoj. Iskorakova brošura neprimjereno je i netočno nazvana “porno-grafskom”, jer je njezin sadržaj bio namijenjen prevenciji širenja HIV-a i drugih spolno-prenosivih bolesti, o kojoj problematici je Hrvatsko novinarsko društvo itekako trebalo imati relevantnih suvremenih spoznaja.

Naglašavamo da je i Ministarstvo pravosuđa Republike Hrvatske u izradi novog Kaznenog zakona, pristupilo definiciji po kojoj se kao pornografski sadržaj ne mogu smatrati materijali, koji između ostalog imaju medicinski, znanstveni ili informativni značaj (v. čl. 11. st. 5. iz glave “kaznena djela protiv spolne slobode”, izrada Kaznenog zakona, Ministarstvo pravosuđa RH, 2010.). Stoga već čak i najava modernizacije hrvatskih propisa u smislu striktnog definiranja pornografije ukazuje koliko su nazadni i opasni bili stavovi koje je iznio g. Renato Barišić, potvrđeni, podržani i opravdani od strane najviše etičke instance hrvatskog novinarstva – Hrvatskog novinarskog društva.

— *Slučaj Ivica Šola*

Dana 25. svibnja 2010. godine, Iskorak je podnio pritužbu Novinarskom vijeću časti Hrvatskog novinarskog društva protiv novinara tiskanog i elektroničkog medija “Glas Slavonije” g. Ivica Šole zbog objave diskriminatornog i homofobičnog članka “Homoseksualizam je bolest”. Novinarsko vijeće časti na sjednici održanoj 5. srpnja 2010. godine donijelo je zaključak da g. Ivica Šola nije povrijedio Kodeks časti hrvatskih novinara.

— *Slučaj Sandra Golubić*

Dana 10. svibnja 2010. godine, Iskorak je podnio pritužbu Novinarskom vijeću časti Hrvatskog novinarskog društva protiv kolumnistice portala ‘Karlovac danas’ gđe. Sandre Golubić zbog objavljivanja homofobičnog i diskriminatornog članka ‘Kad supkulture preuzmu svijet...’. Novinarsko vijeće časti na sjednici održanoj 3. rujna 2010. godine donijelo je zaključak da teskt novinarkе Sandre Golubić predstavlja teško kršenje Kodeksа časti hrvatskih novinara te joj je stoga izrečena teža opomena. Smatramo da je ovakva odluka Novinarskog vijeća časti jednim dijelom zasluga udruga Iskorak i Kontra zbog kontinuiranog višegodišnjeg upozoravanja Hrvatskog novinarskog društva na homofobične tekstove koji se pojavljuju u hrvatskom medijskom prostoru.

6. Homofobični istupi javnih osoba

— *Diskriminacija u nogometu*

U 2010. godini homofobičnim izjavama prednjačili su predsjednik Hrvatskog nogometnog saveza Vlatko Marković i izvršni dopredsjednik nogometnog kluba Dinamo, Zdravko Mamić.

G. Marković je dana 7. studenog 2010.g. na pitanje novinara „**Bi li za hrvatsku selekciju mogao nastupiti igrač koji bi se deklarirao kao gay?**“ izjavio za Večernji list: „Dok sam ja

predsjednik, sigurno ne!“. Nadalje na pitanje: „**Susreli ste takvoga igrača u karijeri?**“, **g. Marković je odgovorio:** „Ne, na svu sreću, nogomet igraju samo zdravi ljudi.“

Dana 15. studenog 2010.g. mediji su prenijeli kako je nakon sjednice Izvršnog odbora Hrvatskog nogometnog saveza (u nastavku HNS) izvršni dopredsjednik «Dinama», Zdravko Mamić komentirao izjavu predsjednika HNS-a Vlatka Markovića od dana 7. studenog 2010.g. koja je dana u intervjuu za dnevne novine „Večernji list“ a u kojoj Vlatko Marković navodi kako dok je on predsjednik HNS-a za hrvatsku reprezentaciju ne bi mogao nastupiti igrač koji bi se deklarirao kao gay. Prema medijima, g. Mamić je izjavio da niti u njegovoj reprezentaciji, kad bi on bio predsjednik HNS-a, ne bi igrali homoseksualci. Nadalje izjavljuje da ne može ni zamisliti da takav igrač ide čvrsto na kopačku, u duel, te da mu je prirodnije da takve osobe budu baletani, tekstopisci ili novinari.

Podsjećamo da je već 2004. godine jedan nogometni trener - Otto Barić, tadašnji izbornik hrvatske nogometne reprezentacije sankcioniran od strane UEFA-e zbog diskriminativnih izjava spram homoseksualnih osoba.

LGBT (lezbijke, gejevi, biseksualne i transrodne) osobe izložene su diskriminaciji i nasilju zbog svoje seksualne orijentacije i rodnog identiteta. Diskriminacija na radnom mjestu (uključujući sportske klubove) je nažalost česta pojava u hrvatskom društvu, a žrtve diskriminacije rijetko prijavljuju takve slučajeve zbog nepovjerenja u državne institucije.

Udruge Iskorak i Kontra podnijele su udružnu tužbu zbog diskriminacije protiv predsjednika Hrvatskog nogometnog saveza Vlatka Markovića i izvršnog dopredsjednika nogometnog kluba Dinamo, Zdravka Mamića.

Najavile/-i smo i prijavu disciplinskoj komisiji UEFA-e, nakon čega je UEFA objavila da je pokrenula postupak protiv Markovića zbog sumnje da je prekršio pravila koja se tiču diskriminacije i ponašanja nogometnih dužnosnika. Naime, članak 11. Disciplinskog pravilnika predviđa sankcije za onoga koji vrijeđa dostojanstvo osobe ili skupine ljudi, dok članak 5. govori o povredi integriteta i sportskog duha.

— *Poticanje na nasilje od strane župnika*

U listopadu 2010. godine Kastavski župnik Franjo Jurčević objavio je tekst putem bloga (koji su prenijeli i pojedini mediji) u kojem je podržao nasilje ekstremističkih skupina na beogradskim ulicama za vrijeme „Parade Ponosa“ i napisao kako je ono što se u Beogradu događalo “dokaz da moralne nakaze i psihopati sve više ovladavaju sredstvima javnog priopćavanja, ulicama, ustanovama, gradovima”.

Župnik je u svom tekstu naveo: «Beograđani su pokazali što misle od tim psihopatima» te dodaje da mu je žao policajaca koji su nastradali, ali i da su se oni trebali povući i dozvoliti „normalnima da s tim bolesnicima malo prodiskutiraju“.

Župnik dalje osporava pravo na javno okupljanje LGBT osoba, te osim što daje podršku nasilnicima iz Beograda otvoreno potiče na nasilje iz mržnje u Hrvatskoj riječima: «Bravo za normalne Beograđane! Tako bi trebali postupati i normalni Zagrepčani kada ovi bolesnici okupiraju javne puteve i javne površine».

Pravo na slobodu okupljanja jedno je od osnovnih ljudskih prava. Nasilje na beogradskim ulicama koje se dogodilo prilikom održavanja Prade Ponosa govori o stanju ljudskih prava LGBT populacije u Srbiji, ali i o opasnosti širenja mržnje, negativnom utjecaju crkve i razornom djelovanju ekstremističkih skupina s kojima se država odbijala obračunati.

Koliko je strašno pozivati na krvoproliće na ulicama Zagreba zbog mržnje utemeljene na seksualnoj orijentaciji poput onog u Beogradu znaju dobro sudionici/-ice Parade Ponosa, uključujući članice Kontre koje su došle u Beograd dati podršku organizatorima manifestacije, a za vrijeme mirnog okupljanja morala ih je štiti specijalna policija. Na beogradskim ulicama napravljena je milijunska šteta, a napadnut je čak i kombi s pokretnim mamografom koji je uništen.

Zbog svega navedenog podnijele/-i smo kaznenu prijavu protiv g. Franje Jurčevića zbog poticanja na nasilje i mržnju utemeljenu na seksualnoj orijentaciji, opisanog kaznenim djelom rasne i druge diskriminacije.

Također, u javnom dopisu smo ponovile/-i zahtjev da država spriječi širenje mržnje putem fašističkih „anti-gay“ prosvjeda koji su se održali u protekle dvije godine, a kojima se pozivalo na nasilje i čiji su sudionici napadali sudionike Zagreb Pride-a.

— Homofobična izjava saborske zastupnice

Dana 13.07.2010. godine u Večernjem listu je objavljen intervju sa zastupnicom u Hrvatskom saboru iz Hrvatske seljačke stranke gđom. Marijanom Petir. U intervjuu se između ostalog navodi: „No ona nije zadovoljna ni s Obrazovnim programom: „Podsjetit ću da su 1. prosinca 2008. godine prijepodne prikazane emisije za djecu u kojima se propagira homoseksualno ponašanje - zgrožena je Petir.»“

Radi se o zastupnici u Hrvatskom saboru koja kontinuirano daje homofobične izjave u javnosti. Naime, u tijeku javne rasprave o potrebi donošenja Zakona o suzbijanju diskriminacije, saborska zastupnica HSS-a gđa Marijana Petir javno se usprotivila njegovom donošenju, smatrajući da je njegov opseg koji štiti prava seksualnih i rodni manjina previše liberalan. U svojim javnim istupima posebnu bojazan izražavala je zbog toga što bi transrodne osobe mogle koristiti javni toalet koji pripada njihovoj rodnoj ulozi pa da bi na taj način „muškarci mogli ulaziti u ženski WC“ ili bi „muškarac u haljini mogao ući u žensku svlačionicu“, npr. nakon ili prije aerobika i sličnih aktivnosti. Upravo je strah od “muškarca u haljini u ženskoj svlačionici” prije ili nakon aerobika zastupnica Petir doživjela na osobnoj razini, jer bi joj bilo vrlo neugodno da se baš njoj to dogodi. Kao da se prava građana i njihova društvena jednakost u društvu zasnivaju na osobnim strahovima/fantazijama političara/-ki!

Zastupnica koja umjesto prava svih građana u Hrvatskom saboru zastupa interese dogmatiskih uvjerenja Katoličke crkve tako se usprotivila i usvajanju Zakona o medicinski pomognutoj oplodnji (predlagatelja SDP-a), ali ne zbog njegove stvarne nekvalitete, već zbog toga što se takvim zakonskim uređenjem predlagatelj „žele igrati Boga“. Protiveći se pravu žena na medicinski pomognutu oplodnju, gđa Marijana Petir vrijeđala je žene koje su začele medicinski pomognutom oplodnjom, kao i roditelje koji su djecu posvojili, što se najbolje očituje kroz sljedeću izjavu:

“Vjerujem da su žene koje su na taj način dobile djecu bile sretne kada su rodile, ali mislim da ne mogu biti sretne nakon što saznaju da dijete nije njihovo.”

Također, iz načina javne komunikacije, vidljivo je da je gđa Petir potpuno neupućena u problematiku kojom se bavi, pa je tako kod sigurnosti čuvanja zametnih stanica kao najveće probleme izdvojila pitanje „tko će čuvati frižidere“ i „kako ćemo onemogućiti mogućnost zaljublivanja polubraće i polusestara“. Vrhunac besmislenih izjava dostignut je kada je ova vrlo zastupnica izjavila da djeca začeta medicinski pomognutom oplodnjom češće obolijevaju.

7. Nasilje i diskriminacija

Nasilje i diskriminacija nad seksualnim i rodnim manjinama su i dalje česte pojave u hrvatskom društvu. Oblici nasilja različiti su, od psihičkog, verbalnog do fizičkog nasilja. Gorući problem i dalje je strah žrtava koje ne prijavljuju doživljeno nasilje zbog moguće stigmatizacije okoline. Pripadnici/-e seksualnih i rodnih manjina u velikom broju slučajeva nisu upoznati sa svojim pravima, niti s mehanizmima zaštite tih prava. Nemaju povjerenja u državne institucije, osobito u policiju, čiji službenici kontinuirano postupaju na diskriminativan način prilikom tretiranja slučajeva diskriminacije i nasilja nad pripadnicima/-cama seksualnih manjina. Upravo je zbog toga stvaran broj nasilnih događaja gotovo nemoguće procijeniti, a donedavno su slučajevi koji dođu do procesuiranja bili isključivo slučajevi nasilja nad aktivistkinjama i aktivistima.

Ipak, upravo na tom području proteklih godina bilježimo određene pomake. Žrtve nasilja sve se češće obraćaju nevladinim organizacijama za pomoć, a imale smo i slučajeve u kojima su žrtve otvoreno progovorile o nasilju koje su proživjele u javnosti. Sve to svjedoči o činjenici da se LGBT osobe sve više interesiraju za svoja prava i odlučuju se njima koristiti.

Također, potrebno je napomenuti da se u posljednje dvije godine bilježe 2 slučaja u kojima je provedena istraga i sankcionirani počinitelji, međutim radilo se o iznimkama, slučajevima koji su od samog početka bili izuzetno medijski eksponirani, uz podršku i pravnu pomoć nevladinih organizacija i angažman Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova (slučaj napada na državljane Kosova nakon Pride-a u 2008. godini, slučaj napada na Nevena Rauka u 2009. godini).

Kako bismo pomogle/-i boljem sankcioniranju diskriminacije osnovele/-i smo zajednički Pravni tim Iskoraka i Kontre 2002. godine čije aktivnosti uključuju pružanje direktne pravne pomoći LGBT osobama, te javno zagovaranje za zakonske promjene. Također redovito izdajemo publikacije kojima informiramo LGBT populaciju o njihovim pravima i zakonima Republike Hrvatske.

U nastavku pod naslovom „Pojedinačni slučajevi“ opisujemo slučajeve na kojima smo radile/-i u protekloj godini.

Pojedinačni slučajevi

U 2010. godini Pravni tim Iskoraka i Kontre radio je na ukupno 23 pojedinačna slučaja. U ovom dijelu navodimo primjere nekih slučajeva koje smo zaprimile/-i. Ne navodimo sve slučajeve radi zaštite anonimnosti žrtava.

— *Napad na Nevena Rauka*

Dana 12. siječnja 2009. godine četvero napadača, od kojih dvoje maloljetnika, izvršili su napad na gej mladića Nevena Rauka iz mržnje prema osobama homoseksualne orijentacije.

Naime, na internetskom portalu stvorili su profil u kojem su se predstavili kao mladić biseksualne orijentacije i dogovorili sastanak s oštećenikom. Na mjestu sastanka oštećenika su fotografirali u namjeri da fotografije objave na internetu, a kad je oštećenik počeo bježati, pratili su ga.

Oštećenik je pobjegao u autobus, a napadači su potom automobilom pratili autobus u koji je ušao. Kada je Neven Rauk izašao na stanici, troje od četvero napadača prišli su mu i opkolili ga, govoreći mu „ti si taj, kud bježiš, daj razgovaraj s nama, znaš da te mogu ubiti“, slikali su ga, da bi ga potom jedan napadač udario nogom u glavu, uslijed čega je Neven Rauk pao na pod.

Tom prilikom su oštećeniku ispale naočale i torba, koju su mu napadači uzeli i otišli, a Neven Rauk je ponovno pobjegao u autobus iz kojeg se prethodno iskrcao te je vozač autobusa pozvao Hitnu pomoć. Oštećeniku je pružena medicinska pomoć u bolnici Sveti Duh, gdje je utvrđeno da je zadobio ozljede natučena glave s prijelomom nosnih kostiju, razderotinu gornje vjeđe lijevog oka, krvni podljev, eroziju rožnice lijevog oka te sitne oguljotine kože piramide nosa.

U izvješću Policijske uprave zagrebačke od dana 13. siječnja 2009. navedeno je sljedeće: „U ponedjeljak 12. siječnja oko 21.30 sati na području Medveščaka, Remetska cesta, trojica su nepoznatih počinitelja, uz uporabu tjelesne snage, izvršili razbojstvo nad 23-godišnjim muškarcem te otuđili torbu s dokumentima. Materijalna šteta nije utvrđena.“ PUZ nije napad doveo u vezu sa seksualnom orijentacijom oštećenika te nije vođena istraga u tom smjeru sve dok udruge nisu podigle kaznene prijave.

Oštećeni je sam obavijestio medije o napadu te nam se obratio za pravnu pomoć. Udruge Kontra i Iskorak podnijele su kaznenu prijavu zbog kaznenih djela nasilničkog ponašanja i rasne i druge diskriminacije, a u vezi s čl. 89. st. 36. Kaznenog zakona (zločin iz mržnje). O navedenom smo odmah obavijestili medije.

Dana 15. 2. 2009. na poziv policijskog službenika korisnik je došao u 5. policijsku postaju u Bauerovoj ulici u Zagrebu te je odvezen u Sektor kriminalističke policije u Heinzeloj ulici. Obavljeno je prepoznavanje počinitelja u Sektoru kriminalističke policije. Korisnik je prepoznao jednog od počinitelja (napadača) s 80 % sigurnosti, te je zatražio da ga vidi uživo kako bi bio potpuno siguran. Sljedeći dan korisnik je na prepoznavanju uživo prepoznao počinitelje.

U postupku povodom napada na oštećenika Nevena Rauka provedena su dva sudska postupka, jedan protiv dvojice maloljetnih počinitelja i jedan protiv dvoje punoljetnih počinitelja.

Protiv punoljetnih počinitelja proveden je istražni postupak tijekom kojeg je održano više rasprava, a N. R. saslušan je na raspravi održanoj pred Županijskim sudom u Zagrebu dana 10. veljače 2009. godine.

Nakon provedenog istražnog postupka Općinsko državno odvjetništvo u Zagrebu je podnijelo optužni prijedlog te je proveden kazneni postupak tijekom kojeg je održano šest ročišta, kako slijedi:

- *na raspravi održanoj dana 25. 3. 2009. g. okrivljenici su se izjasnili o krivnji, iznijeli su obranu, saslušan je jedan svjedok, ukinut je pritvor;*

- na raspravi 9. 4. 2009. g. saslušan je oštećenik;
- na raspravi 4. 5. 2009. g. saslušan je oštećenik te je preslušana i pregledana snimka napada na N.R.;
- na raspravi 3. 6. 2009. g. saslušan je mlt. svjedok;
- na raspravi 14. 7. 2009. g. saslušan je mlt. svjedok, izmijenjen je optužni akt u činjeničnom opisu i u pravnoj kvalifikaciji djela;
- na raspravi 16. 7. 2009. g. okrivljenici su se ponovno izjasnili o krivnji po izmijenjenom optužnom aktu, dopunili su svoje obrane, stranke su iznijele završne govore, sud je zaključio raspravu i objavio presudu.

Općinski sud u Zagrebu u presudi je proglasio okrivljenike krivima jer je: Prvookrivljeni radi izživljavanja nasiljem, zlostavljanjem i osobito drskim ponašanjem na javnom mjestu doveo drugoga u ponižavajući položaj, a djelo je počinjeno iz mržnje, a drugookrivljena drugima s namjerom pomogla da radi izživljavanja nasiljem, zlostavljanjem i osobito drskim ponašanjem na javnom mjestu dovedu drugoga u ponižavajući položaj, a djelo je počinjeno iz mržnje, čime su počinili kazneno djelo protiv javnog reda – nasilničko ponašanje – opisano i kažnjivo po čl. 331. st. 1. Kaznenog zakona u vezi s čl. 89. st. 36. Kaznenog zakona, a u vezi s čl. 38. KZ-a u odnosu na drugookrivljenu.

Sud je na temelju čl. 331. st. 1. u vezi s čl. 89. st. 36. KZ-a prvookrivljeniku Baričević Alenu izrekao kaznu zatvora u trajanju od 10 mjeseci, uz primjenu uvjetne osude na temelju članka 67. KZ-a, s rokom kušnje od 4 godine od pravomoćnosti presude.

Drugookrivljenoj Petri Mihetec je na temelju čl. 331. st. 1. u vezi s čl. 89. st. 36. KZ-a te u vezi s čl. 38. KZ-a sud izrekao kaznu zatvora u trajanju od 8 mjeseci, uz primjenu uvjetne osude na temelju članka 67. KZ-a, s rokom kušnje od 3 godine od pravomoćnosti presude.

Olakotnim okolnostima na strani prvookrivljenog sud je ocijenio činjenicu da je zaposlen, otac dvoje maloljetne djece, osoba mlađe životne dobi, kao i činjenicu da prvookrivljeni do sada nije kazneno osuđivana osoba. U odnosu na drugookrivljenu, također je olakotnom ocijenjena činjenica njezine prethodne neosuđivanosti, kao i činjenica da se radi o osobi mlađe životne dobi. Sud je prvookrivljenom i drugookrivljenoj kao olakotnu okolnost uzeo u obzir i činjenicu urednog i korektnog držanja pred sudom.

U obrazloženju presude navodi se između ostalog sljedeće: „Imajući u prvom redu u vidu pogibeljnost djela koje se I. i II. okrivljenima stavlja na teret, sve veću učestalost nasilnog ponašanja upravo u mlađoj populaciji društva kojoj i I. i II. okrivljeni pripadaju, činjenicu da je djelo motivirano netrpeljivošću i izrazitom odbojnošću prema osobama homoseksualne spolne orijentacije, posljedice koje je djelo imalo u odnosu na oštećenog, sud je vodeći računa i o svim izloženim olakotnim okolnostima na strani I. i II. okrivljenih, I. okrivljenom izrekao kaznu zatvora u trajanju od 10 mjeseci, a II. okrivljenoj kaznu zatvora u trajanju od osam mjeseci.“

Protiv presude Općinskog suda žalbu je podnio državni odvjetnik zbog odluke o kaznenoj sankciji, a u žalbi je predložio na način da se presuda preinači i da se I i II okrivljeniku izreknu strože kaznene sankcije, odnosno bezuvjetne kazne zatvora.

11. svibnja 2010. godine Županijski sud u Zagrebu je odbio žalbe Državnog odvjetnika, te I i II okrivljenika. Županijski sud je sve žalbe odbio, čime je presuda postala pravomoćna.

S obzirom da su dvoje napadača bili malodobne osobe, protiv njih se kazneni postupak vođio pred odjelom za mladež, po posebnim pravilima postupka. Dokazni postupak u ovom predmetu je dovršen 28. travnja 2009. godine, pa s obzirom da postupak nije pravomoćan, nije ga moguće komentirati. Ne ulazeći u predmet raspravljanja smatramo bitnim istaknuti da nismo zaprimili presudu Općinskog kaznenog suda, premda su od zaključenja rasprave do objave ovog izvještaja protekle gotovo dvije godine. Zbog toga je oštećenik dana 16. ožujka 2010. godine zamolio sud da mu dostavi sudsku odluku.

U ovom slučaju nakon podnošenja kaznene prijave od strane udruga obavljena je pravilna istraga, počinitelji su pronađeni i osuđeni. Tijekom kaznenog postupka okrivljenicima je bio određen pritvor, koji je ukinut na raspravi 25. ožujka 2009. godine. Na istoj raspravi oštećenik je predložio izricanje mjere opreza sukladno čl. 90. st. 2. toč. 4. ZKP-a, zabrane približavanja oštećeniku i uspostavljanja i održavanja veze s oštećenikom s time da I i II okr. daju i obećanje na sudski zapisnik da će izbjegavati svaki kontakt s oštećenikom. I i II okrivljeni su na raspravi dali obećanje što je uneseno u raspravni zapisnik, što smatramo pozitivom praksom u radu suda. Naime, kada se okrivljenicima ukida pritvor, potrebno je zaštititi žrtve kaznenih djela, a o čemu sudovi ranije nisu vodili brigu u odgovarajućoj mjeri.

Međutim, moramo naglasiti da je postupanje u ovom slučaju, kao i u par drugih, iznimka, uslijed činjenice da se radi o izuzetno medijski eksponiranom slučaju u kojem su također bile angažirane udruge kroz pružanje pravne pomoći te je javno reagirala Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova.

Učestali su primjeri upravo suprotnog postupanja policijskih službenika koji vrijeđaju žrtve kada dolaze prijaviti nasilje te odbijaju zaprimiti prijave ili pak pokreću prekršajni progon i protiv žrtve i protiv napadača.

— *Napad na transrodnu ženu*

Dana 3. siječnja 2010. godine skupina mladića izvršila je napad na transrodnu djevojku u manjem gradu u Hrvatskoj.

Oštećenica je u tjednu prije napada (od srijede 30. prosinca 2009.) primijetila da je prate različite osobe, po njezinoj procjeni u starosti od 18 do 21 godine.

Na dan napada skupina mladića čekala ju je ispred zgrade u kojoj stanuje. Neke od njih je prepoznala kao susjede, odnosno osobe koje žive u istoj četvrti, ali im nije znala imena. Opkolili su je govoreći: "Jesi ti muško ili žensko? Ako te još jednom ovdje vidim, razbit ćemo ti pičku! Ubit ćemo te!" Tada je jedan od napadača koji je bio na biciklu sišao s njega, primio oštećenicu za vrat, bacio je u zid zgrade i zatim udario šakom u lice. Ona je nakon toga uspjela pobjeći u svoj stan te je nazvala policiju. Policijski službenici su joj rekli da će kružiti oko i potražiti napadače, ali da „ne mogu napraviti prijavu jer je nedjelja“, te da će iduće jutro morati otići u policijsku postaju i prijaviti napad.

Sljedećeg jutra oštećena je otišla u policijsku postaju. Opisala je napad policijskom službeniku, koji je zabilježio njezine osobne podatke te joj je rekao: „Pogledaj se na što sličiš – i ja bih te prebio.“ Policijski službenik zatim je otišao u susjednu prostoriju, gdje je bilo još nekoliko policajaca, te je razgovarao s njima. Nakon toga je do oštećene došao drugi policijski službenik i rekao joj da nema što podnosi prijavu jer da je prijava podnesena kad je pozvala policiju. Oštećena

je zatražila zapisnik, odnosno potvrdu o prijavi, na što ju je policijski službenik upitao: „Protiv kojeg počinitelja?“ Oštećena je odgovorila „protiv nepoznatih počinitelja“ i rekla da joj treba potvrda za daljnje prijave. Nakon toga joj je policijski službenik vidno uzrujan rekao: „Ma koga bi ti prijavljivao? Nosi se odavde!“

Oštećena se obratila udruzi Kontra za pomoć te je angažirana odvjetnica za rad na slučaju. Od policijske postaje zatraženo je izvješće o izvršenoj intervenciji i poduzetim mjerama te je upućen zahtjev radi provjere zakonitosti postupanja policijskih službenika prilikom dolaska oštećene u policijsku postaju.

Dana 15. travnja 2010. godine zaprimile smo odgovor Ministarstva unutarnjih poslova vezano za navedeni zahtjev radi provjere zakonitosti postupanja policijskih službenika. U odgovoru Ministarstva unutarnjih poslova stajalo je da je oštećena upoznata s mogućnošću podizanja kaznene prijave za kaznena djela tjelesne ozljede i prijetnje, što je u izravnoj suprotnosti s onim što je oštećena opisala. Također, MUP navodi da nije utvrđeno da su se policijski službenici neprijateljski i diskriminativno odnosili prema oštećenoj.

Tek protekom više od pola godine od napada, nakon što je upućen dopis Ministarstvu unutarnjih poslova, policijski službenici su pokušali uspostaviti kontakt s oštećenom radi utvrđivanja činjenica. Međutim, stranka nas je, obeshrabrena ranijim postupanjem policijskih službenika i Ministarstva unutarnjih poslova te protekom vremena, 21. rujna 2010. obavijestila da ne želi nastavak postupka vezano za podnesenu kaznenu prijavu, te se nije javljala policijskim službenicima.

— *Napad na lezbijku*

Dana 15. srpnja 2009. godine obratila nam se korisnica A. L., koja je bila u vezi s I. H. Korisnica živi u manjem mjestu u Primorju. Dana 13. srpnja u večernjim satima vraćala se kući na biciklu, kad ju je na motoru presreo otac I. H. Primio ju je, udario šakom u glavu i zaprijetio joj da će je ubiti ako se približi njegovoj kćeri. A. L. je zatražila liječničku pomoć te prijavila slučaj policiji. Korisnica je također navela da joj je u više navrata telefonom prijetila i majka njezine partnerice jer nije željela da njezina kći bude u vezi s I. H., budući da se radi o istospolnoj vezi.

Sa strankom je obavljen razgovor radi savjetovanja. Angažirana je odvjetnica za rad na slučaju. Zatraženo je izvješće o poduzetim radnjama od strane policije i Općinskog državnog odvjetništva u Dubrovniku.

ODO Dubrovnik podnio je optužni prijedlog protiv počinitelja zbog kaznenog djela iz čl. 129. st. 2. Kaznenog zakona – prijetnja. U tijeku je kazneni postupak.

Od Ministarstva unutarnjih poslova zaprimljeno je izvješće da su povodom kaznene prijave A. L. proveli krim obradu i spis dostavili ODO-u Dubrovnik.

Napominjemo da se u ovom slučaju radilo o fizičkom napadu na javnom mjestu, motiviranom seksualnom orijentacijom oštećenice, te da policija nije podnijela kaznene prijave za nasilničko ponašanje i rasnu i drugu diskriminaciju, kao što ni ODO Dubrovnik nije podnio optužni prijedlog za navedena kaznena djela.

Dana 12.7.2010. održana je glavna rasprava povodom optužnog prijedloga koji je podnijelo ODO Dubrovnik za kazneno djelo prijetnje. Stranka je upućena da može podnijeti kaznene prija-

ve za kaznena djela nasilničkog ponašanja iz čl. 331. KZ rasne i druge diskriminacije i iz čl. 174. st. 1. KZ. Zbog male sredine gdje se napad dogodio stranka je odlučila da neće sama pokretati one postupke koje nisu pokrenula tijela državne vlasti.

— *Napad na Damira Gerovca*

Dana 4. travnja 2010. godine oko 23 sata g. Damir Gerovac je napadnut dok se vraćao kući u centru Zagreba. Bilo je mračno i padala je kiša, te je ušao u prolaz na Iblerovom trgu. Čuo je nekoga kako trči iza njega nakon čega je udaren u glavu odstraga. Pao je na zemlju i vidio grupu mladića koji su ga počeli udarati, vičući »pederu, ubit ćemo te!«

Uspio je pridići se i nogom udariti jednog od napadača, te je počeo glasno vikati. To je uplašilo napadače, te su otrčali. Otišao je kući i nazvao policiju i prijavio napad. Također je zatražio liječničku pomoć, međutim imao je lake tjelesne ozljede.

26. travnja upućen je zahtjev MUP-u, PU Zagrebačkoj radi dostavljanja izvješća o poduzetim radnjama, te je nakon toga poslano i više požurnica.

19. listopada 2010. godine zaprimljeno je Izvješće V PP Zagreb o poduzetim radnjama glede prijavljenog napada na stranku. U Izvješću se navodi da je g. Gerovac dana 28. travnja 2010. godine «pozvan u službene prostorije V PP Zagreb, kada je istom predloženo nekoliko fotografija mlađih muških osoba koje su u kritično vrijeme legitimirane na postajnom području V PP Zagreb, a predmetni Damir Gerovac je među navedenim osobama, s 20%-om sigurnošću izdvojio dvije mlađe muške osobe, koje su nakon toga pozvane u službene prostorije V PP Zagreb. S istima je na okolnosti štetnog događaja obavljen obavijesni razgovor, te je tom prilikom utvrđeno da se navedene osobe ne mogu dovesti u svezu s počiniteljem napada na predmetnog Damira Gerovca.»

Stranka nas je obavijestila da je na prepoznavanju putem fotografija s 90% sigurnosti (a ne 20%!) prepoznala napadače, dok se u izvješću navodi da je počinitelj prepoznat sa značajno manjom sigurnošću. Nakon istražnih radnji, ta osoba nije dovedena na prepoznavanje. Identitet napadača nikad nije utvrđen.

— *Napad na maloljetnika i njegovu majku*

Dana 2. srpnja 2010. godine korisnica i njen maloljetni sin prolazili su u večernjim satima pored Dinamovog stadiona. Nekoliko djevojaka iz grupe koja je sjedila u blizini počelo je vikati: „Pederu, pederu, jesi ti muško ili žensko?“ Nakon toga jedan mladić iz iste grupe ih je počeo pratiti na biciklu, dovikujući „Na što ti sin liči? Treba ga ubiti!“ Ušli su u tramvaj i mladić ih je pratio u tramvaj. Ubrzo je došla još skupina od 10-15 maloljetnika od oko 15-16 godina obrijanih glava. Oni su nastavili s vrijeđanjem, prijetnjama i udarali su šakama u tramvaj. Na kraju su izašli.

Korisnica je odlučila da ne želi podnijeti kaznenu prijavu, ali je htjela obavijestiti organizacije o napadu.

— *Napad na Gorana Hadžića*

Napad na g. Gorana Hadžića dogodio se u noći 6./7. studenog 2010. godine oko 2 sata. G. Hadžić je napad prijavio Pravnom timu Iskoraka i Kontre i zamolio nas da informacije navedene u izjavi prosljedimo medijima. Angažiran je također odvjetnik za rad na slučaju.

Miroslav Šarić (24), nogometaš prve hrvatske nogometne lige (bivši nogometaš Dinama, sada igra za Inter) i njegov brat Marko Šarić (21) pratili su g. Hadžića nakon izlaska iz gej lokala. Bez ikakvog povoda nasrnuli su na g. Hadžića te u namjeri da ga usmrte, srušili su ga na pod i udarali nogama isključivo u glavu, a u svom naumu da ga usmrte bi zasigurno i uspjeli da nisu bili spriječeni dolaskom četvero prolaznika. Dok su ga udarali nogama u glavu, obojica napadača su višekratno ponavljala riječi: „Udri ga! Ubij ga! Ubij ga! Mamu mu jebem pedersku!“

G. Hadžić, inače hrvatski branitelj i ratni vojni invalid, zadobio je teške tjelesne ozljede u vidu frakture nosa sa pomakom, hematoma po licu, te razderotine usnice (7 šavova). Zbog krvarenja iz glave zadržan je u bolnici u Vinogradskoj ulici na odjelu za neurokirurgiju više dana.

Općinsko državno odvjetništvo u Zagrebu je napad okvalificiralo kao kazneno djelo nanošenja teških tjelesnih ozljeda u stjecaju s kaznenim djelom nasilničkog ponašanja, te ga je okvalificiralo kao zločin iz mržnje.

Napadači su zadržani u pritvoru u Zagrebu. 1. ročište u ovom slučaju održano je 29. prosinca 2010. godine na Općinskom kaznenom sudu u Zagrebu.

— *Pravo na azil u Republici Hrvatskoj zbog progona na temelju seksualne orijentacije, odnosno rodnog identiteta*

Dana 5. listopada 2009. godine organizacija Human Rights Watch dovela nas je *e-mailom* u kontakt sa S. N., stranim državljaninom koji ima status tražitelja azila u Republici Hrvatskoj.

Korisnik se nalazio u prihvatnom centru. Kao razlog napuštanja zemlje podrijetla naveo je da je u zemlji podrijetla (ne navodimo je zbog zaštite korisnika) diskriminiran jer je homoseksualac. Hodao je po gradu (u kojem je živio) u ženskoj odjeći 20. rujna 2006. godine, policija ga je privela i zadržala 24 sata. Nakon toga, 25. rujna 2006., policija je došla u njegov stan, istukla ga i bacila kroz prozor s četvrtog kata. Tom prilikom je zadobio teške ozljede, prijelome kostiju, ključne kosti i rebra te mu je zbog toga odstranjena slezena. Imao je teško krvarenje (izgubio je dvije i pol litre krvi) i oštećenje jetara. U bolnici je izjavio da je sam skočio kroz prozor, jer se bojavao policije. Nakon liječenja iz opće bolnice otpušten je 27. studenog 2006. godine. U prosincu 2006. policija je ponovno došla k njemu u stan i odvela ga u psihijatrijsku ustanovu. Pobjegao je 2007. godine te pokušao otići u Francusku, ali ga je policija zaustavila u zračnoj luci i oduzela mu međunarodnu putovnicu te ga vratila u psihijatrijsku ustanovu u kojoj je boravio do 2009. godine. Ondje su ga maltretirali bolničari, vezali ga za krevet i tukli te mu stavljali jastuk preko glave da ne ostanu modrice. Iz bolnice je pobjegao u svoju kuću za odmor te je na internetu istraživao mogućnosti ilegalnog napuštanja zemlje. Zbog navedenog se tri puta žalio državnom odvjetništvu u mjestu u kojem je živio, ali nisu mu nijednom odgovorili.

Korisnik u zemlji podrijetla nikad nije bio kažnjavan te nije imao drugih problema vezanih uz posao, vojsku, vjersku ili političku pripadnost.

Naveo je da zemlju podrijetla nije napustio zbog ekonomskih razloga, nego zato što je bio zatvoren u psihijatrijsku ustanovu jer je homoseksualac. Ne može se skloniti u neki drugi dio svoje zemlje, jer ga traži policija u cijeloj zemlji. Ako bi se vratio u svoju zemlju, sigurno bi ga ponovno smjestili u psihijatrijsku ustanovu.

U svrhu pojašnjenja razloga zbog kojih je podnesen zahtjev za azil, korisnik je saslušan 7. rujna 2009. godine u Prihvatilištu za tražitelje azila. Tom prilikom je izjavio da je imao problema s policijom zbog svoje homoseksualnosti. Šetao je gradom u ženskoj odjeći 20. rujna 2006. godine i policija ga je privela u policijsku postaju. Ondje su ga tukli i zadržali 24 sata. Stranka je zamoljena da detaljnije opiše situaciju vezanu za prvo privođenje 20. rujna 2006. te je naveo da ga je policajac susreo u parku i rekao mu da ne smije hodati u ženskoj odjeći te ga priveo da razjasne situaciju. Tek na postavljeno pitanje kako su u pritvoru postupali prema njemu korisnik je naveo da su ga tukli pendrekom po nogama i vrijeđali te rekli da ne smije šetati gradom u ženskoj odjeći niti živjeti životom homoseksualca. Prisilili su ga da prizna da je homoseksualac. Na pitanje voditeljice postupka smatra li se homoseksualcem potvrdno je odgovorio. Policija mu je 27. rujna 2006. oko 5 sati ušla u stan, u kojem je bio sam. Znali su gdje se nalazi, jer im je kad su ga prvi put priveli rekao da na toj adresi povremeno boravi. Rekli su da u zemlji ne žele homoseksualce, istukli ga i bacili kroz prozor s četvrtog kata. Zbog toga je dva mjeseca bio u bolnici, operirao je slezenu te su mu šivali jetra i pluća. Prilikom pada slomio je rame, ruku i kuk te su mu kosti nepravilno zarasle. U bolnici je izjavio da je sam skočio kroz prozor, jer se bojao da mu se policija ne osveti. Treći susret s policijom dogodio se u 12. mjesecu 2006. godine, kad su došli po njega u stan i odveli ga u psihijatrijsku ustanovu. Ne sjeća se je li tada bio sam u stanu. Smatra da ga je policija smjestila u psihijatrijsku ustanovu samo da ga se riješe, kako se ne bi mogao žaliti na njih. U toj ustanovi dijagnosticirali su mu shizofreniju, ali tvrdi da nije bolestan. Prilikom smještaja oduzeli su mu sve dokumente.

Korisnik je naveo da prije navedenog privođenja 20. rujna 2006. žensku odjeću nije nikada nosio u javnosti, nego samo po stanu. Nakon privođenja žensku odjeću nije nosio po gradu jer se bojao policije. Smatra da je homoseksualac od svoje 18. godine, ali se ne sjeća otkad nosi žensku odjeću. Prije navedenih događaja nikada nije imao problema s policijom. Koliko mu je poznato, u zemlji njegova podrijetla muškarcima nije zabranjeno nositi žensku odjeću.

Oslobođen je od služenja vojnog roka zbog problema sa srcem. Najprije je dobio odgodu, a zatim je oslobođen zbog ozljede slezene. Poziv za vojsku dobiva se nakon navršenih 18 godina života.

U prihvatilištu za tražitelje azila ne nosi žensku odjeću (iako je imao potrebu za tim), zato što ondje borave muslimani, po čijoj je vjeri to zabranjeno, pa se boji da ga ne istuku. Ni po gradu nije hodao u ženskoj odjeći jer se boji da bi imao problema.

Odlučio je u Hrvatskoj zatražiti azil jer mu je to bio najjeftiniji način napuštanja zemlje podrijetla. Smatra da bi povratkom u zemlju podrijetla ponovno imao problema zbog homoseksualnosti (a možda bi bio i ubijen) te da se ne može skloniti nigdje u zemlji podrijetla. Također je naveo da ga u zemlji podrijetla traži policija, jer oni smatraju da bi trebao biti u psihijatrijskoj ustanovi. Zbog zatvaranja u tu ustanovu žalio se gradskim vlastima, ali mu nikada nisu odgovorili.

Nakon uspostavljanja kontakta s korisnikom putem *e-maila*, održan je sastanak radi savjetovanja te je angažiran odvjetnik za rad na slučaju. Dana 23. studenog 2009. održan je sastanak s voditeljicom postupka za odobravanje azila. Dana 27. studenog 2009. predan je podnesak Prihvatilištu za tražitelje azila, u vezi s postupkom odobrenja azila. Također, u MUP-ov Odjel za strance i azil Kontra je uputila pismo potpore zahtjevu za odobrenje azila korisniku.

26. siječnja 2010. godine zaprimile smo Rješenje Ministarstva unutarnjih poslova kojim se stranci odbija zahtjev za azil u kojemu se navodi kako nije utvrđeno da je imenovani bio progla-

njan iz razloga pripadnosti određenoj rasi, vjeri, nacionalnosti, društvenoj skupini ili zbog političkog mišljenja ili da bi mu zbog toga prijetila opasnost povratkom u zemlju podrijetla. Nadalje, rečeno je kako je utvrđeno da podnositelj zahtjeva svoju homoseksualnu orijentaciju može ispoljavati bez ikakvog problema ili straha da bi zbog toga mogao biti diskriminiran, a kamoli proganjan. Nadalje, navodi se da je podnositelj iznio čitav niz činjenica koje su bile nedosljedne te proturječne same sebi i iznesenim izvješćima. Za primjer se navodi da je stranka prvo izjavila da je bačena s trećeg kata, a zatim s četvrtog kata zgrade. **Prema ocjeni nadležnog tijela, podnositeljvom subjektivnom strahu od proganjanja nedostaje objektivni element da bi njegov strah od proganjanja bio osnovan.**

9. veljače 2010. godine predana je žalba na Rješenje, budući da su u Rješenju selektivno citirani Izvještaji međunarodnih organizacija koji se tiču ljudskih prava samo vezano za stanje u zakonodavstvu, dok su namjerno izostavljeni dijelovi koji se tiču faktičnog stanja ljudskih prava u zemlji porijekla. Ovakav postupak Ministarstva, kao i činjenica da vrlo mali broj odobrenih zahtjeva za azil u RH, navodi nas na zaključak da nema političke volje za odobravanjem azila.

16. travnja 2010. godine stranka je izjavila kako želi odustati od postupka i vratiti se u matičnu zemlju. Stranka je upućena na odvjetnika iz matične zemlje s kojim smo ostvarile suradnju vezano za ovaj slučaj i kojem se može obratiti ako bi imao problema.

19. travnja 2010. godine upućen je podnesak Ministarstvu unutarnjih poslova, Odjela za strance i azil kojim se povlači izjavljena žalba po izričitoj uputi stranke, te je predmet obustavljen.

— *Pravo na azil u Republici Hrvatskoj zbog progona na temelju rodnog identiteta*

Stranka (državljanin Filipina, transrodna osoba) nam se obratila u studenom 2009. godine. Boravila je u Hrvatskoj zahvaljujući vizi za privatni posjet kod svog partnera koji je hrvatski državljanin. Stranka nas je kontaktirala i rekla nam da se boji vratiti se na Filipine jer je tamo zbog svog rodnog identiteta u više navrata bila fizički napadana i kamenovana na ulici i jer joj obitelj prijete da će je ubiti, a policija joj ne pruža zaštitu, te da želi ostati u Hrvatskoj. Policajac ju je tražio seksualnu uslugu u zamjenu za policijsku intervenciju. Angažirana je odvjetnica za rad na slučaju, te je podnesen zahtjev za azil u RH 30. prosinca 2009. godine.

1. travnja 2010. godine doneseno je Rješenje Ministarstva unutarnjih poslova kojim se stranci odbija zahtjev za azil jer je ocijenjeno kako tražitelj azila nije naveo razloge iz kojih bi bilo vidljivo da je proganjan zbog svoje rase, vjere, nacionalnosti, pripadnosti određenoj društvenoj skupini ili političkom mišljenju. U bitnom se nadalje navodi kako državne vlasti tražitelja azila nisu nikada proganjale zbog vjerske, političke ili etničke pripadnosti, državljanin je Republike Filipini, kršćanske je vjeroispovijesti, pripada Crkvi Isusovoj. Nastavno se navodi da je tražitelj zemlju podrijetla napustio iz ekonomskih razloga te se s time u vezi obrazlaže da se, prema Priručniku o postupku i uvjetima za utvrđivanje statusa izbjeglice, osoba koja je zemlju podrijetla napustila isključivo iz ekonomskih razloga, ta osoba smatra ekonomski emigrant, a ne azilant. Uz navedeno rješenje stranci je izdana i zapovijed o napuštanju RH u roku od 15 dana.

Dana 5. svibnja 2010. godine podnesena je žalba na rješenje o azilu. U žalbi su detaljno argumentirani razlozi iz kojih proizlazi osnovanost traženja azila te se osporavaju navodi iz Rješenja MUP-a s obzirom da obrazloženje sadrži citate iz službenih stranica institucija i tijela Republike Filipini, koje sadrže formalne izjave o zaštiti ljudskih prava. MUP nije naveo sva ona izvješća

koja upozoravaju na stanje ljudskih prava na Filipinima, a na koje upućuju udruge i Komisija za ljudska prava kao nezavisna državna agencija.

Dana 8. srpnja 2010. godine održano je saslušanje pred drugostupanjskim tijelom - Povjerenstvom za azil RH.

Dana 8. srpnja 2010. godine Povjerenstvo za azil je donijelo Rješenje kojim se odbija žalba, a u kojem se u bitnom ponavlja argumentacija prvostupanjskog rješenja.

Dana 29. rujna 2010. godine zaprimile/-i smo Rješenje MUP-a kojim se odbija odgoda izvršenja Rješenja MUP-a od 1.04.2010. godine

Dana 7. listopada 2010. godine stranka je pokrenula postupak pred Upravnim sudom i predložila odgodu izvršenja do odluke Upravnog suda.

Dana 19. listopada 2010. godine MUP je ostavio stranci poziv da se javi u policijsku postaju Novi Zagreb, što je ona odmah i učinila. Kada je došla u policijsku postaju oduzeta joj je sloboda, kazano joj je da je u prekršaju jer je nezakonito u RH i da će protiv nje biti podnesen optužni prijedlog Prekršajnom sudu radi nezakonitog boravka u RH.

Kasnije istoga dana policija je stranku preprtila na dežurni Prekršajni sud u Oranicama, te je održana rasprava. Na raspravi se stranka izjasnila da se ne osjeća krivom, iznijela je svoju obranu, te je njena braniteljica sudu predočila dokumente iz kojih proizlazi da ona nije nezakonito u RH jer da je pokrenula postupak radi dobivanja azila, da je pokrenula upravni spor, te da je predložila odgodu izvršenja do odluke Upravnog suda koja joj nikada nije dostavljena.

Sud je donio odluku da će se postupak nastaviti, **zabranjuje napuštanje teritorija RH stranci, oduzima joj putovnicu i pušta ju da se brani sa slobode.**

Nakon što je sudska odluka uručena stranci, na sudskom hodniku prilazi joj policajac koji je bio na raspravi i nije imao nikakvih primjedbi (sudac ga je upitao ima li što za reći), oduzima joj slobodu, odvodi je na dežurni odjel jedinice za zadržavanje i preprate, provode upravni postupak i izriču joj mjeru protjerivanja iz zemlje, te je odvođe u Ježevu.

Policija si je uzela za pravo da na štetu stranke promijeni odluku suda i protjera je iz Republike Hrvatske. Policija je odvjetnici odbila dostaviti Rješenje, te joj nije dozvolila da kontaktira stranku, dakle stranci nije omogućeno da ima odvjetnika. Također, stranci nije omogućeno da iskoristi pravo na telefonski poziv po dolasku u Ježevu. Njen partner i njegova obitelj su cijelu noć čekali poziv.

Nezamislivo je da policija na štetu stranke derogira odluku suda donesenu na temelju neposrednog izvođenja dokaza u kontradiktornom prekršajnom postupku.

Zatražile/-i smo od MUP-a da stranka bude odmah puštena na slobodu sukladno odluci Prekršajnog suda u Oranicama i zakonima Republike Hrvatske, te smo o svemu navedenom obavijestile/-i medije.

Punomoćnica stranke obavila je brojnu korespondenciju s Prihvatnim centrom u Ježevu vezano za stupanje u kontakt sa strankom.

Dana 22. listopada 2010. MUP-u je upućen zahtjev radi hitnog puštanja na slobodu. Kasnije istoga dana stranka je otpuštena iz Prihvatnog centra, a MUP je nastavio s aktivnostima za vraćanje u matičnu zemlju.

Zbog nezakonitog rada policije u postupak se uključio i Pučki pravobranitelj RH koji je dana 27. 10. zatražio izvješće MUP-a.

26. listopada 2010. uputile/-i smo zahtjev Europskom sudu za ljudska prava u Strasbourgu zbog teškog kršenja ljudskih prava naše klijentice, kako bi sud izrekao privremenu mjeru primjenom pravila 34. kojom će se zabraniti RH da protjera našu stranku.

Sud je zauzeo stav da nema razloga za izricanje privremene mjere, te je stranci ostavio rok za podnošenje redovnog zahtjeva Europskom sudu, što je stranka i učinila dana 24. 11. 2010. godine jer je stranci povrijeđeno pravo na slobodu i osobnu sigurnost i pravo na pošteno suđenje, a u slučaju protjerivanja bilo bi joj povrijeđeno jamstvo prava na život i jamstvo da se nitko ne smije podvrgnuti mučenju i nečovječnom ponašanju jer je kamenovana više puta na cesti zbog svog rodnog identiteta.

Dana 23. 11. 2010. godine podnesena je žalba protiv Rješenja MUP-a od 29.09 2010. kojim se odbija odgoda izvršenja Rješenja MUP-a od 1. 4. 2010. godine. Uz žalbu podnesen je i prijedlog radi odgode izvršenja Rješenja od 29. 9. 2010.

Dana 25. studenog 2010. godine MUP je donio Rješenje kojim se odbacuje žalba od 23. studenog 2010. godine zbog čega je stranka bila prisiljena podnijeti novu žalbu dana 28. prosinca 2010. godine.

— *Zaštita prava na privatnost transrodnog djeteta*

Dana 21. svibnja 2009. godine obratila nam se majka djeteta S. F. Obavljen je razgovor s majkom radi uvida u pravne probleme koje dijete S. F. ima nakon početka postupka promjene spola.

S. F. je dijete koje duži niz godina živi u drugom rodnom identitetu. Dijete je doživljavalo maltretiranje od strane profesora i učenika u osnovnoj školi zbog svog rodnog identiteta te je 2008. godine reagirala Pravobraniteljica za djecu uputivši dopis školi, nakon čega se situacija poboljšala. Ime djeteta je promijenjeno u neutralno na zahtjev majke (pod obrazloženjem da ga svi tako zovu), međutim, u rodnom listu je vidljivo da je izvršena izmjena jer je promjena imena unesena u naknadnim bilješkama. Spol djeteta na dokumentima nije bilo moguće izmijeniti jer dijete nije prošlo cijelu operaciju promjene spola.

Majka je također navela da u učeničkoj knjižici djeteta piše staro ime te izrazila strah da bi zbog toga dijete moglo imati problema nakon upisa u srednju školu (jer bi već pri upisu budući profesori saznali za promjenu spola djeteta).

Dana 16. srpnja 2009. g. upućen je dopis osnovnoj školi koju pohađa S. F. na ruke ravnateljicu škole. U dopisu je zatraženo od škole da izvrši prijepis učeničke knjižice s novim imenom djeteta.

U razgovoru s uredom ravnatelja postignuta je suglasnost da će se rješenje pokušati pronaći tijekom rujna.

U razgovoru s odvjetnicom ravnateljica škole navela je da učenička knjižica nije dokument koji se treba predočavati prilikom upisa u srednju školu te da će djetetu biti izdana svjedodžba s imenom kojim se služi u pravnom prometu.

Naime, s obzirom na ustavnopravnu obvezu zaštite dobrobiti djeteta, a s obzirom na činjenicu da se stručnjaci slažu da bi bilo uputno promijeniti osobne dokumente djeteta, prikupljena su mišljenja liječnika i pravobranitelja kako bi se djetetu u rodnom listu izvršila promjena spola

na temelju činjenice da već dugo živi u drugom rodnom identitetu, a neovisno o tome što nije izvršen operativni zahvat.

20. travnja 2010. godine podnesen je zahtjev za promjenu podataka o spolu i osobnom imenu stranke u temeljnom upisu matice rođenih Uredu državne uprave iz razloga što stranka od najranijeg djetinjstva živi u izabranom rodnom identitetu što potkrepljuje obilna medicinska dokumentacija.

12. svibnja 2010. godine zaprimljeno je Rješenje Ureda državne uprave kojim se obija zahtjev iz razloga što stranka nije dostavila liječnički dokaz o provedenoj trećoj fazi postupka promjene spola, odnosno dokaz o izvršenoj operaciji spola.

26. svibnja 2010. podnesena je žalba na Rješenje Ureda državne uprave kojom se isto u cijelosti pobija kao nezakonito. Naime, u obrazloženju pobijanog Rješenja se u bitnome navodi kako je za odobrenje upisa promjene spola u DMR (državnu maticu rođenih) potreban liječnički dokaz o provedenoj trećoj fazi postupka promjene spola, a to je operacija promjene spola, odnosno fizička promjena. Unatoč argumentiranom i obrazloženom zahtjevu, naslovljeno tijelo je svoje rješenje šturo obrazložilo ne osvrćući se na argumentaciju podnositelja kojom potkrepljuje opravdanost svog zahtjeva. Također, naslovljeno tijelo se upušta u arbitrarno tumačenje podzakonske odredbe odnosno izraza «odgovarajuća medicinska dokumentacija» iz Naputka o provedbi Zakona o državnim maticama, bez uzimanja u obzir predočene argumentacije.

Ukazali smo na povredu čl. 6. st. 1. (pravo na pošteno suđenje) Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, a koji se analogno primjenjuje i na upravne postupke, a koji određuje da, radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi ili u slučaju podizanja optužnice za kazneno djelo protiv njega, svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično, javno i u razumnom roku ispita njegov slučaj.

Vezano za arbitrarno tumačenje izraza «odgovarajuća medicinska argumentacija», istaknule/-i smo da ni u Zakonu o državnim maticama, a niti u Naputku o provedbi Zakona o državnim maticama i upisu posvojenja u maticu rođenih nije definirano što znači «odgovarajuća medicinska argumentacija». Dakle, Ured se neosnovano pozvao na argumentaciju da se pod izrazom «odgovarajuća medicinska dokumentacija» podrazumijeva liječnički dokaz o operaciji spola, odnosno fizičkoj promjeni spola.

Dana 17. lipnja 2010. zaprimljeno je Rješenje Ministarstva uprave kojim se odbija žalba izjavljena protiv Rješenja Ureda državne uprave. U obrazloženju Rješenja se ponovo navodi da nije provedena operacija promjene spola.

Napominjemo da smo u više navrata kontaktirali Pravobraniteljicu za djecu vezano za ovaj slučaj. Pravobraniteljica je zatražila očitovanje Ministarstva uprave vezano za ovaj slučaj.

U dopisu od Ministarstva uprave od 14. listopada 2010. navedeno je između ostalog:

Nadalje, iznosimo da je točna činjenica da Zakon o državnim maticama i Naputak za provedbu Zakona o državnim maticama i upisu posvojenja u maticu rođenih ne definira izraz «odgovarajuća medicinska dokumentacija», a to iz razloga što tijelo državne uprave nije nadležno da propisuje vrstu medicinske dokumentacije kojom bi se dokazivala promjena spola. Termin «promjena spola» je medicinski termin koji prodrzumijeva promjenu spola medicinskim zahvatom, a što bi trebalo biti potkrijepljeno i odgovarajućom medicinskom dokumentacijom.

Posebno ukazujemo da u Republici Hrvatskoj nema propisa kojima bi bilo detaljno uređene medicinske i pravne pretpostavke za operativni zahvat promjene spola. S tim u svezi ukazujemo da tijela nadležna za evidentiranje promjene osobnih podataka nisu ovlaštena procjenjivati pravni aspekt transeksualnih osoba i medicinski postupak promjene spola, budući da je to upravno područje zdravstva, te bi i sam postupak promjene spola trebalo urediti pravnim propisima iz njihove nadležnosti. Stoga, predlažemo da sukladno ovlastima koje proizlaze iz Zakona o pravobranitelju za djecu pokrenete inicijativu za donošenje propisa kojim bi se reguliralo pitanje promjene spola i pravni aspekt transeksualnih osoba u RH.

Također, Pravobraniteljica je zatražila od Hrvatske liječničke komore odgovore na pitanja «Što predstavlja odgovarajuću medicinsku dokumentaciju za rješavanje o zahtjevu za upis promjene spola?» i «Koliko su stajališta hrvatske prakse usklađena s praksom Europskog suda za ljudska prava kada se rješava o zahtjevu za upis promjene spola?»

U odgovoru Hrvatske liječničke komore Pravobraniteljici od 20. rujna 2010. navodi se: U Republici Hrvatskoj je kao jedini takozvani poseban zakon (*lex specialis*) koji uređuje područje medicinske dokumentacije na snazi Zakon o evidencijama u oblasti zdravstva, donesen u travnju 1978. godine a preuzet u hrvatsko zakonodavstvo Zakonom o preuzimanju saveznih zakona iz oblasti zdravstva. Medicinsku dokumentaciju u obveznom zdravstvenom osiguranju uređuju opći akti Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje, konkretno Općim uvjetima ugovora o provođenju zdravstvene zaštite iz obveznog zdravstvenog osiguranja kojima se utvrđuje ostvarivanje ugovorene zdravstvene zaštite s Hrvatskim zavodom za zdravstveno osiguranje određeno je da će medicinska dokumentacija vezana uz provođenje ugovorene zdravstvene zaštite za osigurane osobe (povijesti bolesti, otpusna pisma i drugo) biti sastavljena prema pravilima struke. Niti jedan od spomenutih akata ne daje odgovor na uvodno postavljeno pitanje.

Na drugo pitanje HLK se nije našla kompetentnom komentirati.

U dopisu kojim smo se obratili još 14. srpnja 2010. godine Pravobraniteljici za djecu istknule/- i smo da prema važećim propisima nije izričito definirano što znači pojam «odgovarajuća medicinska dokumentacija». S obzirom na navedeno, nadležna upravna tijela si dopuštaju široku slobodu diskrecijske ocjene pri odlučivanju o zahtjevima stranaka. U praksi Europskog suda za ljudska prava javlja se standard pod nazivom «margin of appreciation», a odnosi se na određeni «manevarski» prostor, odnosno slobodu koju ESLJP dopušta nacionalnim institucijama u ispunjavanju svojih obveza vezano za provedbu Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda. No, ne može se govoriti o «manevarskom» prostoru tijela državne uprave kada u nacionalnom okviru medicinska struka, koja je prva pozvana definirati «odgovarajuću medicinsku dokumentaciju» u Republici Hrvatskoj govori u prilog tome da se stranci, temeljem priložene medicinske dokumentacije treba odobriti promjena podataka o spolu i imenu u temeljnom upisu matice rođenih.

Medicinska struka sačinila je dokumentaciju kojom je sadržajno obrazložila potrebu promjene podataka o spolu i imenu u temeljnom upisu matice rođenih za maloljetnu stranku. Trenutno pravni propisi ne sadrže definiciju «odgovarajuće medicinske dokumentacije».

S obzirom da pravni standard u nedoumici treba uvijek ići u korist stranke, osobito kada je ona malodobna, te s obzirom na druge pravne standarde za zaštitu ljudskih prava, predloženo je Pravobraniteljici da u skladu sa zakonskim ovlastima, da preporuku upravnom tijelu da riješi žalbu stranke u skladu s važećim međunarodnim ugovorima vezano za zaštitu ljudskih prava i

djece. Međutim, kao što je gore opisano, Pravobraniteljica je tražila očitovanje od institucija, spominjući i mogućnost donošenja zakona koji bi detaljnije definirao ovu problematiku, ali nije dala preporuku za pozitivno rješavanje ovog slučaja.

Posebno napominjemo da je Pravobraniteljica za djecu svu korespondenciju vezano za ovaj slučaj prosljeđivala na Ministarstvo pravosuđa, Upravu zastupnice Vlade RH pred Europskim sudom za ljudska prava i drugim EU sudovima, n/p gđe. Štefice Stažnik. To ukazuje na činjenicu da je Ured svjestan kršenja ljudskih prava djeteta, te se radi o pokušaju prebacivanja odgovornosti na zastupnicu Vlade RH za koju se danas već očigledno predviđa da će zastupati RH u postupku pred Europskim sudom za ljudska prava. Taj postupak se može izbjeći ako Vlada postupi po zakonu. Međutim, radi se očito o nedostatku volje za zaštitu prava transrodnih osoba.

— *Pravo na zdravstvenu zaštitu transrodnog muškarca*

Dana 25. studenog 2009. godine obratio nam se korisnik koji je naveo da nije bio u mogućnosti dovršiti postupak promjene spola u Hrvatskoj jer nema stručnjaka koji bi bili u mogućnosti izvršiti potrebne operacije. Održan je sastanak sa strankom te je izvršen uvid u cjelokupnu medicinsku dokumentaciju koju stranka posjeduje. Stranka je upućena u postupak radi stjecanja uvjeta za pokretanje postupka pred HZZO-om u cilju financiranja operacije promjene spola u inozemstvu.

14. lipnja 2010. godine predan je zahtjev za ostvarenje prava na zdravstvenu zaštitu u inozemstvu na teret sredstava Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje (HZZO).

15. rujna 2010. godine stranka je dala izjavu kojom odustaje od daljnjeg vođenja postupka pred HZZO radi upućivanja na liječenje u inozemstvo na teret sredstava obveznog zdravstvenog osiguranja.

— *Diskriminacija na Fakultetu organizacije i informatike u Varaždinu*

Dana 9. studenog 2009. godine obratio nam se dr.sc. Dario Krešić, viši asistent na Fakultetu organizacije i informatike u Varaždinu.

Naime, g. Krešić nam se obratio prvi puta 2009. godine zbog uznemiravanja na radnom mjestu od strane kolega profesora na fakultetu i neposredno nadređene osobe prof. dr. sc. Željka Hutinskog.

Kolege i nadređeni su ponavljano iznosili šale i opaske kojima su se ismijavali sa seksualnom orijentacijom g. Krešića.

Nakon dopisa kojeg je naš odvjetnik uputio upravi fakulteta 27. studenog 2009. godine, prof. dr. sc. Kliček i prof. dr. sc. Hutinski pismeno su se ispričali zbog uznemiravanja. Nakon toga naš klijent je očekivao normalizaciju odnosa na fakultetu, međutim upravo suprotno se dogodilo. G. Krešić je sustavno sprječavan u napredovanju na radnom mjestu, a odnosi s kolegama su se dodatno pogoršali.

Diskriminacijom se prema Zakonu o suzbijanju diskriminacije smatra stavljanje u nepovoljniji položaj bilo koje osobe po osnovu seksualne orijentacije.

Zbog svega navedenog naš klijent je 16. prosinca 2010. godine podnio individualnu tužbu Općinskom sudu u Varaždinu kojoj su se udruge Kontra i Iskorak pridružile kao umješači. Angažiran je odvjetnik da zastupa g. Krešića u postupku.

Tužba protiv Fakulteta organizacije i informatike u Varaždinu je prva tužba tog tipa, što je izuzetno važno jer građani općenito zbog straha od gubitka radnog mjesta ne prijavljuju diskriminaciju na radnom mjestu.

Također, većina LGBT osoba ne prijavljuje diskriminaciju iz straha od otkrivanja seksualne orijentacije, straha od diskriminacije i nepovjerenja u državne institucije.

Ovakvo diskriminativno postupanje osobito je sramotno za jednu obrazovnu instituciju.

U presudi očekujemo utvrđenje diskriminacije, zabranu sprječavanja napredovanja i svako buduće suzdržavanje od diskriminatornog postupanja.

— *Diskriminacija prilikom učlanjenja u strukovnu organizaciju*

U veljači 2010. godine kontaktirala nas je stranka jer smatra da joj je odbijen zahtjev za članstvo u strukovnoj organizaciji (iako zadovoljava uvjete za članstvo) jer su joj neki radovi sadržali LGBT tematiku. Organizirano je savjetovanje s odvjetnikom. Stranka je odlučila da se neće još žaliti, te da će pokušati još sljedeće godine zatražiti članstvo u istoj organizaciji.

— *Promjena podataka o spolu na diplomu fakulteta PMF*

Stranka nam se obratila prvi puta 28. srpnja 2010. godine. M.L. je promijenila spol i osobno ime te u skladu s time od Sveučilišta u Zagrebu, Prirodoslovno – matematičkog fakulteta u Zagrebu zatražila 26. veljače 2010. izdavanje nove diplome u skladu s izmijenjenim podacima.

12. srpnja 2010. godine doneseno je Rješenje kojim se navedeni zahtjev odbija s obrazloženjem da «u spornoj situaciji nije moguće izdati novu diplomu s izmijenjenim podacima, budući da važećim propisima takva mogućnost nije sankcionirana, utoliko više što Fakultet u obavljanju javne ovlasti, diplome kao javne isprave izdaje u skladu s podacima iz službene evidencije u trenutku izdavanja diplome, koji trenutak podrazumijeva i određeno statusno stanje osobe kojoj se takva diploma izdaje (uključujući i spol), to je valjalo odlučiti kao u izreci ovog rješenja.»

Odvjetnica je angažirana za rad na slučaju. 29. srpnja 2010. godine predana je tužba Upravnom sudu Republike Hrvatske kojom se traži poništavanje pobijanog Rješenja kojim se odbija zahtjev za izdavanjem nove diplome zbog promjene spola. U tužbi smo se neposredno pozvali na Europsku konvenciju o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda zbog činjenice da je odlukom fakulteta povrijeđen čl. 8. Europske konvencije o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda. Uz navedeno ukazali smo i na povredu Zakona o suzbijanju diskriminacije, kao i činjenicu da je povrijeđen Pravilnik o sadržaju diploma i dopunskih isprava o studiju jer se stranka dužna u pravnom prometu koristiti novim imenom, a fakultet joj to onemogućuje.

19. studenog 2010. godine upućen podnesak sudu kojim se povlači tužba iz razloga što je fakultet, nakon što je zaprimio upravnu tužbu, promijenio odluku i izdao novu diplomu s promjenama koje su se zahtijevale.

— *Promjena podataka o spolu na diplomu fakulteta FER*

Stranka nam se obratila za pomoć 6. prosinca 2010. godine jer je promijenila spol i osobno ime te u skladu s time od Sveučilišta u Zagrebu, Fakulteta elektrotehnike i računarstva zatražila izdavanje nove diplome u skladu s izmijenjenim podacima, a što je navedeni fakultet dopisom odbio.

16. prosinca 2010. godine upućen je zahtjev Fakultetu da donese odluku u formi upravnog akta kako bi se protiv tog akta, u slučaju da fakultet odbije izdati novu diplomu, mogao pokrenuti upravni spor.

— *Zloupotreba Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji i Zakona o zaštiti osoba sa duševnim smetnjama*

6. prosinca 2010. godine stranka nas je pozvala u pomoć, jer su ga roditelji uz angažman policije smjestili na zatvoreni odjel psihijatrijske bolnice Jankomir protiv njegove volje zbog njegove homoseksualne orijentacije. Odmah smo angažirali odvjetnicu, koja je stupila u telefonski kontakt sa strankom i njegovim liječnikom, te je nakon pribavljenih punomoći dana 8. prosinca 2010. godine podnijela zahtjev MUP-u radi obavijesti o razlozima policijske intervencije, razlozima rješenja slobode stranke, kao i razlozima smještaja u psihijatrijsku bolnicu stranke protiv njegove volje. Istoga dana poslan je i zahtjev Psihijatrijskoj bolnici Jankomir radi hitnog otpuštanja stranke iz psihijatrijske bolnice.

Dana 27. prosinca 2010. MUP je odgovorio na zahtjev poslan 8. prosinca 2010. utvrđenjem da je stranka počinila prekršaj iz čl. 4. Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji, da su na intervenciju došli povodom dojave oca stranke. Prema izvješću MUP-a stranka je pokazivala znakove psihičke rastrojenosti te je prevezen u psihijatrijsku bolnicu.

Liječnik psihijatrijske bolnice je nakon razgovora sa strankom, njegovom odvjetnicom, te njegovom obitelji dana 9.12. otpustio stranku iz bolnice.

Povod puštanju iz bolnice MUP je stranku doveo u službene prostorije, dovršio prekršajnu obradu, podnio optužni prijedlog, te stranku prepratio dežurnom sucu Prekršajnog suda u Zagrebu.

Dana 9. prosinca 2010. održana je rasprava na kojoj je stranka iznijela svoju obranu te je od strane dežurnog suca pušten da se brani sa slobode.

Dana 19. siječnja 2011. godine sud je stranku proglasio krivom zbog nasilja u obitelji, jer da je bacio smjesu za kolače te mu izrekao novčanu kaznu u iznosu od 500,00 HRK.

Stranka nije htjela pokretati postupke protiv roditelja ni nastavljati s prekršajnim postupkom, jer i dalje mora živjeti s roditeljima budući da još nije završio fakultet, a boji se i razotkrivanja svoje seksualne orijentacije.

U ovom predmetu radi se o čistoj zloupotrebi Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji i Zakona o zaštiti osoba sa duševnim smetnjama, jer je stvarni razlog incidenta, a potom i smještaja na zatvoreni odjel Psihijatrijske bolnice, seksualna orijentacija stranke.

— *Diskriminacija na Sveučilištu u Zadru*

Studentica iz Zadra obratila nam se zbog diskriminacije na osnovi spolne orijentacije na predavanju prof. Mire Klarin. Naime, prilikom izlaganja seminara nekolicine studenata naziva

'Alternativni oblici roditeljstva' profesorica nije spriječila studente u izlaganju očito homofobne i znanstveno neutemeljene prezentacije. Umjesto opomene, profesorica je ustvrdila da je prezentacija odlično napravljena. Tu je istu prezentaciju profesorica stavila na službene stranice Sveučilišta u Zadru uz ostale prezentacije svojih studenata. Udruga Iskorak obratila se Pravobraniteljici za ravnopravnost spolova s molbom da se prof. Mira Klarin upozori na diskriminaciju koju nije pokušala spriječiti te da se makne sporna prezentacija sa službenih stranica Sveučilišta u Zadru. Dopisom Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova obaviješteni smo da je sporni sadržaj uklonjen sa službenih stranica Sveučilišta u Zadru nakon opomene prof. Miri Klarin.

— *«Antigay» prosvjedi*

Hrvatska čista stranka prava (registrirana politička stranka) i Hrvatski nacionalisti (prema navodima medija, radi se o udruzi) najavile su u lipnju 2009. godine prosvjed pod nazivom „Antigay prosvjed protiv gay parade – nedopustivo je da nam nameću svoj nakaradni stil života“. Prosvjed je najavljen za 13. lipnja 2009. – isto vrijeme kad i manifestacija Zagreb Pride.

Stavovi organizatora prosvjeda temeljili su se na nacističkim idejama o nadmoćnosti bijele rase, a web–stranice organizatora i najave prosvjeda bile su opremljene fašističkom ikonografijom i uputama za spravljanje oružja (Molotovljevi kokteli).

T-portal je objavio: “Kad su HČSP i Hrvatski nacionalisti najavili antigay prosvjed, otkrilo se da na njihovim internetskim forumima dominira govor mržnje, veličanje ustaštva i nacizma. Primjerice, udruga Hrvatski nacionalisti u pozivu na prosvjed putem interneta pozvala je ‘sve nacionaliste, domoljube, ustaše, fašiste, nacional-socijaliste, skinheade i ostale koji imaju hrabrosti’ da se ujedine protiv homoseksualaca i ‘svi zajedno uklone tu pošast’.”

Lezbijska grupa Kontra zatražila je 4. lipnja 2009. godine od nadležnih institucija da zabrane okupljanje, odnosno prosvjed pod nazivom „Antigay prosvjed“ Hrvatske čiste stranke prava i Hrvatskih nacionalista jer je isti sadržavao sve elemente kaznenog djela rasne i druge diskriminacije.

Naime, 4. lipnja 2009. godine Kontra je uputila hitan zahtjev Policijskoj upravi zagrebačkoj da stavi izvan snage rješenja kojima se odobrava održavanje javnog okupljanja, odnosno prosvjeda pod nazivom „Antigay prosvjed“ Hrvatske čiste stranke prava i Hrvatskih nacionalista, iz razloga što isti sadržava sve elemente kaznenog djela rasne i druge diskriminacije. Također, Kontra je podnijela kaznene prijave protiv organizatora prosvjeda. Isti dan upućen je zahtjev za zabranu javnog okupljanja nazvanog „Antigay prosvjed“ PUZ-u. Ministarstvu unutarnjih poslova upućen je zahtjev za zabranu prosvjeda pod nazivom „Antigay prosvjed“.

Tog istog dana, 4. lipnja 2009., u nekoliko navrata otišle smo u PUZ radi dogovora oko pozivanja mjera u svrhu sprečavanja održavanja skupa te smo razgovarale s nadležnim inspektorom, g. Gašparovićem. Obaviještene smo da informacija o davanju rješenja kojim se odobrava navedeni prosvjed nije točna. Nadalje, rečeno nam je da su se policiji već javili građani koji su bili zabrinuti da bi moglo doći do eskalacije nasilja jer se na internetskim stranicama organizatora otvoreno poziva na nasilje i daju se upute za izradu oružja.

Dana 4. lipnja 2009. g. također smo faksom poslale Ministarstvu unutarnjih poslova pritužbu na rad djelatnika PU zagrebačke zbog davanja suglasnosti za održavanje spomenutog skupa, s prijedlogom da bez odlaganja poduzmu sve mjere u okviru svojih ovlasti.

Dana 10. lipnja 2009. g. Kontra je predala MUP-u, u PU zagrebačkoj, prijedlog za donošenje rješenja o zabrani održavanja javne priredbe. Tom smo prilikom u prijedlogu navele zakonsku regulativu na temelju koje bi trebalo donijeti rješenje o zabrani održavanja skupa. Pri tome smo navele da je održavanje tog skupa protivno Zakonu o javnom okupljanju jer takav skup potiče na mržnju i nesnošljivost u vezi sa seksualnom orijentacijom, a predstavlja i kazneno djelo.

Dana 10. lipnja 2009. g. prijedlog za donošenje rješenja o zabrani održavanja skupa uputile smo i izravno na Ministarstvo unutarnjih poslova, s naznakom da se preda na ruke ministru Tomislavu Karamarku. U tom prijedlogu pozivamo se na članak Zakona o javnom okupljanju koji daje ministru ovlast da rješenjem zabrani održavanje mirnog skupa i javnog prosvjeda ukoliko su ciljevi usmjereni na pozivanje i poticanje na rat i uporabu nasilja, na nacionalnu, rasnu ili vjersku mržnju ili bilo koji oblik nesnošljivosti, te ako postoji opasnost od remećenja javnog reda i mira.

Dana 10. lipnja 2009. godine najveća oporbena stranka Socijaldemokratska partija organizirala je konferenciju za novinare/-ke na kojoj su predstavnici stranke izrazili strah i zabrinutost zbog održavanja navedenog prosvjeda. „Ako je MUP dao dozvolu za ‘antigay’ skup, to je nedopustivo jer oni šire govor mržnje, pozivaju na rušenje ustavnog poretka i ‘konačan obračun’. Mislimo da bi govor straha i mržnje i sve ono što bi se moglo dogoditi u subotu trebali spriječiti. MUP treba poduzeti mjere i preuzeti odgovornost“, izjavio je zastupnik SDP-a Šime Lučin na tiskovnoj konferenciji.

Unatoč svemu navedenom, skup nije zabranjen, a takav postupak Policijska uprava zagrebačka obrazložila je pozitivnom sigurnosnom procjenom.

Prosvjed je održan dana 13. lipnja 2009. godine za vrijeme manifestacije Zagreb Pride na Trgu bana Jelačića u Zagrebu. Održavanje navedenog skupa znači ozbiljno nazadovanje u zaštiti ljudskih prava u Republici Hrvatskoj u 2009. godini i rušenje ustavnog načela jednakosti pred zakonom.

U Zagrebu je održan fašistički skup čiji su sudionici uzvikivali „Ubij pederal!“ za vrijeme samog skupa i držali ruke u fašističkom pozdravu, na što policija nije reagirala. Više sudionika skupa pokušalo je napad na povorku Zagreb Pridea. Jedan od sudionika Zagreb Pridea pretučen je nakon manifestacije. Postupak povodom kaznene prijave protiv organizatora je u tijeku.

Ovim putem želimo uputiti javnu osudu na rad PUZ-a te Ministarstva unutarnjih poslova. Nakon uvida u poziv i web-stranice organizatora, na kojima se otvoreno pozivalo na nasilje i širila mržnja, daljnje sigurnosne procjene nije bilo potrebno provoditi te je zabrana od strane nadležnih institucija morala uslijediti.

Republika Hrvatska nije zabranila okupljanje premda je to morala učiniti. Na taj je način, protivno odredbama Zakona o suzbijanju diskriminacije, povrijedila ustavna prava zajamčena člankom 39. Ustava, prema kojem je zabranjeno i kažnjivo svako pozivanje ili poticanje na upotrebu nasilja, nacionalnu, rasnu ili vjersku mržnju ili bilo koji drugi oblik nesnošljivosti, ali i Europsku konvenciju o zaštiti ljudskih prava, i to članak 10. i 11. (pravo na slobodu izražavanja i pravo na javno okupljanje) u odnosu na Zagreb Pride te članak 17. (zlouporaba prava) u odnosu na nacistički intoniran protuskup.

Od Ministarstva unutarnjih poslova i Policijske uprave zagrebačke nismo dobile odgovor na zahtjev za zabranu okupljanja, što je već samo za sebe direktna povreda članka 46. Ustava. Zbog “šutnje administracije” navedenim institucijama podnijele smo požurnicu u smislu odredbi

Zakona o općem upravnom postupku te smo pokrenule upravni spor pred Upravnim sudom RH kako bismo ukazale na ozbiljno kršenje ljudskih prava koje se dogodilo nereagiranjem tijela državne vlasti. Odgovor smo na kraju dobile godinu dana kasnije, pred održavanje drugog antigay prosvjeda, 21. svibnja 2010.

U lipnju 2010. godine najavljen je ponovo «antigay» prosvjed koji su organizatori (Mladež HČSP-a) najavili govorom mržnje („nije li podržavanje ovakvog načina života upravo podržavanje genocida s kojim se prema broju žrtava ne može mjeriti čak ni Hitlerov nacizam“), te su se služili homofobnim navodima („krunu nemorala“) i nizom netočnih informacija („nije li promocija takvog načina života koji pogoduje širenju AIDS-a i ostalih bolesti upravo ugrožavanje zdravlja građana“).

Dana 10. lipnja 2010. godine Lezbijska grupa Kontra uputila je prijedlog Ministarstvu unutarnjih poslova (MUP), ministru Tomislavu Karamarku radi zabrane održavanja „Prosvjeda protiv gay-parade“. Također, 14. lipnja 2010. upućen je i prijedlog Policijskoj upravi Zagrebačkoj radi zabrane održavanja javne priredbe „Prosvjed protiv gay-parade“.

Dana 10. lipnja 2010. godine Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova izdala je priopćenje za javnost u kojem se navodi:

Mladež Hrvatske čiste stranke prava izdala je priopćenje za javnost u kojem iznosi niz netočnih (npr. „nije li promocija takvog načina života koji pogoduje širenju AIDS-a i ostalih bolesti upravo ugrožavanje zdravlja građana?“) i homofobičnih navoda (npr. „krunu nemorala“), a služi se i govorom mržnje („nije li podržavanje ovakvog načina života upravo podržavanje genocida s kojim se prema broju žrtava ne može mjeriti čak ni Hitlerov nacizam“).

Podsjećam da je Republika Hrvatska donijela niz zakona na području zaštite prava seksualnih i rod-nih manjina, kao što su Zakon o ravnopravnosti spolova (NN 82/08), Zakon o istospolnim zajednicama (NN 116/03), Zakon o suzbijanju diskriminacije (NN 85/08), a da je Hrvatski sabor donio Zakon o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona (NN 71/06), kojim je definiran novi kaznenopravni izraz zločin iz mržnje koji među osnove po kojima će se zločin iz mržnje sankcionirati kao kazneno djelo, uključuje i spolnu orijentaciju.

Također podsjećam da je Europski parlament još 2006. donio Rezoluciju o homofobiji (RC-B6-0025/2006) koja od zemalja članica EU traži usvajanje zakonodavstva kojim se zabranjuje diskriminacija i govor mržnje prema manjinskim seksualnim skupinama, a u članku 5. podstiče države članice i Komisiju da pojačaju borbu protiv homofobije putem edukacije – kao što su kampanje protiv homofobije u školama, univerzitetima i medijima. Rezolucija o homofobiji uzela je u obzir međunarodne i europske obveze iz područja ljudskih prava, kao što su one sadržane u Konvenciji Ujedinjenih naroda o ljudskim pravima i u Europskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Stoga upozoravam da su diskriminacija temeljem seksualne orijentacije kao i govor mržnje u Republici Hrvatskoj zakonom zabranjeni.

Pučki pravobranitelj izdao je priopćenje vezano za predmetni prosvjed u kojem navodi da je svako pozivanje na omalovažavanje i diskriminaciju nešto što bi policija trebala uzeti u obzir. Lezbijska grupa Kontra je 17. lipnja 2010. Općinskom građanskom sudu Zagrebu predala tužbu radi nezakonite radnje jer Ministarstvo unutarnjih poslova unatoč zahtjevu Kontre, te javnim priopćenjima Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova i Pučkog pravobranitelja nije zabranilo „prosvjed protiv gay parade“, najavljen za dan 19. lipnja 2010.g. u 14,00 sati.

HČSP seneopravdanopozivaonapravonaizražavanjemišljenja,noonikojipotičunanasiljeisluzese govorom mržnje, nemaju pravopozivatisana pravoizčl. 10 Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava, jersvojimaktivnostimaupravopridonoseuništenjuprava isloboda koje Konvencija štiti. Radnjama policije stavljene smo u nezavidan položaj jer smo se sudu morale obratiti u vrlo kratkom roku, no policija nam nije ostavila nikakav drugi način niti put. Predsjednica Parničnog odjela Općinskog suda u Zagrebu Ana Gradišek propustila je dodijeliti spis na rad po hitnoj proceduri sucu, premda spis po uobičajenom postupanju u ovakvim slučajevima treba biti dodijeljen na rad odmah, a odluka je trebala biti donesena isti dan.

Također, poslana je požurnica Ministarstvu unutarnjih poslova vezano za zahtjev da hitno regagira i dostavi isti dan, 18. lipnja 2010. do 14 h Rješenje kojim zabranjuje prosvjed ili obavijest nadležne osobe da Ministar unatoč dodatnoj argumentaciji, prosvjed neće zabraniti.

Naglašavamo da je iz postupanja nadležnih institucija jasno da nema političke ni profesionalne volje da se obračuna sa širenjem mržnje i diskriminativnim postupanjem.

Za vrijeme samog prosvjeda su kao i prethodne godine sudionici prosvjeda napali fizički sudionike Zagreb Pride manifestacije (10-ak ih se s crnim kapuljačama zaletilo u povorku, te su počeli fizički napadati sudionike Pride-a kad ih je policija zaustavila). Nakon manifestacije dvije osobe su brutalno pretučene.

— *Slučaj udruge Katolik*

Nekolicina vjernika nam se je obratila zbog homofobičnih članaka na web stranici udruge Katolik u kojem je homoseksualnost poistovjećena s kaznenim djelima kao što su nekrofilija, zoofilija, pedofilija i incest. Nakon posjeta web stranici udruge Katolik uvjerali smo se u točnost dobivenih informacije te smo kontaktirali Pravobraniteljicu za ravnopravnost spolova da poduzme potrebne radnje da se makne sporni sadržaj s web stranice www.katolik.hr. Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova nas je izvijestila da je udruzi Katolik uputila upozorenje i preporuku da se sporni sadržaj ukloni s internetske stranice udruge, a državnom odvjetništvu prijedlog za pokretanje prekršajnog postupka.

8. Zdravstvo

— *Prevenција HIV-a u MSM populaciji*

Godine 2001 opća skupština Ujedinjenih Naroda prihvatila je *Deklaraciju o obvezama u svezi s HIV/AIDS-om*. Kao zemlja potpisnica ove Deklaracije, Republika Hrvatska se obvezala poštivati sve točke navedenog dokumenta. Vlada Republike Hrvatske osnovala je 2002. godine Nacionalno povjerenstvo za suzbijanje HIV/AIDS-a koje svakih pet godina donosi Nacionalni program za prevenciju HIV/AIDS-a.

Program prevencije HIV/AIDS-a i SPB u populaciji muškaraca koji imaju spolne odnose s muškarcima (MSM), predložen od strane udruge Iskorak, svojim aktivnostima direktno nadopunjuje Nacionalni program prevencije HIV/AIDS-a te spada u prioritet suzbijanja HIV/AIDS infekcije. Predložene aktivnosti koje uključuju *outreach* (rad s korisnicima), dobrovoljno savjetovanje i testiranje, edukaciju i informiranje, bihevioralno i biološko istraživanje spolnog ponašanja MSM populacije direktno utječu na sprječavanje širenja HIV-a, ali i spolno prenosivih bolesti u populacijama s rizičnim ponašanjem odnosno u MSM populaciji. Navedene aktivnosti su produkt višegodišnjeg angažmana udruge Iskorak i relevantnih stručnjaka iz područja HIV/AIDS-a i razvijene su u skladu sa željama i potrebama zajednice. Napominjemo da udruga Iskorak zbog ograničenih financijskih sredstava djeluje samo u gradu Zagrebu.

Od 1985. do 2009. godine registrirane su 792 osobe zaražene HIV-om (Hrvatski zavod za javno zdravstvo, 2010). Seksualni put prenošenja HIV-a u Republici Hrvatskoj dominira i to prvenstveno među muškarcima koji imaju spolne odnose s drugim muškarcima (48,5%). Od 53 slučajeva dijagnosticirane HIV infekcije u 2009. godini, u 40 slučajeva vjerojatni put prijenosa je muški homoseksualni odnos (75,5%). Nadalje, biološko-bihevioralnim istraživanjem koristeći RDS metodu (Respondent Driven Sampling – Ispitanikom vođeno uzorkovanje) krajem 2006. godine otkrili smo sljedeće podatke o prevalenciji spolno prenosivih bolesti u MSM populaciji: Gonorreja (Gonorrhea) 13,1%, Sifilis (Syphilis) 10,6%, Klamidija (Chlamydia) 7,8%, Hepatitis B 7,3%. Iz navedenih podataka može se zaključiti prisutnost visoke prevalencije u spolno prenosivim bolestima, posebice sifilisa, koje može povećati prevalenciju HIV-a. Istraživanje je otkrilo također i prevalenciju HIV-a u MSM populaciji u visini od 4.5%. Prema Svjetskoj Zdravstvenoj Organizaciji (SZO) i UNAIDS-u prevalencija od 5% u subpopulaciji (u našem slučaju MSM) predstavlja koncentriranu epidemiju.

Iako je incidencija HIV-a u Republici Hrvatskoj niska, zabrinjava neprekidno podjednak udio ove grupe u ukupnom broju oboljelih. Jedan od glavnih ciljeva Nacionalnog programa za prevenciju HIV/AIDS-a je smanjiti rizik prijenosa među muškarcima koji imaju spolne odnose s drugim muškarcima. Kao plan ostvarenja tog cilja navedeno je jačanje postojećih i po potrebi povećanje broja vladinih i nevladinih ustanova za prevenciju koje uspješno provode učinkovite mjere prevencije HIV-a za muškarce koji imaju spolne odnose s drugim muškarcima.

Suprotno Nacionalnom programu za prevenciju HIV/AIDS-a gdje je navedeno da se moraju jačati kapaciteti udruge koja se bave prevencijom HIV-a u MSM populaciji zbog zabrinjavajućih epidemioloških podataka o prevalenciji HIV-a u MSM populaciji, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi je u 2009. godini za prevenciju HIV-a u MSM populaciji izdvojilo tek 5,9% (što čini 273 000 HRK) od ukupnih sredstava namjenjenih prevenciji HIV-a u rizičnim skupinama (što čini 4 624 996 HRK)³. Udruga Iskorak jedina se u Republici Hrvatskoj bavi prevencijom HIV-a u MSM populaciji. U 2010. godini za prevenciju HIV-a u MSM populaciji Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi izdvojilo je 330 000 HRK što je opet nedovoljno da se pokriju potrebe MSM populacije za preventivnim programima. Napominjemo da cijelokupnu prevenciju HIV-a i ostalih spolno prenosivih infekcija u rizičnim skupinama (muškarci koji prakticiraju seksualne odnose s muškarcima, intravenski korisnici droga, prodavatelji/ce seksualnih usluga i njihovi klijenti/ce), Mi-

³ Podaci su dobiveni sa službene web stranice Ureda za udruge Vlade RH gdje se može pretražiti iznos financijskih podrški iz državnog proračuna po godinama. Iz Ureda za udruge su nam javili da će podaci za 2010. godinu biti dostupni sredinom 2011. godine te da se ti podaci mogu smatrati službenim podacima o financiranju udruge.

nistarstvo zdravstva i socijalne skrbi u potpunosti prepušta organizacijama civilnog društva koje su uključene u Nacionalni program za prevenciju HIV/AIDS-a. Pozdravljamo uključivanje OCD u Nacionalni program za prevenciju HIV/AIDS-a, međutim smatramo neodgovornim od Vlade RH da se na taj način odriče svojih odgovornosti za kontinuiranim unaprijeđenjem cjelokupnog zdravstvenog sustava i epidemioloških službi koje bi zapravo trebale biti temelj uspješne prevencije spolno prenosivih infekcija kod rizičnih skupina dok bi OCD trebale pružati neophodnu podršku zdravstvenom sustavu. Prebacivanje odgovornosti za cjelokupnu prevenciju HIV-a i ostalih SPI kod rizičnih skupina pa tako i u MSM populaciji na OCD smatramo neodgovornim od Vlade RH utoliko više što se ugovorena financijska sredstva ne uplaćuju na vrijeme (uplaćivanje sredstava kasni po 6 mjeseci i više što dovodi u pitanje održivost OCD-a) te zbog prezahtjevnih i nejasnih administracijskih zadataka koje se stavljaju pred ionako podkapacitirane OCD.

Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi je u 2009. godini izdvojilo znatno manje sredstava za prevenciju HIV-a u MSM populaciji ukoliko uzmemo u obzir financiranje proteklih godina koje ni tada nije zadovoljavalo potrebe MSM populacije za preventivnim programima. Kao prekretnicu u smanjivanju sredstava u 2009. godini vidimo izdavanje brošure "Stražnja strana". Brošura "Stražnja strana" preuzeta je i prevedena od vodeće britanske organizacije za prevenciju HIV-a u MSM populaciji "Terrence Higgins Trust" te je u Velikoj Britaniji doživjela peto izdanje. Brošura "Stražnja strana" je pisana jezikom razumljivim populaciji muškaraca koji imaju seksualne odnose s muškarcima te je dobila pozitivne recenzije od hrvatskih stručnjaka mr.sc. Ive Žegure prof. psihologije te dr.sc. Branka Kolarića dr. medicine. Reakcije na brošuru naveli smo u prošlogodišnjem izvješću o stanju ljudskih prava seksualnih i rodni manjina no sada s vremenskim pomakom smatramo da reakcije nisu bile samo homofobični članci u medijima nego i smanjivanje financijske podrške udruzi Iskorak od strane Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi što ukazuje na diskriminatorno ponašanje.

MSM populacija ima pravo na dostupnost zdravstvenih preventivnih programa jednako kao i ostale ugrožene populacije. Smatramo da bi se sredstva namjenjena prevenciji HIV-a u RH trebala raspoređivati u odnosu na epidemiološke podatke o prevalenciji HIV-a. Ukoliko je prema podacima Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo MSM populacija zastupljena s 48,5% u ukupnom broju zaraženih HIV-om onda sredstva koja se izdvajaju za prevenciju HIV-a kod te populacije ne smiju biti 5% koliko je uloženo za prevenciju HIV-a u MSM populaciji u 2009. godini. Smatramo da upravo radi nedostatnog financiranja programa prevencije HIV-a u MSM populaciji imamo situaciju da je u 2009. godini čak 75,5% novoidentificiranih HIV pozitivnih osoba muškaraca koji imaju seksualne odnose s muškarcima. Nesumljivo je da će se taj trend nastaviti i dalje ukoliko Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi ne osigura dostatna sredstva za prevenciju HIV-a u MSM populaciji. Naglašavam da je samo grad Zagreb pokriven s preventivnim programom udruge Iskorak dok u drugim krajevima Hrvatske takav program ne postoji.

Dostupnost zdravstvenih preventivnih programa dio je prava na očuvanje zdravlja te shodno tome osnovno ljudsko pravo. Prema podacima Svjetske zdravstvene organizacije (SZO) i UNAIDS-a u svakom društvu ima 2-3% MSM populacije što bi u kontekstu Hrvatske bilo otprilike 80.000 muškaraca. Potrebe MSM populacije za zdravstvenim preventivnim programima mnogo su veće nego kapaciteti udruge Iskorak koja se jedina bavi prevencijom HIV-a u MSM populaciji u RH. Nažalost, smanjivanje financiranja od strane Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi dodatno ugrožava pravo MSM populacije na dostupnost preventivnih programa prevencije HIV-a i ostalih spolno prenosivih infekcija.

9. Javne manifestacije

L-FEST

Od 26. do 28.11.2010. po prvi puta je održan L-FEST (Festival za promicanje lezbijske kulture) u organizaciji Lezbijske grupe Kontra. Naglasak festivala bio je na suradnji, tj. zajedničkom djelovanju lezbijski umjetnica iz zemlje i polaznica raznih radionica, stoga je tema festivala bila sinergija (grč. synergía: zajednički rad ≈ sin- + érgon: rad).

Program se sastojao od radionica fotografije, izložbe umjetnice Ane Opalić u Galerija Nova, radionice kreativnog pisanja ('Od priče do scenarija i natrag'), radionice stripa umjetnice Helene Janečić, projekcije filma, večeri (inter)aktivne književnosti, te koncerta u kinu Mosor.

Festival je predstavio najnovija strujanja lezbijskog kulturno-umjetničkog stvaralaštva u zemlji, a ujedno postoji kao platforma za razmjenu istih, kao i mjesto povezivanja i ostvarivanja kulturno-umjetničke suradnje među gošćama festivala.

Kampanja "U Krapini su svi HOMO sapiensi"

Početkom godine Iskorak je započeo s medijskom kampanjom "U Krapini su svi HOMO sapiensi" koja je imala za cilj potaknuti raspravu u široj javnosti o nepostojanju prave razlike između HOMO sapiensa i homo SAPIENSA. Koristeći ovu jednostavnu igru riječi podsjetili su javnost na činjenicu da homoseksualnost postoji otkad postoji i ljudska vrsta, a Krapina se, kao ishodište ove kampanje, nametnula sama po sebi. Kampanja je osim u Krapini realizirana u sedam većih hrvatskih gradova. Također je postavljena mikro stranica www.homosapiensi.info na kojoj su posjetitelji mogli pročitati informacije o kampanji, pogledati fotografije *billboarda* u Hrvatskoj, pročitati na jednom mjestu reakcije medija na kampanju te poslati svojim prijateljima razglednicu s porukom "U *vašem gradu* su svi HOMO sapiensi". Iako kampanja nije dobro prihvaćena u Krapini čiji su stanovnici odgovorili trganjem plakata već drugi dan provedbe kampanje, sama kampanja je odlično prihvaćena u drugim gradovima, medijima i zajednici. Kampanja je ostvarila preko 20.000 jedinstvenih posjetitelja, a također je i nagrađena na 'Outwardu 2010' za treći najbolji *billboard* u 2010. godini čime je prvi put u Hrvatskoj jedna LGBT medijska kampanja dobila tako prestižno priznanje.

Kampanja "Iskorak protiv homofobije"

Medijska kampanja "Iskorak protiv homofobije" osmišljena je i realizirana povodom Međunarodnog dana borbe protiv homofobije (IDAHO) koji se u cijelom svijetu obilježava 17. svibnja. Cilj kampanje bio je širu javnost upoznati s pojmom 'homofobija' te s manifestacijama tog pojma kroz stvarne slučajeve homofobnih incidenata i diskriminacije. Središnji dio kampanje bila je informativna i edukativna web stranica www.homofobija.com te promotivni video spot u kojem su javne osobe izrazile svoj stav o homofobiji <http://vimeo.com/11805759>.

Ovom kampanjom također su prezentirane nove publikacije udruge Iskorak: “Zakonom protiv homofobije” i “Postupanje prema žrtvama homofobičnog nasilja”.

Kampanja „Nogometom protiv homofobije“

Udruga navijača nogometnog kluba Zagreb - Bijeli Anđeli u suradnji s udrugama Iskorak, Queer Zagreb i Centrom za mirovne studije, organizirali su akciju kojom su na simboličan način obilježili Međunarodni dan borbe protiv homofobije u nogometu koji se obilježava 19. veljače, za kada je prvotno bila najavljena utakmica pa potom odgođena.

Na utakmici Zagreb – Rijeka, 26. veljače 2010. godine, članovi Udruge navijača i aktivisti spomenutih organizacija su na stadionu NK Zagreb postavili transparent “NOGOMETOM PROTIV HOMOFOBIJE” te su razvili zastavu duginih boja kao simbol borbe za prava seksualnih i rodnih manjina.

Četrdesetak ljudi je držalo transparente, što navijača, što aktivista i nije bilo burnih reakcija među ostatkom publike, osim što je Armada (navijači NK Rijeka) sa suprotne, istočne strane tribina spremno odgovorila svojim transparentima *Nogometom protiv fobije od žena i Oдите se liječiti*.

Ova je akcija prva takva akcija u RH gdje su organizacije civilnog društva, posebice organizacije za prava seksualnih i rodnih manjina, uspješno surađivale s udrugom navijača nogometnog kluba u borbi protiv homofobije i diskriminacije zbog seksualne orijentacije ili rodnog identiteta.

Zagreb Pride 2010.

Dana 19. lipnja 2010. godine održana je manifestacija Zagreb Pride. Tema ovogodišnje manifestacije bila je “Hrvatska to može progutati» te je, kao glavni vizual korišten plakat s golim stražnjicama obojanim u različite boje.

Drugu godinu za redom Hrvatska čista stranka prava organizirala je fašistički protuskup u vrijeme održavanja manifestacije, pod nazivom „Antigay prosvjed“.

Izostanak zabrane fašističkog prosvjeda od strane nadležnih institucija koji se održao već drugi puta u isto vrijeme kad i manifestacija Zagreb Pride ocjenjujemo kao ozbiljno nazadovanje u zaštiti ljudskih prava LGBT osoba.

Sudionici Antigay prosvjeda uzvikivali su „Ubij pедера!“ za vrijeme prosvjeda i držali ruke u fašističkom pozdravu, na što policija nije reagirala. Više sudionika skupa pokušalo je napad na povorku Zagreb Pride. Dvoje sudionika Zagreb Pridea pretučeno je nakon manifestacije.

Održavanje fašističkog protuskupa potaknulo je ipak veći broj sudionika (većinom iz nevladinih organizacija) na sudjelovanje na manifestaciji Zagreb Pride.

Ističemo da se svake godine u povodu manifestacije Zagreb Pride poduzimaju opsežne interventne mjere Policijske uprave zagrebačke u vezi sa zaštitom sudionika manifestacije, ali one se odnose na zaštitu samo za vrijeme trajanja manifestacije u uskom krugu uz mjesto održavanja manifestacije. Pritom drugi dijelovi grada ostaju nepokriveni, a napadači najčešće prate žrtve po odlasku s manifestacije.

Festival Queer Zagreb

U 2010. godini održan je osmi po redu Queer Zagreb festival koji je kao i prethodnih godina sadržavao kazališno - plesni, filmski i glazbeni dio. Uz neka ponovljena gostovanja, festival je ponudio i neka svježija imena svjetske queer scene.

10. Zaštita ljudskih prava seksualnih i rodnih manjina od strane međunarodnih institucija

Izvješće Europske komisije o napretku Republike Hrvatske u 2010. godini

U izvješću Europske komisije već se četvrtu godinu za redom izražava nezadovoljstvo vezano za implementaciju zakonodavstva koje se tiče suzbijanja diskriminacije i zločina iz mržnje. U Izvješću objavljenom 9. studenog 2010. godine između ostaloga navodi se da nije bilo osuđeno za poticanje na diskriminaciju i nasilje. Poseban naglasak je stavljen na činjenicu da LGBT osobe doživljavaju prijeteće i napade, a reakcije državnih institucija na takve napade su ograničene.

Istospolni parovi su obitelj - slučaj P.B. i J.S. protiv Austrije

Dana 11. srpnja 2010. godine Europski sud za ljudska prava donio je odluku u slučaju P.B. i J.S. protiv Austrije. Sud je zaključio da je Austrija prekršila Europsku konvenciju o ljudskim pravima, jer nije osigurala pravo na zdravstveno osiguranje istospolnim parovima koje je bilo dostupno izvanbračnim heteroseksualnim parovima. Također, sud je još jednom potvrdio da se istospolne zajednice smatraju obitelji prema Konvenciji.

Sud je odlučio većinom od pet glasova prema dva da je Austrija prekršila članak 14. (zabrana diskriminacije) u stjecaju sa člankom 8. (pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života) u razdoblju do kolovoza 2006. godine kada je osiguranje bilo dostupno samo heteroseksualnim izvanbračnim partnerima.

Ovo je druga presuda Europskog suda za ljudska prava koja se tiče istospolnih parova i sud je ponovo potvrdio da „istospolni parovi koji žive u stabilnim vezama ulaze u pojam „obiteljskog života“, jednako kao i izvanbračni heteroseksualni parovi.“ Europski sud napravio je tu povijesnu interpretaciju Konvencije o ljudskim pravima prije samo mjesec dana, kada je donio presudu u slučaju Schalk i Kopf protiv Austrije.

U svjetlu presuda Europskog suda za ljudska prava pozivamo nadležne institucije da ukinu diskriminaciju istospolnih parova u hrvatskom zakonodavstvu. Pravo na zdravstveno osiguranje po partneru/-ici je samo jedno od brojnih prava koja su uskraćena istospolnim parovima u Republici Hrvatskoj. Tražimo da se ta diskriminacija ukine, kako hrvatski građani i građanke koji žive u istospolnim zajednicama ne bi bili prisiljeni tražiti pravdu pred europskim institucijama.

Rezolucija o Izvješću o napretku Repulike Hrvatske u 2010. godini

16. veljače 2011. godine Europski Parlament je usvojio Rezoluciju o Izvješću o napretku Repulike Hrvatske u 2010. godini.

Europski parlament u Izvješću o Republici Hrvatskoj izražava „žaljenje zbog činjenice da su Sabor i Vlada propustili uključiti u Ustav bolju zaštitu manjinskih društvenih skupina, kao što je LGBT populacija, te načelo ekološke održivosti.“

Europski parlament „poziva vlasti da naprave korak naprijed i ustanove odgovarajuću klasifikaciju i definiciju zločina iz mržnje, osobito vezano za kaznena djela motivirana seksualnom orijentacijom, kulturnim ili etničkim identitetom.“

Nadalje, Europski Parlament “Pozdravlja napredak u implementaciji zakonodavstva vezano za zločine iz mržnje; ali upozorava da vlasti moraju odlučnije rješavati slučajeve prijetnji i netolerancije na temelju rase i seksualne orijentacije”.

Europski Parlament ovom Rezolucijom još je jednom pozvao Hrvatsku da osigura istinsku zaštitu prava seksualnih i rodni manjina i podsjetio da je zaštitna prava svih manjina uvjet za pristupanje Europskoj uniji o kojem nije moguće pregovarati.

U svjetlu Rezolucije Europskog parlamenta podsjećamo da su Lezbijska grupa Kontra, Srpski demokratski forum i Bolja budućnost uputili radnoj skupini za izradu prijedloga Kaznenog zakona prijedlog amandmana kojima bi se uvele strože sankcije za zločine iz mržnje prema svim društvenim skupinama.

Također, od državnih institucija očekujemo da počnu dosljedno provoditi zakonske odredbe koje se tiču sankcioniranja zločina iz mržnje i suzbijanja diskriminacije.

Tražimo da se uvede stalna edukacija policijskih službenika o zločinima iz mržnje na temelju seksualne orijentacije i bolja suradnja s nevladinim organizacijama koje se bave zaštitom ljudskih prava LGBT osoba.

11. Buduće aktivnosti Pravnog tima Iskoraka i Kontre

Pružanje izravne pravne pomoći LGBT osobama koje su doživjele diskriminaciju ili nasilje na temelju svoje spolne orijentacije, rodnog identiteta ili rodnog izražavanja;

Suradnja s policijom, državnim odvjetništvima i sudovima u vezi sa suzbijanjem zločina iz mržnje;

Javno zagovaranje za strože sankcije za zločine iz mržnje te bolju zakonsku definiciju i sankcioniranje govora mržnje;

Zagovaranje za uvođenje antidiskriminacijskih odredbi na temelju spolne orijentacije, rodnog identiteta i rodnog izražavanja u Ustav i sve relevantne zakonske propise;

Zagovaranje za izmjene zakona s ciljem zaštite prava na poštovanje privatnog života

transrodnih osoba (zakonsko priznanje novog imena i spola);

Zagovaranje za izjednačavanje istospolnih parova s raznospolnima u pogledu prava i obveza koje proizlaze iz braka i izvanbračne zajednice;

Rad sa sindikatima i poslodavcima u vezi sa zaštitom od diskriminacije na radnom mjestu za LGBT osobe;

Razvoj sudske prakse kroz podizanje udruženih tužbi i sudjelovanje u svojstvu umješaka u parničnim postupcima za zaštitu od diskriminacije sukladno Zakonu o suzbijanju diskriminacije.

12. Zahtjevi prema državnim institucijama

Kako bi se što kvalitetnije zaštitila prava seksualnih i rodnih manjina u RH, pozivamo nadležne institucije da poduzmu sljedeće mjere:

ukinu diskriminaciju istospolnih partnera/-ica osiguravajući im prava i dužnosti dostupne raznospolnim partnerima/-icama kroz institucije braka i izvanbračne zajednice;

vedu strože sankcije za zločine iz mržnje te bolju zakonsku regulativu za sankcioniranje govora mržnje isključivo u sferi kaznenog zakonodavstva, i da osiguraju njihovu provedbu;

da što prije uvrste zabranu diskriminacije na temelju seksualne orijentacije i rodnog identiteta u Ustav RH i sve preostale relevantne zakone;

vedu zaštitne mehanizme u relevantne zakone kako bi se zaštitilo pravo na poštovanje privatnog života transrodnih osoba;

pojačaju institucionalnu zaštitu prava seksualnih i rodnih manjina;

dosljedno provode antidiskriminacijske zakone i politike;

vedu u osnovne i srednje škole seksualnu edukaciju u sklopu koje će se objektivno govoriti o seksualnosti i spolnim i rodnim manjinama te da preuzmu odgovornost za njezinu provedbu.